

వేదములు

వేద విజ్ఞానము

ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేష్టన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

శంకరాచార్య మధ్యమం

అస్క్రూదాచార్య పర్యంతాం

పందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో బాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ (డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకలించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియజేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో బాగంగా ఈ పొందేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్కరణ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు ప్రాసినట్టయితే లేక సేకరిస్తే మాకు తెలియజేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిజేయటకు, భాగస్వామ్యం ఆగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రభించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, బిగుమతి(డోస్టోప్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ అప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తిజ్ఞానం, ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలోని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైట్ అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకోన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేబి ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందలికి అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య పొందేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పొద సమర్పణమన్న

ಭಾರತ ಪ್ರಭುತ್ವಪು ವೆಬ್ ಸೈಟ್ - ಡಿಜಿಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿ ಅಫ್ ಇಂಡಿಯಾ

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc.

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals Newspapers Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language: Telugu

Scanning Centre: Any Centre

Clear Search

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click [Here](#) to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritITD.TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity <small>New!</small>

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	--------------------------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వవేకానంద

“దూసాలలోతల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శేషమైంది! దాని తరువాతిది లోకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అనుదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ పూడ్చలలో నిలిచి బోకూడదు. లోకమంతబీనీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. స్వాందవ వేదాంతం ఎన్నదూ ఈ దేశం దాచి బోలేదని చెప్పేవారు, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్లిన సన్మాసిని నేనే అని చెప్పేవారు, తమ జ్ఞాతివరిత నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచేతుతూ వచ్చింది.

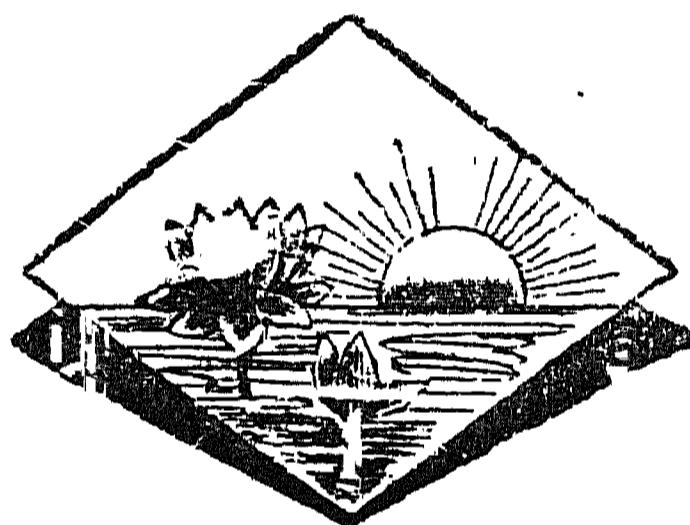
రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొఱధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు, అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జిపించి, లోకిక జ్ఞానాన్ని సంఘనిర్మాజ విజ్ఞానాన్ని విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు, కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజు పుష్టుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్చట్టంగా ఇరగవలని ఉంది. భారతదేశం నిరాచంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమాత్మిక ధర్మాలను బోధించదానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికి భారతదేశంలో కొన్ని సంస్కలను నెలకొల్చాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్టులు, జవసంపన్ములు, బుఱువర్తనలు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇవ్వారక్తి తక్కిన శక్తులన్నీటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్కార భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లోంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్టం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోనీ మహాస్వత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికి కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తాంది. ఆనేక శతాబ్దీలూగా ప్రజలకు క్షద్రసిద్ధాంతాలు నేర్చడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దీల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయట్టాంతులై, పతుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్నానరూపులమనే మాటను వినదానికినా వారెన్నదూ నోచుకోలేదు. “సీచాతిసిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పింది. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. *

వేదవిజ్ఞానవు

చద్ర గణయ తిశోస్తో

వెల: 10-00

వేదము — సత్యాన్వేషణ

వేదములు భగవంతుని నిశ్చాయసలవంటివసియు వాసికి కర్త అని ఎవడును ఉన్నట్లు తెలియుటలేదు గాన అని ఆహారుపేయములసియుఁ బెద్దలందురు. వేదములు వర్ణాశకు ధర్మములను గూర్చి చెప్పించినవి. ఈ వేదములను ప్రతులు (థ్యావావస్తలో బుమలకు వినఁబడినవి.) అనియు అందురు. వీనిని స్వరించి చెప్పఁబడినవి స్వీతులు, ఆ స్వీతులను మనువు ఆవస్తంబుఁడు మొదలగువారు చెప్పిరి. అందులో బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూదు లనువర్ణములవారు సల్లురు కలరనియు వారి వారికి వేరువేరు కర్మలుస్ని ఆ బుమలు చెప్పిరి. వేదములు చదువుట, చదివించుట, యజ్ఞములు చేయుట చేయించుట, దానము చేయుట పుచ్ఛకొనుట అను ఆరుకర్మలు బ్రాహ్మణులకుఁ జెప్పఁబడినవి. వేదములు చదువుట, యజ్ఞములు చేయుట, దానమిచ్చుట, యుద్ధమువేయుట, రాజ్యపాలనము అను కర్మలు క్షత్రియులకుఁ జెప్పఁబడినవి. వైశ్యులకు మొదటి మూడును వర్తకము చేయుట, పశుపాలన, కృషి కర్మ అని చెప్పఁబడెను. శూదులకు సేవ చేయుట వృత్తి అని చెప్పఁబడినది.

యోఒనథిత్య ద్విజోవేద మన్యత్ర కురుతే శ్రమం
న సాస్వయః శూదుసమః పొత్రతాం నప్రవద్యతే

తల్లి గర్భమునుండి పుట్టుట, గురువు దగ్గర బ్రాహ్మము పొందుట (బ్రాహ్మజన్మ) అను ఈ రెండుజన్మలు గలవారు ద్విజులనఁబడిరి. వారు బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియులు, వైశ్యులు అయి యున్నారు. ఆ ద్విజులు అనఁగా బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులు వేదము చదువక ఇతరములందు శ్రమ చేసినచో వారును శూదు సమానులవుదురని స్వీతి చెప్పఁచున్నది. ఆ వేదము కూడ అర్థము సహితముగాఁ జదువకటోయినచో వాడు ఎద్దుమొద్దువంటివాఁడు. అర్థభాసములేని వేదమువలన ఉపయోగము లేదని యాస్కాదులు చెప్పిరి. ఆ బ్రాహ్మణులు కూడ పై కర్మలే చేయవలయునే కాగి సేవా వృత్తియు ధనపంచయును చేయరాదనియు శరీరపోషణముకండి ఎక్కువ యుంచుకొన రాదనియు స్వీతులు ఫోషించినవి. ”సేవా వృత్తిః శ్వ వృత్తిః స్యాత్, శ్వ వృత్తిర్మికదాపిచ” ”కృషి కర్మచ కారయేత్” సేవావృత్తి కుక్కివృత్తి

యనియు ఆ పృతి యెన్నటికిఁ జేయరాదు. జీవికు తప్పనిసరియైనచో ఆపద్ధర్మముగా “కృషి కర్మ” మాత్రము చేయఁపవలెనన్నయు స్నాతులు ఫోషిఁచినవి. ఇది ప్రాచీన ధర్మము.

ఇదివరలో ఇటువంటి కర్మలు చేయువారున్నాను నేడు మాత్రము ఎవరో కొందరె ప్రేశ్మిద లెక్క పెట్టఁదగినవారుగనే యున్నారు. పూర్వము చెప్పఁబడిన ధర్మముల ప్రకారము ఆర్థిక్షాన పూర్వకముగా వేదములు చదువక, సేవకపృతి చేయుచు ధనసంపాదనము చేయుచుండుటచే వారు వేదధర్మము మండి బట్టమైనట్టే. కాని నేడు పై ధర్మములు ఆచరించకపోయినను జన్మ చేతనె బ్రాహ్మణులమనుకొనువారిని బట్టి వారిపలెనే మేమును ఎందుకు వేదములు చదువరాదు? మాకండె వారి ఘనత ఏమి” అని నేటివారు చెప్పఁచున్నారు. మరియు శ్రద్ధాదులు వేదార్థులు ఎందుకు కారు అని ఈ ప్రకింది మాత్రులను ప్రమాణముగా చెప్పఁచున్నారు.

యథేమం వాచం కళ్యాణి మావదాని ఒనేభ్యః
బ్రాహ్మణులమనుకొనువారిని బట్టి వారిపలెనే మేమును ఎందుకు వేదములు చదువరాదు? మాకండె వారి ఘనత ఏమి” అని నేటివారు చెప్పఁచున్నారు.
(మిశ. అధ్య. 26-2)

ఈ కళ్యాణమైన వేదవాక్యము బ్రాహ్మణునకు, రాజునకు, శ్రద్ధునికి, పై శ్వానికి స్వాపంబంధించుగు వానికి చెప్పితినో ఆట్టే సీకు చెప్పఁచున్నాను” అను మాత్రికి యజుర్వేదములో గనిపించుచున్నది. వారివారి ప్రవర్తనను బట్టియు శ్రద్ధాదులు బ్రాహ్మణులుగాను, బ్రాహ్మణులు శ్రద్ధాదులుగా నమ్మదురు.

శ్రద్ధోబ్రాహ్మణతా మేతి బ్రాహ్మణశైవతి శ్రద్ధతామ్
క్షత్రియాష్టత మేవంతు విద్యాదైవశ్యాత్మధైవచ

అని యా మాత్రి చెప్పఁచున్నది.

(మను. 10- 5)

ధర్మచర్యయా జమన్యేవర్షః పూర్వం పూర్వం వర్షమాపద్యతే జాతిపరి పృత్తే అధర్మ చర్యయా పూర్వోవర్షో జమన్యం జమన్యం వర్షమాపద్యతే జాతి పరిపృత్తే

(ఆపాన్సంఖ)

ధర్మాచరణచే క్రింది క్రింది వర్ణము తనపై పైవర్ణమును పొందును. అధర్మాచరణచేత పైపై వర్ణము తన క్రింది వర్ణమును పొందుమ అని యావ వ్రతంబుడు చెప్పేను.

స్వాధ్యాయేన జపైర్షోమై స్తోవిద్యేనేజ్యయా సుత్తై :
మహా యజ్ఞై శ్వ యజ్ఞై శ్వ బ్రాహ్మణయం క్రిమతే తను :

(మను. 2-28)

భాగుగానున్న మంచి చదువుచేత, జపములచేత, హోమములచేత వేద త్రయ పాఠముచేత ఇష్టిచేత, సుతులచేత, మహాయజ్ఞములచేత యజ్ఞములచేత ఈ శరీరము బ్రహ్మకు సంబంధించినదిగా అనఁగా బ్రాహ్మణవర్ణముదిగా చేయ బడుచున్నది అని

న ఏళేషో స్తు వర్ణానాం సర్వం బ్రాహ్మయమిదం జగత్
బ్రహ్మణా పూర్వ సృష్టం హో కర్మభి ర్వర్ణతాంగతం (భారతము)
చాతుర్వర్ణం మయాసృష్టం గుణకర్మ విభాగశః (గీత)

వర్ణములలో విశేషము లేదు. బ్రహ్మచే సృజింపబడినవి. కర్మలచే ఆయా వర్ణములైనవి. నాచేత గుణకర్మల విభాగమునుబట్టి నాలుగు వర్ణములు సృజింపబడినవి ఆను సూక్తులను నేటివారు సత్కారి గుణములనుబట్టి బ్రాహ్మణాదులుగా జేచుంబడిరని చెప్పాడురు. పూర్వులు వారువారుచేసిన సాత్రివ కాది గుణకర్మలనుబట్టి బ్రాహ్మణాదులుగా సృజించితినని యర్థము చెప్పాడురు. మరియు దీనికి ప్రమాణముగా నిట్లు చెప్పాడురు.

“రమణీయచరణ రమణీయాం యోగిం ప్రపద్యంతే కపూరు చరణః కపూరుయాం యోగిం ప్రపద్యంతే శ్వయోగిం వా చంధాల యోగింవా”

“మంచి ప్రపద్మనగలవారు మంచిజన్మను పొందుదురు. చెడు ప్రపద్మనగలవారు కుక్కగానో చంధాలుడుగానో పుట్టుదురు” అని.

మరియు శత్రుగురువులు క్రోణ, కృపాచార్యాదులు యుద్ధముచేసినను బ్రాహ్మణులుగానే పరిగణింపబడిరి. బ్రహ్మజ్ఞానమున్న జనకాదులు క్షత్రియులుగాను విదురాదులు శూద్రులుగాను పరిగణింపబడిరి.

ప్రాణమిత్తుడు క్షత్రియుడైనను శమాది గుణములు పొంది బ్రహ్మర్షి యియేను.

మణియు వ్యాసమహర్షిచే రచింపబడెనని చెప్పబడు సిద్ధాంత దర్శన ములో నిట్టు చెప్పబడెను.

గుణభోగీ భేదో జాతిక్రియా కాలానాం (సిద్ధాం. 1-4-12)

గుణములఱబై జాతికి క్రియకు కాలమునకు భేవము కలుగును. శుద్ధ పత్వగుణంబుచేత బ్రాహ్మణ జాతియు, సత్యము నాశయించిన రజో గుణంబుచేత క్షత్రియజాతియు తమోగుణము నాశయించిన రజోగుణముచేత వై శ్యజాతియు రజోగుణమునాశయించిన తమోగుణముచేత శూద్ధజాతియుఁ గలుగును. క్రియలంటే శమ శార్య కృషిసేవాదులు. కాలము అంటే పత్వయుగ త్రైతాయుగాదులు.

నోన్నేషశ్చ త్వయవృత్తేరణ్య జాతీయః (సిద్ధాంత. 1-4-4. కృత)

సత్యది గుణములు భాసిల్లక శార్యాదులు భాసిల్లినచో బ్రాహ్మణ కులమునందుఁబుటైనను క్షత్రియుడేయగును. శార్యాదులు భాసిల్లినచో క్షత్రియకులమందు పుటైనను బ్రాహ్మణుడేయగును. ఇట్టే వై శ్య శూద్ధుల విషయమునను గ్రహింపవశేను.

పై వానిని బట్టి చూచినచో ఎవరు ఎట్టివారో తేలినికొనుటలో చిక్కులు గలుగుటయే యగును. ఒకే కులమందుఁబుటైన వారుగూడ వారి వారి స్వభావములను ఒట్టి భిన్న జాతీయులు కొవలసివచ్చును. లోక వ్యవహారములోఁ గూడ సాంకర్య మేర్పడును.

శాని సాధారణముగా మానవులు తమ తమ తలి దండ్రుల గుణకర్మలు గలవారై యుందురు మరియు తమ తలిదండ్రుల వృత్తుల వకారము ఆలచాటుల ప్రకారము నడుచు చుందురు. ఆహారవ్యవహారములు గూడ తలి దండ్రులను ఒట్టి యింటి పరిస్థితులను ఒట్టి వాని కనుగుణముగాఫుండును. ఎవరైన జ్ఞాకడు శాచ వంతుడై | సాత్త్విక ప్రవృత్తిగల వాడైనను కుటుంబములోని వారందఱ ఆట్లుండుట లేదు.

తల్లి దండులు వారి బంధువులు శాచము సాత్మ్యకాది గుణములు గలవారై నచో వారి సంతానము కూడ అట్టేయుండును. తల్లిదండులు వారి బంధువులు సాత్మ్యక శాచాది గుణములు లేని వారై నచో వారి సంతానము గూడ అట్టే యుండుట మానము చూచు చున్నాము. కనుక పూర్వులు జన్మను బట్టి కులములు వ్యవహారించుటలోని యాశ ముము కావచ్చును.

ఒక వేళ తల్లి తండులు శాచాదులు లేని వారైనను ఒకానొకడు నత్త్వది గుణవంతుడుగా నుండవచ్చును. ఆట్టివాగ్ని బ్రాహ్మణుని క్రింద గ్రహించి వాగ్నికి వేదాదులు బోధింపవచ్చును ఇందుకు విశ్వామిత్రుడు నత్వ కామజాబాలుఁడు మొదలగు వారిచరిత్ర లిందుకు నిదర్శనములు

చలితశ్శైవ నాన్ స్వధర్మైషాపయేత్ (గా 11)

స్వధర్ము నుండి పడిన వారిని రాజు వారి వారిధర్ములలో నుంచు నట్టుండనివారిని క్రింది వర్గములలోనికి పంప వలెను

పై పై వర్గములనబడు వారిలో ఆధర్మ ప్రవర్తనలును క్రింది వర్గములనబడు వారిలో ధర్మ ప్రవర్తనలును కనబడు చున్నవి.

వైదిక ధర్ము నుండి జాణిన బ్రాహ్మణులు చాలమంది వేదములు చదువక సేవక వృత్తిని చేయుచున్నను కొంత వరకు శాచము సాత్మ్యక ప్రవృత్తియు గలిగి యుండుట ఇతరులు చాలమంది ఆట్లు ఉండకపోవట నేడు వారి ఆచారవ్యవహారములలోగనుపట్టుచున్నది.

పూర్వులు చెప్పిన ప్రకారము ఎనిమిదవ యేటనే సరియైన యాశములకుఁబంపి, బ్రహ్మతత్త్వమును, బ్రహ్మచర్యమునకును గృహస్థాద్యాశము ములకును ముఖ్యశయ్మైన వేద విజ్ఞానమును తెలిపి నిజమైన జ్ఞాను లనుగావించినచో మన భారత సంస్కృతి తిరిగి తల యెత్తుకొని ప్రవంచము నందు గురుస్థానమును పొందఁగలుగును.

ధనములు ఉద్యోగములు ఆశించి బ్రాహ్మణులు పతితులైరి. జీవితములకు జ్ఞానమై లక్ష్మ్యముకొని ధనము ఉద్యోగములు కావని గ్రహించి వాగ్నికైవగణకుందురుగాక. ఇందు వేదములను గూర్చిన వివరణమును, ఆవేదము చదువు పద్ధతులును వాగ్నినర్థము చేసికొనుటకు వైదికవ్యాకరణము నిఘంటును చేర్చబడెను. వీనినిగ్రహించి వేదవిజ్ఞానులగుదురుగాక.

ఇట్లు, విధియుడు
చర్చ గణపతి శాస్త్రి

విషయ సూచిక

పుట

1 వేద పదమునకు ఆర్థము, వేదములోనైన్నా?	1
2 వేదములు మూడు ఆహారు పేయములు.	2
3 బుగ్యేదాది విషయ వివరణము.	4
4 వేదములర్థసహితముగా చదువులెను	5
5 విద్యలు-బుగ్యేదము-బుక్కలు	9
6 దేవతలెందఱు	10
7 బుక్కలెన్ని విధములు	11
8 పరోక్ష కృత బుక్కలు	12
9 ఆధ్యాత్మిక బుక్కలు.	13
10 అగ్ని వాయ్స్వదులు జడములు కావు	13
11 వేదములు ఏల ఫలించుట తీర్చు	15
12 బుములు మంత్ర గ్రహణాలు - దేవతలు నై వేద్యము తినురు	16
13 యజుర్వేదము	18
14 సామవేధము-ఆధర్వవేదము	20
15 అగ్నిభూతుల స్తానము	23
16 అగ్ని-వాయువు-ఇంద్రుడు-షూర్యుడు	25, -6
17 బుగ్యేదాదుల శాఖాదులు	28
18 బుగ్యేదములోని విషయ విశ్లాగము	30
19 బుక్ యజుర్వేద బ్రహ్మాండ విషయములు	32
20 వామవావతార కథ	33
21 పునశ్చైవ కథ	38
22 వృత్త కథ	40
23 యమీముముల సంవాదము	42
24 మంత్రములు చద్వా రీతులు	43
25 వైదిక వ్యాకరణము	64
26 వైదిక సిఘంటువు (శ్లోక రూపము)	79
27 అకారాది వైదిక పద సిఘంటువు	93

వేద విజ్ఞానవు

“విదంతి అనేన ధర్మం” దీనిచే జనులు ధర్మమును తెలిసికందురు కనుక వేదము అని వేదశబ్దమునకు వ్యత్పత్తి అర్థము. ఇది విదజ్ఞానే అను ధాతువు నుండి ఏర్పడిన రూపము, విద విచారణే (విచారణయందు) “పెద సత్తాయం (ఉనికియందు) విదజ్ఞానే (జ్ఞానమందు) విద్యు లాభే (లాభమందు) ఏతేషాం ధాతూనాం విషయే వర్తతే యస్మాత్ తతోపేద ఇత్యుక్తః” విద ఆను క్రియ విచారణ, ఉనికి, జ్ఞానము, లాభము అను అర్థములందు ఉన్న దికాన వేదము అని చెప్పబడినదనే శంకర భాష్యము. “ఇష్టపొప్యనిషపరిషారయో రలోకిక ముపాయంయో వేదయతి సహేడః” ఇష్టము ఉధించుటకును అనిష్టము పోగొట్టు కొనుటకును అలోకికమైన యుపాయమును తెలుపునది వేదము.

ప్రత్యక్షేషానుమిత్యా వాచుష్మాపాయో న బుధ్యతే
ఏవం విదంతి వేదేన తస్మాద్వేదస్య పేదతా.

ప్రత్యక్షముగాగాని, అనుమాన ప్రమాణముచేతఁగాని దీనికి ఉపాయము తెలియిబడడో ఒది వేదముచేత తెలియిబడును. కాన దీనికి వేదమును పేరు వచ్చిపడి. స్వర్గాదులుగాని పుత్రకామేష్టినిబట్టి పుత్రజననము దర్శపూర్వ మాసాది కర్మల ఫలములు పొపపుణ్యములు యజ్ఞాదులవల్ల వచ్చు వర్షాదియోగములు, సోమయాగ వాజసనేయ రాజసూయాదుల వచ్చు పుణ్య ఫలములును స్వర్గాదులును వేదమువల్ల దెలియనగును. అవి వృత్యజ్ఞానుమాన ప్రమాణాదులవల్ల తెలియవు. ప్రత్యక్షాది ప్రమాణాన వగతార్థ టోధకత్వం పేదత్వం” అని సూక్తి. ఇట్లు చేసినచో స్వర్గము వచ్చును. ఈ కర్మలు చేయకపోయినచో పొపము కలుగును. వృష్టి, పుత్ర స్వర్గాది ఫలములను వృత్యజ్ఞానుమానాదులు టోధింపలేవు. “మంత్ర బ్రాహ్మణయోర్వేద నామధేయం” మంత్రభాగములు బ్రాహ్మణ భాగములు వేదములని చెప్పుటాడునని ఆపస్తంధమహర్షి బ్రాహ్మణభాగములు వేదములు కూవని దయానందస్యామి.

వేదముతస్మి

అనంతాపై ఆను సూక్తినిచ్చటి వేదములు అనంతములు అని తెలియుచున్నది. “భరద్వాణోహత్రుభిరాయురిష్టర్షహృచర్యమువాసతం జీర్ణిం శ్వాసి

రం శయూనం ఇంద్ర జ్ఞావజ్ఞోవాచ. భరద్వాజ యది చతుర్థమాయుర్ ద్వాం కిమనేన కుర్యాః. బ్రహ్మవర్య మేవేతేన వరేయమితి హోవాచ. తం హతీన్ గిరిరూపా నడ్జాతానివ దర్శయామాం చకార, తేషాం హైకె కస్యా మృష్టిమాదదే నహోవాచ భరద్వాజీత్యామంత్ర్య వేదావై ఏతే. అనంతా వై వేదాః” ఇతి.

“నీకు నాలుగింతలు ఆయుర్ధాయము ఇచ్చినను వేదములను తెలిసికొనలేవు. అవి అనంతములు. అవి గోవేదములు పర్వతములంతటివి, నీవీ పూడు జీవితములలో తెలిసికొన్నది ఈ మూడు గుప్తిదులే అని భరద్వాజునితో ఇంద్రుడనెను. తై. శ్రూ. ३-10, 11, १४)

వేదములు మూడు

జ్ఞానప్రదములైన వేదములు అనంతములైనను నేడు బాహ్యరూపముగచూచినచో అవి మూడు. లోకప్యవహరములో వి బుగ్యేదము, యజుర్వేదము, సామవేదము, అథర్వవేదము అని నాలుగు విధములు చెప్పబడినను విషయవిభాగమునుబట్టి చూచినచో అవి మూడె అని గ్రహింపవలెను. “తయావై విద్య బుచోయజుంపి సామాని” అని శతవధము (శత. 4-౬-7-౧) లో చెప్పబడెను. వేదవిద్య బుక్కులు యజుస్సులు సామములు అని మూడు విధములు. వానిని త్రయి ఆందురు. అని. “ఇతి వేదాస్త్రయ త్రయా” ఇట్లు వేదములు మూడు అని యా విధముగా నిమంటువులందును చెప్పబడెను. కనుక విషయ విభాగమును బట్టి మూడు అన్నను బాహ్యరూపమును బట్టి నాలుగు అన్నను విరోధము లేదు.

వేదములు అహారుషేషుములు

అవి అహారుషేయములు అవి ఏ పురుషునిచేతను రచింపబడినవి కావు. నిత్యములు. “అనాది నిధనా నిత్యా వాగుత్వాపొ స్వయంభువా” ఆదౌ వేదమయా దివ్య తత్త్వః సర్వాః ప్రవృత్తమః” (మహాబారతము 12-224-55) ఆది అంతములు లేని నిత్యమైన వాక్కు స్వయంభువుచే పైకి వెల్లడిచేయబడినది.. ఆదిలో దివ్యమైన వేదమయ వాక్కు. దానినుండి సర్వ ప్రవృ

త్తులు బములుదేరినవి, అని. “తస్మాద్విష్టాత్పూర్వ హుతఃి బుచః సామాని జజ్ఞిరే। ఘందాంసి జజ్ఞిరే తస్మా ద్విజు ప్రస్తుతస్మా దజ్ఞాయత” (యజు 31-7) ఆ యజ్ఞమునుండి సర్వ దేవతలను పిలుచు బుక్కులు, సామములు బయలుదేరి వచి. దానినుండి ఘందస్మృలు, యజుస్మృలు బయలుదేరినవి.

సర్వపుంసా మధ్యయన మధ్యయనాంతర హర్యకం సర్వే చయథై వ నురుణా అధిరం తథై వ అధి జిగాంసిరే। నపునః స్వతంత్రేణ కశ్చిదపి ప్రథ మోఖధైతా వేదానామ స్తి యః కర్తృస్మా తస్మా దహిరుషీయః
(హృ. మీమాంసా వ్యాఖ్య)

పురుషులందరకు అధ్యయనము ఇతరాధ్యయనమే హర్యముగాఁ గలది. అన్నియు ఎట్లు గురువుచే చదువఁబడెనో ఆట్లీ తెలిసికొనిరి. స్వతంత్రముగా కాదు. ఎవడు వేదములకు కర్తృగానుఁడునో ఆట్లివాడు వేదాధ్యయనమందు లేదు. కనుక అని ఆహిరుషీయములు” (అని మీమాంస వ్యాఖ్య)

“మో బ్రిహ్మణం విదధాతిహర్యం యోత్తమే వేదాంశు ప్రహిణోత్త
తపైన్”

ఎవడు హర్యము బ్రిహ్మమును తూర్పునో యొచ్చునో యొచ్చు వేదములను వం పెనో అతనికి నమస్కారము అని.

విం వా అరేఁస్య మహతో భూతస్య
నిశ్చయసితమేతత్, యదృగేవ్దో యజుర్వైదః
సామవేదోఽధ్యాంగిరసః” (శత. కా. 14-6-5 బ్రా. 4-4 కం 10)

ఓసీ! మైత్రేయా! ఈ బుగ్గేదము, యజుర్వైదము, సామవేదము, అధర్యాంగిరసము. ఈ మహాభూతము (వరమాత్మ) యొక్క నిశ్చయసములు.

“తేభ్య స్తుత్వైభ్యస్తుయో వేదా అజ్ఞాయంత
అగ్నిర్మగేవ్దో వాయోర్వైజుర్వైదః
సూర్యత్వామ వేదః” (శతప. కాం. 11-6-5)

ధ్యానించబడిన ఆ వానినుండి వేదములు ఉనులుదేరినవి. అగ్నినుండి బుగ్గేదము, వాయుపునుండి యజుర్వైదము, సూర్యనినుండి సామవేదము

కట్టినెను, అను సూక్తులనుబట్టి అవి అపొరుషేయములని తెలియుచున్నది. ఇట అగ్నివాయు సూర్యపదములు అథిదేవతా వరములు. అనఁగ అగ్నికథి దేవత, వాయువున కథిదేవత, సూర్యసికథిదేవత యగు దేవతలనుండి వ్యక్తమైవచి అనిగాని అగ్నివాయుసూర్యపొసకులగు మహార్థులచే దర్శింపఁబడినవి అనిగాని కెష్టుకొనపచ్చను. కత్తాదిపురుష చరణిః పరం వర్ధయా ఉధియమాకతశాఖా, ఒతి అభిధీయతే, కతశాఖీయులచే ఛదువభడినది. కొన కతశాఖ అనీ చెప్పబడినది. కొన అది అపొరుషేయమే.

శైవములలోని కరగార్లి ఆశ్రేయు మొదలగు మానవసామములు కథ మాపముగా చెప్పబడిన వానిలోని కల్పిత నామములైగాని ఆసలు ఆ పురుషులున్న తరువాత చెప్పబడినవి కావు. వేదవాణి కల్పిత నామముల ద్వారా ఆశ్చర్యాయికలు చెప్పే మనుష్యులను సత్పువర్తన గలవారిగా చేయుటకే.

“స్తుత్సుర్ మిహదేవానాం వేదః సృష్టః స్వయంభువా”

దేవతలను స్తుతించునవి మంత్రములు (భారతము 325)

దేవతలను స్తుతించుటకొఱకు వేదము స్వయంభువునిచే వేదము సృష్టింపబడెను అని భావము.

ఖుగ్యేదాది విషయ వివరణము

ఖుగ్యేదాతో అను భాతువునుండి ఖుక్క ఐను వదము ఏర్పడినది. అగ్ని శంద్రుడు మొదలైన అథిదేవతలను స్తుతించునవి గాన ఖుక్కులనఁబడెను. ఆటువంటి ఖుక్కులు గలది ఖుగ్యేదము. యజపూజాయాం అను భాతువునుండి యజుస్సు అను వదము ఏర్పడినది. దేవతలను దర్శపూర్ణ మాసాది యజ్ఞాదులచ్చారా హాసించునవి యజుస్సులు. అవి గలది యజుర్వేదము. యజ్ఞాదులందు దేవతాహూజకై ఈ యజుస్సులు ఉపయోగింపబడును. పముగా ఉచాత్రానుదాత్తస్వరితాది స్వరములచే సరిగౌ జక్కుగా గానము చేయబడునచి సామములు. అవి గలది సామవేదము. ఆఘర్వవేదము ఆసబడు శైవములో కైని చెప్పబడిన ఖుక్కులు యజుస్సులు, సామములు గలిసియున్నవి. అథర్వడను ఖుషి దర్శించిన మంత్రములుగూడుజాల యున్నవి గాన అథర్వశైవమనబడినది. ఆది వేరే వేదము కాదు. కొని అథర్వఖున్న ద్రుక్కమగుటచేత ఆఘర్వవేదమని వేరుగా సృష్టతకై వ్యవహరింపబడినది.

మంత్రములు

ఈ బుక్కులను, యజస్సులను, సామములను మంత్రములందురు. “మననాత్ ప్రతాయతే యస్యాత్” మననము చేయుటవలన రక్షించునవిగాన మంత్రములని వ్యవృత్తి. వీనిని చందస్సులని ఉడ అందురు. “ఘందాంసి భాదనాత్” ఈ త్తమ భావములను కష్టసవి కనుక ఘందస్సుత్తె నవి.” అని యస్సుముని యసేను.

“మంత్రేభోహో అధ్యాత్మాంధై పతాధి యజ్ఞమంతారో మస్యంతే తన్మంత్రత్వం” మనవము చేయు మంత్రములవల్ల అధ్యాత్మ అధిదైవత అధియజ్ఞ భావములు మనవము చేయబడుచుస్తువి. ఈత్తము యుష్మిర్యస్యాం దేవతా యామార్థ పత్యమిచ్ఛన్ ప్రతిం ప్రయుంతై త్తదైవతః నమంత్రో భవతి. (యస్సుడు) ఏ కోరికగల యుష్మి ఏ దేవతనుగూర్చి ప్రయోజనమును గోర మతించునో ఆ మంత్రము ఆ దేవతాను నంబంధించిసాగుచుస్తుది,

“సాఙ్కాత్కృత ధర్మాంతో బుషయోబధూవుకి తేటపరేభ్య అసాఙ్కాత్కృత ధర్మాంతో ఉపదేశేన మంత్రాన్ సంప్రదదుః”

బుషులు ధర్మములను సాఙ్కాత్కృతము చేసికొనిరి. వారు ధర్మములను సాఙ్కాత్కృతింపఁజేసికొనని తక్కువవారికి ఉపదేశములద్వారా మంత్రములను ప్రసాదించిరి. (యస్సుముని)

పేదములు స్వతః ప్రమాణములు. అవి పరమేశ్వర నిశ్చయసితములు. కాన వానికవే ప్రమాణములు. వానికింకొక దానివల్లఁ బ్రామణ్యము సిద్ధింప నక్కరలేదు. వీనినిబట్టి స్నాతి శాశ్వతములకు ఇతిహసాదులకును ప్రామణ్యము సిద్ధించును అని పూర్వులు చెప్పిరి.

పేదములర్థసహితముగా చదువపెను.

“స్వాధ్యాయోఽధ్యేతప్యః”

స్వాధ్యాయము అసఁగా పేదము చదువడగినది. అను సూక్తిము పేచప్రాశప్త్రమును దెలుపుచుస్తుది. “సింహారణో షడంగో పేదః అధ్యేత చ్ఛేష్టే చుచ్చ” కారణములు లేని (అసఁగా కారణములేవో సరిగా తెలిసికొన లేని) పేదములు, ఆఱు (రిక్ష కల్పము, వార్షికరణము, నిరుక్తము, ఓచ్చతిషము, చుదమ్ము) అంగములతోఁ గూడినది దానిని చదువపెను.

అర్థపూర్వకముగ తెలిసికొనవలెను.

శ్చేషమును చదువనివాడు శూద్రుడె

యోగునథిత్వం ద్విజోవేద మన్మహత్తీ కురుతే శ్రమం

ససాన్యమశూద్ర సమః పొత్తతాం న్యపవద్యతే।

ఈ ద్విజుడు వేదమును చదువక ఇతర విషయములందు పరిశ్రమ
చేయునే వాడు శూద్రసముడై పొత్తతను పొందడు” అను సూత్రి వేదప్రాప్తి
మును చెప్పుచున్నది.

“ఊన్మా జూయతే శూద్రః కర్మణా జూయతే ద్విజః”

పుట్టుకలో మనుష్యుడు శూద్రుడై పుట్టును. వేదకర్మ జ్ఞానాదులద్వారా
రెండవ జన్మాను అనఁగ ద్విజత్వమును పొందును. పుట్టిన పిదప గురుకుల
మందు గురుమయిమున వేదాదులు చదివి ద్విజుడు కావలయును. గురు
మయించు దనుశ్శర్మమతే ఇతి అనుక్రమో వేదః” గురు మయిగా కుద్దముగా
సుస్వర యుక్తముగా చదుబడును. కనుక వేదము “అనుశ్శర్మము” అని
చెప్పబడెనని వాచస్పతి మిత్రుడనెను. పూర్వము వేదములు స్వరయుక్తముగ
గురుముఖమునుండి నేర్వబడినవి. నంపోత అగ్నిమిదే పురోహితం అన్నది
అగ్నింకుడే పురోహితం అన్నది పదము అగ్నిం ఈడే, ఈడే పురోహితం
పురోహితం అన్నది క్రమము. ఇది క్రమ జట మన అను భిన్నభిన్న ప్రక్రి
యలతో నేర్చుకొనబడు చుండెను. ఉదాహరణములు వీనికి వివరముగా
ముందు చూపచును. గురుమయిమున స్వరయుక్తముగ నేర్చుకొనబడుచు
పిదప ఆర్థము తెలిసికొనబడు చుండెను. పాతకాదుల యలపత్వమును బట్టి
క్రమముగా వేదములు ఆర్థరహితముగాఁ జమవఁబడుచుఁ జివరకు ఆర్థవిచారణ
చేయకపోయినము పాతమాత్రముచేతనే ఫలితము సిద్ధించునను నమ్ము స్థితి
కలిగినది. ఆర్థవిచారణకే జై మినిమహర్షి పూర్వమీమాంసను రచించెను. ఉపట
పాయణములు వేదభాష్యములను రచించిరి. యాస్కమసి నిరుక్తమును ప్రవ
చించెను. ఆర్థరహితముగాఁ జదువువారిని గూర్చి

“పాతమాత్ర రతాన్ విప్రాన్ వాఙ్మైత్రేణాపి నార్చయేత్” అర్థము తెలిసి
కొనుండ పాతమాత్రము చేయువారిని మాటలచేతఁగూడ అర్థింపరాదనుపై
సూత్రించుట దేఱవలసి వచ్చింది. కనుకనే పూర్వ మీమాంసలో వేదము

లోఅర్థము బోధించునది” అను అధికరణము చెప్పవలసి వచ్చినది. కాలక్రమములో వేదములు ఆసలేపోవు స్థితి రాకుండ స్వరము పోకుండజక్కుఁగా గురు ముఖమున నేర్చుకొని యింతకాఠముదాక వేదములను రక్షించిన వారిని అభిసంచింపక తప్పదు. అసలు వేదములే పోవునేమో అను భయముచే పారాయణ వలన ఫలము స్థిరించునని పూర్వులు చెప్పుటలోని రహస్యము. పారాయణ చేయు వారు ఎప్పటికైనను అర్థము తెలిసికొనరా అనియు అర్థము తెలిసికొని వానిలోఁజెప్పబడిన వాసిని చేయకుందురా అని తలచి చెప్పిన శావమును తెలియక పాఠ మాత్రముతోనే సంతృప్తి పొందు స్థితికి సంఘము దిగజాతీపోయినది కనుకనే

“యథా ఖరశ్చందన భారవాహీ, భారస్యవేత్తా వహి చందనస్య
పీపంహి శాస్త్రాణి బహూన్యధీత్య, చార్యేమమూర్ధాః ఖరవ ద్వహంతి”

మంచి గంధపు చెక్కుల బరువును మోయుగాడిద మంచి గంధపుచెక్కుల స్థితిని తెలియనట్లు చాల శాస్త్రములు చదివి అర్థము తెలియక మూఢులగు చున్నారు అను మూర్కిని చెప్పవలసి వచ్చినది. నిర్మకములో యస్కముని ఈ ప్రతింది విధముగా నానెను.

“స్తాణురమం భారహారః కిలా భూదధీత్య వేచం, న విజానాతియోఽర్థం,
యోఽర్థజః ఇత్ (ఏవ) సకలం భద్ర మష్టుతే”

వేదమును జదివి ఎవడు అర్థమును తెలిసికొసఁడో, వాడు కేవలము బరువు మోసెడి యెద్దువంటి మొద్దె. అర్థమును తెలిసికొన్న వాడె సకల శుభమును పొందును.”

“నాకమేతి జ్ఞానవిధూత పాప్మా”

అతడు జ్ఞానముచే పాపమును కడిగివేసికొగి స్వర్గమును పొందును. “యద్గ్రహీత మవిజ్ఞాతం నిగదేశై వ శబ్ద్యతే” గురు ముఖముమండి గ్రహించి తెలియఁజడనిదై శబ్దమంత్రముచేత ఊచ్చరింపబడుచున్నదో ఆది “అనగ్ని విషపై గ్రథి న తత్త జ్యులతి కర్మాచిత్త” (నిర్మకము. 16-6-9) కట్ట ఎండిన దైనను సప్పఁలేసిచోట వేయఁటడి ఏ మాత్రము మందరు.

“మో హవా అపిదితార్థేమచ్ఛం దోదై వతం బ్రాహ్మణమంత్రేణ యాజ

యతి వా అధ్యాపయతి వా స్తాషం వార్షతి గ్రతం వా పద్యతే పాపియాన్ భవతి” (తాండ్ర తలవకార శాఖలు) ఎవడై తే బుపీదృష్టములైన మంత్రములు గల చుండస్తు బ్రాహ్మణములు గల మంత్రములను అర్థయు తమగా తెలియఁడో యజ్ఞము చేయించునో వాడు మొదు. గ్రతమును పొందును, పాపియగును.”

ఏవం విదమేవాధ్వర్యం కుర్చ్యిత, నానేవం విదం; ఏవం విదమేవ హోతారం కుర్చ్యిత, నానేవం విదం; ఏవం విదమే వోద్ధాతార కుర్చ్యిత నానేవం విదం; ఏవం విదమేవ బ్రాహ్మణం కుర్చ్యిత నానేవం విదం” ఇట్లు వేదార్థము తెలిసిన అధ్వర్యసినె, హోతనె, ఉద్గాతనె బ్రాహ్మణసినె పెట్టుకొనవలయును. అర్థము తెలియనివానిని ఎప్పుడును పెట్టుకొనరాదు. (అని వాజసనేయ శాఖ)

“ఉభేకురుతో యజ్ఞైత దేవం యాశ్వన వేదయ దేవవిద్యయా తరోతి.... తదేవ వీర్యవత్తరం భవతి” తెలిసినవఁడును తెలియనివఁడు ఈ యాగ్దిఱు కర్మలు చేయుదురు, కానీ ఏది తెలిసిచేయునో అదే వీర్యవత్తరమగును. కొందరు మంత్రములు స్పష్టార్థములుగా లేవందురు. ఇది వేదాపరాధము కాదు. సరిగ తెలిసికొననివానిదే. దారిలోనున్న తూతిని చూడక దానిచీఁద పడినచో అది అష్టాని యపరాధమే కాని తూతియపరాధము కాదు” (యాస్క. 1-17-10 నిర్కము.)

“నాటవై యాకఁణాయ నా కైనుపనన్నాయ నా విదం విదేవా వ్యాకరణ లక్ష్మణములు తెలియనివానికిని, ప్రశ్నతో తెలిసికొనగోరి శిష్యుడై రానివానికి, ఈ నిర్కమాప్తము తెలియనివానికిని చెప్పరాదు.

పిద్యాహవై బ్రాహ్మణమాజగామ. గోపాయమాం, శైవధిరస్మి వాగ్దేవత బ్రహ్మవేత్తను సమీపించి, నమ్మ రక్షింపుము నేను సిధిని అనెను.

అసూయకాయాన్పంజవేఁయతాయ నబ్రుయాః వీర్యవతీ తథాస్యామ్. నీవు అసూయకలవానికిని బుజుత్వము లేనివానికిని నియమము పాలించని వానికిని చెప్పుకుము. ఆట్లయినపుడే నేను వీర్యవంతురాల సపుదును అనీ. నత్వముచెప్పిన నత్యాకాముని గురువు నీవు బ్రాహ్మణడవనైను,

బుక్, పాదబడ్డా, గీతంతుసామ, గద్యం యజుర్వంత్రః, బుగ్యేదము వద్యరూపముగాన పాదములుండును. సామగాన తూపమైనది యజుస్తు గద్య దూపము.

“ఏక వింశ త్వయించు క్రమ్యగ్యేద మృషయో విదుః
పహస్తాధ్వ సామవేదో యజురేక శతాధ్వకర
నవాధ్వథర్వణోఽన్యేతు ప్రాపుః
పంచదశాధ్వకం.”

బుగ్యేదము ఇరవై యెంక్కు శాఖలుగలది సామవేదము వేయశాఖలు గలది యజుర్వేదము మాటబక్క శాఖలుగలది అథర్వవేదము త్రామ్యుదిశాఖలు గలది కొందఱు పదునై దు శాఖలుగలది అందురు. వేదవిషయ విభాగము —

వేదములు సంహితలు ప్రశాస్తములు ఆధణ్యకములు ఉపనిషత్తులు అని విషయ విభాగమును ఒట్టే విభజింపఁఱడినవి. పంహితలు అగ్నివరుణేం ద్రాది ప్రైతాది పదములు, ప్రశాస్తములు దర్శపూర్ణమాసాది యాగాది కర్మ బోధకములు ఆధణ్యకములు ఉపాపనాది పదములు, ఉపనిషత్తులు అధ్యాత్మ జ్ఞానబోధకములు.

సంహితలు పద, క్రమ, జటా మాలాది రూపముగ గురుముఖమునుండి చెప్పుకొనఁలైను.

జటామాలా సిథారేశా, ధ్వజోదండోరథో మనః
ఆశ్చో వికృతముః ప్రోక్తాః క్రీమపూర్వ్య మనీషిభిః
క్రమము, జట, మాల, శిఖి. రేఖ ధ్వజము, దండము రథము, మనము అని ఫినిఫిది సంహితా పాతములోని వద్దతులు. వానిని వికృతులందురు. వానిలో జట, దండము అనుసంధి మాఖ్యములు. ఈ రెండిటిని ఒట్టే ఇతర వికృతులు వచ్చును. అట్టే వానిని రేఖ, ధ్వజము మసర్చించు ఘనపాతము జటా దండ ములను అనుసరించును.

వదక్రమ్యవిశేషణాః వర్క్రమ విచక్షణాః
స్వరమూత్రా విశేషణాః గచ్ఛయురార్య పంపదం

సంహితాపాఠతః పుణ్యం ద్విగుణం వద పాఠతః

త్రిగుణం క్రమపాఠేన జటా పాఠేన పద్మగుణం (వరాహ పురాణము)

వద్క్రమ, వర్షక్రమ విచక్షణలు స్వరమాత్రాభిజ్ఞలు ఆర్యసంవదను పొందుచురు, సంహితా పాఠమువల్ల పుణ్యమును, వదపాఠమువల్ల రెట్టింపు పుణ్యమును క్రమపాఠమువల్ల మూడురెట్లు పుణ్యము జటాపాఠముచేత ఆరురెట్లు పుణ్యము వచ్చును. (వీని వివరముచివర చూపబడును.)

విహితా స్వానమష్టానా న్నిందితస్య త సేవనాత్

అన్యిగహచ్ఛంద్రియాణాం నరః పతనమృచ్ఛతి (యాజ్ఞవల్గ్య)

వేదవిహిత కర్మలననుష్టింపక హోపుటవలనను నింద్యకర్మలు చేయుట వలనను ఇంద్రియములను నిగ్రహింపకహోపుటవలసను నరుడు పతితుడగును.

ఖుగ్యజుస్మామధర్వణ విభాగమును సంహితలు బ్రహ్మహృణములు ఆర్ణ్యకములు ఉపనిషత్తులు అను విభాగమును చేసిసవాడు కనుక బాదరాయణనికి వేదవ్యాసుడను పేరు ఎచ్చెను.

విద్యలు - ఖుగ్యేదము - ఖుక్కలు

మన ప్రాచీనవిద్యలు పదునాలుగు 1 ఖుగ్యేదము, 2 యజుర్వేదము, 3 సామవేదము, 4 అథర్వవేదము. ఈ వేదములు నాలుగు. వేదాంగములారు (శైక్ష, కల్పము, జ్యోతిషము, వ్యాకరణము, నిరుక్తము, చందస్మృ) పది, 11 పురాణములు, 12 న్యాయము, 13 మీమాంస, .4 ధర్మశాస్త్రము ఆని. మిగిలినవి పై పదునాలుగింటిలో ఆంతర్భవించును.

1 శైక్ష - ఆశ్వరోచ్చారణ విషయమును, ఉదాత్తానుదాత్తస్వరితములనెడి స్వరములను తెలుపును. ఇది పాణినిమునిచేఁ షైవుబడినది.

2 వ్యాకరణము - శబ్దముల సాధుత్వా సాధుత్వములను తెలుపును. పాణిని వరరుచి పతంజలి మహర్షులు వ్యాకరణ కర్తలు.

3 నిరుక్తము - వైదికపదములకు వ్యత్పత్త్యర్థము. వేదపదనిమంటువు. మంత్రముల చిషయము. దేవతల కృత్యాదులు తెలుపును. దీనిని యస్కముని రచించెను. దుర్గాచార్యాదులు వ్యాఘాతలు.

4 చందస్న్య- పద్యలక్షణములుగలది గాయత్రీదుల చందో విషయములను తెలుపును. దీనిక ర పింగళుడు.

5 జ్యోతిషము- వై దికయజ్ఞాదుల కాలనిరూపణము చేయునది. దీనికి గర్భ దులు క దులు.

6 కల్పము- వై దికకర్మలు ఎట్లు చేయవలెనో తెలుపునది. హతచేయు వనులను ఆశ్వలా మనాది శ్రోతసూత్రములు, అధ్వర్యవుచేయవలసినవి బోధాయ వాః ప్తాంబాదుల శ్రోత సూత్రములు. ఉద్భతచేయు వనులను లాట్యాయన ద్రాహ్య మణాది శ్రోతసూత్రములు తెలుపును.

బుగ్గేదము లోని బుక్కులను గూర్చి చెప్పుచు నిర్క కారుడైన యాస్నమహముని యిట్లు సెను.

“ మత్స్యమ బుషిర్యస్యాం దేవతాయా మార్గపత్య మిచ్ఛన్ స్తుతింపుం కే తద్దైవతః సమంతో భవతి” ఏకోరిక గలిగిన బుషి ఏ దేవతమందు “ ఎవడు ఈ మర్గమునకు ప్రయోజనమునకు ఆధిపత్యమును ప్రభుత్వము కోరుచు ఏ పుత్రశిసిచేయుదునో” ఆ స్తుతిగలమంత్రము ఆ దై వతముగలదగును అని, ఇంకను ఆ దేవతలను గుణించి విష్టరించి యాస్నాడు ఇట్లు చెప్పేను.

దేవతలెపదులు

“తిప్రవీవ దేవతాఖతి సై రుక్తః అగ్నః పృథివీస్తాపో వాయుర్వేంద్రోవా అంతరిక్ష స్తోసః, సూర్యోమ్యస్తాసః” ఇతి.

నిర్క కారులు “మఃగ్నరే దేవతలు” అని యందురు. అందు అగ్నికి భూమిస్తానము, వాయువునకుగాని, వర్షాదిదేవతమైన యింద్రుగీణిగాని భూమి పై భాగము స్తానము. సూర్యునికి దివము ఆకాశము స్తానము. అగ్ని మొదలగునవి జడములుకావు ఆధిదేవతలు. వృషంచమునటు భగవంతుడు ఆధిదేవత యైనట్లు అగ్ని మొదలగువానికి ఆధిపతులగువారె ఆధిదేవతలు.

ఏకస్యాత్మనోరైన్యేదేవాః ప్రత్యంగాని భవంతి (నిర్క దై వతము?) ఒక తత్తుకు ఇతరదేవతలు అంగములవంటివారు. దేవతలు మహాభాగ్యముగలవారు కనుక ప్రకృతినిబట్టియు ప్రకృతిసతీతించిన ప్రతితిబట్టియు చేతనాచేతన వికరణధర్మముగలవారుగాన తన యాత్రను అనేక పిథవికామములు గలుగునట్లు చేసిందురు. ఒకరికొకరు అంగములుగా గూడనుందురు. అగ్ని ఇంద్రుడు

సూర్యుడు వరస్నిరము ఒకరినాకరు స్తుతించుకొందురు. అంగములను అహేష్టిం చక ప్రవత్యంగములుండవు. కనుక అగ్నింద్ర సూర్యాత్మకమైన దేవతాత్మకు భాతపేదుడు వాయువు భగుడు మొదలగువారు ప్రవత్యంగములు శకునులు మొదలగునవి కూడ ప్రవత్యంగములు. ఆయా గొప్ప యుత్తమ అగ్నింద్ర సూర్యాద్వ్యంగ ప్రవత్యంగభావముచే వ్యాహము ననుభవించుచు ఒక్కడైనను ఆనేక విధములుగా స్తుతింపబడుడును. దేవతలు మహాభాగ్య యుక్తులనుటచేత సర్వామములచే స్తుతింపబడుడురు. వారు ఇతరీతరజన్మలకు కారణమై ఒకటి కొకరు ప్రకృతులుగాను, వికృతులుగాను కాగలరు. మనుమ్యలలో తండ్రివలు ననే ప్రత్యుత్థ కలుగును. దేవతలలో ఆట్లుగాదు, తేజోరూపుడైన అగ్ని నుండి సూర్యుడును, సూర్యానినుండి అగ్ని యును శక్తిరూపిణియగు నదితినుండి వట్టుడు శక్తుడైన దట్టునినుండి అదితియకులగును. వారు సర్వశక్తిమంతులు కర్మాఫల సిద్ధికొఱకు లోకముననుగ్రహించుటచే అగ్ని వాయు సూర్యులు అగుదురు. తమ యాత్మమై కార్యమును కారణమునుఅగును. ఆత్మనుండి ఆన్నియునగుచుండును, ఆత్మయే వీరికి రథము, ఆయుధము, బాణములు అన్నియు, వీరు మహాభాగ్యము ఐశ్వర్యర్పముగలవారుగాన వారోక్కరే ఆనుకొన్న ను అన్ని రూపములు గలవారు కాగలరు. (నిరుక్తము దైవతకాండము 1-7-5- 0, 12, 13, 14, 15.)

“ప్రజాపతిశ్శిత్రీన్ మహిమ్మాంసృజత అగ్నిం వాయుం సూర్యం” ఇతి (ప్రతితి) ప్రజాపతి మూడు మహిమలనుండి అగ్నిని, వాయువును, సూర్యాని సృజించెను.

“తాసాంమహాభాగ్య దేవై కస్యా అతి బహుాని
నామధైయాని భవంతి అవి కర్మ పృథ క్షాప్త”

ఆ దేవతలు మహాభాగ్యముకలవారు గనుక ముగ్గురన్నను ఆనేక నామములు ఆనేక కర్మాఫలముతో కలుగును. తమ్ము ఆనేకముగా విభజించుకొని అన్నియు చేయగలరు. (నిరుక్త 7-5-4)

“ఇంద్రం మిత్రిం వరుణమగ్ని మాహురథదివ్యః సువర్ణో గరుత్స్మాన్ ఏకం సత్ విప్రాబహుభా వదంతి అగ్నింయమం మతరిశ్యాసమాహుః ” (ప్రాణగ్యదం 2, 3, 4, 5) ఇంద్రునిగా మిత్రునిగా సప్రదునిగా అందురు. ఆతడు దివ్యుడు సుషాధుడు గరుత్సుంతుడు ఒకన్నినె ప్రాపులు అగ్నినిగాను యమునిగాను వాయువగాను ఛప్పుడురు.

ఆ బుక్కలను గురించి యాస్కముని యిట్లు శేను.

బుక్కలెన్ని విధములు

“తాప్రీవిధా బుచి, పరోక్ష కృతాః, ప్రత్యక్ష కృతాః అధ్యాత్మిక్యశచ” ఆ బుక్కలు మూడు విధములై యున్నవి. ఒకటి పరోక్షముగఁ జేయఁబడి ఉని. రెండు దేవతలను ప్రత్యక్షముచేసికొని చేయఁబడినవి, మూడు అధ్యాత్మ విషయములను దెలుపునవి.

త్రై పరోక్షకృతాః సర్వాభిగ్యామ భీర్యజ్యంతే ప్రథమ పురుషై శాపభ్య తస్య” అందు పరోక్ష కృత బుక్కలు అన్ని సుఱంత పదములచేత అనఁగా అన్ని విభక్తులచేతను ఆధ్యాత అనఁగా తిఱంత ప్రియా పదములోని ప్రథమ పురుషులచేతఁ గూడియుండును. అని. ఇంక ఆ విభక్తులు గల బుక్కలు ఈ ప్రింది విధముగా యాస్కనిచే సుదాహరింపఁబడినవి.

పరోక్ష కృతబుక్కలు

ఇందో దివ ఇంద ఈళే పృథివ్యాః। ఇందో అపో మింద ఇత్పర్వతానాం, ఇందో వృథా మింద ఇన్నేధిరాణా మిందః క్షేమే యోగే హవ్య ఇందః” (ఖు. నం. 8-4-15-5)

ఇందుఁడు దివమునకుఁ బృథివికి ఈశుఁడుచున్నఁడు. ఇందుఁడు నీళ్ళతు ఇందుఁడె వర్యతములకు అనఁగా మేఘములకు (పర్వతములు-మేఘములు పై దికనిమం. 1-10-8) ఇందుఁడు వృద్ధిపొందిన పంచభూతములకు, ఇందుఁడె మేఘగలవారికి, ఇందుఁడే క్షేమమందు యోగమందు (ప్రథమగుచున్నఁడు) ఆహ్వానింపఁదగినవఁడు. ఈ బుక్క ప్రథమా విభక్త్యంతము. ద్వీతీయా విభక్తిలో-అగ్ని మిళే, పురోహితం యజ్ఞప్రీ దేవమృత్యుజం హతారం రత్నధాతమం. (ఖు. 1, 1, 1, 1.) యజ్ఞమునకుఁ బురోహితుఁడును, దేహుఁడును, బుత్యక్కను, దేవతలను ఆహ్వానించువాఁడును రత్నములను (ఎంటే మి వహుపులను) ధరించువారిలో క్రేష్ముఁడునైన అగ్నిసి పుత్రించుచున్నఁను. ఇట ఇగ్నిం అని ద్వీతీయా విభక్త్యంతము.

ఇంకొక యుద్ధః:- ఇంద్ర మిద్గాథివో బృహత్ ఇంద్ర మర్గేభి రరిగైణః ఇంద్రం వాజే రమాషత” (బు. १-१४-१) ఇంద్రునినె ఓ గాథులారా! (సామానక త్రులగు మద్గాతలారా!) బృహత్సామచేతను, ఇంద్రుని అర్ఘములచేతను (యుక్కలచేతను) అర్ఘలారా! (యుక్కలుగల హోతలారా!) వాణులచేత (యజుర్వాక్యలచేతను) అనుసరించి ప్రతింపుఁడు. ఇక్కడఁ గూడ ఇంద్రం ఇంద్రం తమనది ద్వితీయాంతము.

తృతీయ కుదా:- ఇంద్రే షై తే గృత్యవో వేవిషాణం” (బు. ५-२-२०-५)
చతుర్తికుదా:- ఇంద్రాయ సామగాయత (బు. ६. ७. १. १) ఇంద్రుని కొరకు సామమును గానమూ చేయుఁడు.

పంచమికుదా:- నేంద్రా దృతే పవతే ధామ కించన (బు. ७. २-२२-१) ఇంద్రు నుండి విడిచి (ప్రాతస్వవ నాదులతో) ఏళ్లానముగూడ వెళ్లు.

షష్ఠికుదా:- “ఇంద్రప్యను వీర్యాణి ప్రవోచం (బు. నం १. २. ३६. १)
 ఇంద్రునియేక్క వీర్యములను శ్రీఘ్రముగా నెక్కవ చెప్పుచున్నాము.

సత్కమి కుదా:- “ఇంద్రే కామా అయంసతే” ఇంద్రునియందు కోరికలు నీబద్ధమై యున్నావి.

ప్రత్యుష్కకృత బుక్కలు- ఇంక ప్రత్యుష్కకృతములైన బుక్కలు మధ్యమ పురుషులిములు గలిగి త్వం (నీవు) అను సర్వనామముచేఁ జెప్పుబడిపెటిపి.

“త్వమింద్ర బలా దథి (బు. నం. ८-८-१-२)”

నీవు ఇంద్రా! బలమువల్ల అధికుఁడవై యుంటివి.

“ఏ న ఇంద్ర మృథో జహి (బు. ८-८-१०-४)

విశేషముగా మా యొక్క శత్రులను ఇంద్రా! నశింపఁజేయము.

మతియు ప్రత్యుష్క కృతములైన బుక్కలను గూర్చి స్తోత్రము చేయు వారుందురు. పరోక్షకృత బుక్కలు ప్రతింపుఁడగి యుండును.

“మాచిదవ్య ధ్రి శంసత” (బు, ५-७-२०-१.)

(ఓ నథులారా! ఇంద్రస్తోత్రము కంట) అవ్యస్తోత్రమును వివిధముగా శంసింపుఁడు.

“కణ్వ అభి ప్రగాయత” (బు. १-३-१२-१)

ఓ కణ్ణశాఖలారా అంతటను ప్రగానము చేయుఁడు.
ఉప ప్రేత కురికాశైత యధ్వం” (బు. 3-3-21-1)
ఓ కురిక గోత్రులారా! దగ్గరకు రండు తెలిసికొనుఁడు.

అధ్యాత్మిక బుక్కులు

మతి యింక అధ్యాత్మిక బుక్కులు ఉత్తమ పురుష క్రీయను గూడియుండును. ‘అహం’ నేను అను పర్వానామముతో పంచంధము గలిసియుండును.

ఉదా:- అహం భువం వసుః తి పూర్వ్యస్పృతి
పరమంధనాని సంజసయూచి శశ్వతః (బు. 8-1-5-1)

నేను (ఇంద్రాయను) ధనమునకు ముఖ్యమైన ప్రథమును, నేను శత్రు పంబంధి యిగు ధనములను తూడ జఱుంతును.

ఇతివా ఈతిమే మసో గా మశ్యం సమయూచితి
కు విత్త సోయస్య అపామితి (బు. 8-6-2 -1)
ఇట్లని నామపస్న్య గోవును గుట్టునును ఇచ్చెదను.
చాల సార్థు నేను పోమము ప్రాగితిని.

అహం రుద్రేభిర్వసుభీశ్వరామ్యహ మాదితై గ్రేరుత
విశ్వేదేవై ఆహం మిత్రా వరుణోభా బిర్మర్యై మహ మింద్రాగ్ని
అమ మశ్యోభా. (బు. 8-7-'1-1)

“నేను ఏకాదశ రుద్రదూషముగా అష్టపసుపుర రూపముగాఁ జరింతును.
ఆదిత్యరూపముగా విశ్వదేవ దూషముగాఁ జరింతును. నేను మిత్రాపరుణు
లిద్దులను భరింతును. ఆంద్రాగ్నులను భరింతును.”

అగ్నీయ వాయ్యదులు జడములు రాచు

ఈ విధముగా వరోషు కృతముతై స బుక్కులును, ప్రత్యక్ష కృతముక్కు
లును అధికముగా మస్య వి. అధ్యాత్మికములు హృల్మములు. స్తుతులతోపాయి
అశీరాదులు సు బుక్కులందు చెప్పుఖడినవి. ఆధునికులీ విషయములో ఈ
ముగాదుల్నిటిలోను అగ్నీయది జడములను ద్వీపించి స్తుతించుటాయను వాసిని

పంచోఢించియు సోమపొనాదులకై ఆహ్వానించుటయుఁ జైప్రాణికీనది గదా. ఇట్లు స్తుత్యాదులు చేతనముల విషయమై యుక్తముగాని జడముల విషయమై చేయుట సంభవించుట యొట్లు? ఇది యున్నత్తాదుల పనులుగావా అని యథాదురు.

అగ్న్యాదులందు దేవుడు నిగ్రాధముగా నున్నాడు

ఈ విషయమును గూర్చి పరిశీలింతము. అనటు భారతీయ జ్ఞానముల దార్శనికుల సిద్ధాంతము సర్వము బ్రహ్మమయమని, ఆత్మమయమనియు. ఈ తన్మయము కానిది లేదనియు సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, ఇదంతయు బ్రహ్మమే అను నుపనిస్నష్టన్నాఁ వాక్యమీ సంగతిని తెలుపుచున్నది. “ఈశావాస్య మిదం సర్వం యత్క్షంచ జగత్యం జగత్” మాఱుచున్న యిఁ జగత్తుంతయు ఈతనిచే వ్యాప్యమై యున్నది.

“యోదేవోగ్నయోఽప్నయో విశ్వంభువన మాపివేశ

యథిషథిషయోవనస్పృతిషు తస్మై దేవాయ నమో నమః

(శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్. 2-17)

ఏ దేవుడు అగ్నియందు, ఏ దేవుడు నీళ్ళలోను సమస్త భువనమును ఆపేశించి యుండెనో ఎవుడు ఓషధులందు వనస్పతులందు ఉండెనో ఆ దేవునికి నమస్కారము నమస్కారము” అనియు శేతాశ్వరోపనిషత్తు చెప్పుచున్నది. దీనినిబట్టి అగ్న్యాదులందున్న దేవుని స్తుతించినట్లును ఆట్టి దేవుని పిలిచినట్లును భావింపవచ్చాను. లేక దేవుడు నిండియున్న యగ్న్యాదులును దేవతా స్వరూపములె చైతన్యములె గాన వానిని ఘుతించుట ఆహ్వానించుట యుక్తమే అని యును మనము భావింపవచ్చాను. మనకు భౌతికేంద్రియములకు గనిపింపగి పరమేశ్వరుని గూడ నిష్టే పిలుచుచు మన కోరికలు తీర్మానమని, రక్షింపమని కోరుచున్నాము గదా.

జడములుగా, దోష మన శరీరములు గూడ ఆత్మతో నిండి యుండుటచే అవి చైతన్యములుగాఁ దోష నట్టి పరమేశ్వరాధిష్టతములగు భూమ్యాదులును చైతన్యచులె. వాని నట్లు తలచి పూజాదులలో సమర్పించుట యుక్తమై.

“దైవావ బ్రహ్మాణీ రూపే మూర్తించాఱమూర్తించ
మర్యం చామృతంచ స్థితంచ యచ్చ సచ్చత్యచ్చ, (ఒ. 10-2)

బ్రహ్మకు రెండు రూపములు గలవు. మూర్తిగలది మూర్తి లేనిది అని మర్యము అమృతము. ఉన్నదియు అది యిదియంతయు బ్రహ్మమే అని దీనిని బట్టి మసము దేనిని జడములనుకొనుచున్నామో అచి జడములు కావసియు వాసితోని సిగూఢమై యున్న దైవతత్త్వమును దెలిసికొనలేకున్నా మని తేలు చున్నది. మంత్ర ద్రష్టవులు అన్యములందున్న దైవతత్త్వములను చాక్షాత్కారము చెసించి వానితో బ్రత్యక్షముగా మాసవులతో మాటడుచున్నట్లు-మాటాడి తత్పరితములను చూందిరి.

వేదములు సుస్వరసుగా నేల చదువవలెను?

అవివిల ఫలించుటలేదు:

మంత్రో హినః స్వరతో వర్ణతోవా మిథ్యాప్రయుక్తో నతద్రమాహ
సవాగ్యా లో యజమానం హిన ప్రే యథేంద్ర శత్రుః స్వరతో లవరాధాత,

మంత్రము స్వరమునుబట్టిగాని వర్ణమును బట్టి గాని సరిగా ప్రయోగింపఁ బడకపోయినందువల్ల దానిమర్దమును సరిగాఁజెప్పలేదు. అట్లు చెప్పవందువల్ల ఆ అపుద్ధమైన వాక్య అనెడి ప్రజాయుధము యజమానుని చంపును. ఎట్లనగా, ఇంద్రశత్రువు అను పదము బుత్యిక్కుయొక్క స్వరాపరాధము వల్ల అన్నిషము జరగెను. “ఇంద్రశత్రుర్వర్ధస్వ” ఇంద్రుని శమింపఁజేయు వాఁడవై వృద్ధిహిందుము అనుభాపముతో నింద్రుని జంపునట్టి ప్రతుని వృత్తు దనువానిని గొనుటకై త్వాష్ట ఆభిచారిక యాగమును బేసెను. కొని యిక్కడ ఇంద్ర శత్రుష్టములో తత్పురుష సమాసము నుబట్టి అంత్యదాత్త స్వరము వల్గుటకు బదులు ప్రమాదముచే ఆద్యదాత్తస్వరము వలుకఁబడెను. ఆపుడు పూర్వవద ప్రకృతి స్వరముచే శమింపఁజేయువాఁడుగఁ గల ఇంద్రుడవై వర్ణిల్లము. అను ఖషుప్రీహ్యరము వచ్చినది. అప్పుడు ఇంద్రుఁడై హింసకుఁ డయ్యెను. అని యొగదర్శించు ద్రష్టయు మహాభ్య కర్తృయునైన అంతటి పతంజలి యుదాహరించెను. అనఁగా మంత్రములలోఁ జెప్పబడినదిట్లు సరిగా జరగెను. నేడు మనము మంత్రములకు చింతకాయలు రాలునా అని పరిషసముతో మంత్రములను నిందించు స్థితికి వచ్చితిమి. పతంజలి ఆట్లు ఉదా

హరించుటమట్టి నరిగా మనము చేయుటచే మంత్రములు మనలను రక్షించుట యన్నది ప్రత్యక్ష విషయముగా అప్పటి మహర్షుల యనుభవములో నున్న ట్లు స్వాషమగుచున్నది. నరే నరిగఁ జీయనప్పుడు ఫలింపలేదనుటలో అయ్యు క్రుమే మున్నది. ఇంతకు మనము పైవానిని బట్టి గ్రహింపవలసిన దేమనఁగా మంత్రములు నేడు ఫలింపకపోవుటలో మనదే దోషమని తేలు చున్నది.

బుమలు మంత్రద్రష్టలు

కనుక మంత్రద్రష్టలు అగ్ని మొదలగువానితో ప్రత్యక్షముగా మాటాడి నట్లు బుక్కలు మనకుఁ దెలుపుచున్నావి. ఆట్టి బుక్కలు ఉన్నత భాషితములు గావసియు సర్వపదార్థములలో దై వత్సములను ప్రత్యక్షముగా జూచిన మన పూర్వ మహర్షుల మహత్వమును దెలిసికొని మనమును ఆ దై పతమహత్వమును దెలిసికొని వారి కృపకుఁ భాగ్రతులము గావతెనసియు గ్రహింపవపలసి యున్నది.

ఈ దృష్టితోఁ జూచినచో మనకు బుగ్గేదాది విషముల గొప్పదసము తెలియును. కనుకనే దేవతలను యజ్ఞభుజులని యందురు. వారు యజ్ఞము లందలి యాహతులచే (అహోనములచే) అచ్ఛటి యాగశాలలకు వచ్చి యజ్ఞ భాగములను గ్రహింతురు. రామాయణములో దశరథుఁడు పుత్రకామేష్టి యాగము చేసినపుడు యజ్ఞభాగములను గ్రహించుటకు దేవతలు వ్యాపారావస్తునివల్ల కలుగు బాధలను బ్రహ్మతోను, పిష్టముతోను జైప్పుకొనుటయు వాస్తవిక విషయములని మనకుఁదెలియును.

దేవతలు నై వేద్యములు తిసరు.

సరే ఆ వచ్చిన దేవతలు మనమర్పించు నై వేద్యములను గ్రహింపరేమి అని సందేహము గలుగవచ్చును. “న వై దేవా అశ్వంతి నపిబంత్యైత దేవామృతం దృష్టో తృప్యంతి” (ఛాందో 3-6)

దేవతలు భుజింపరు త్రాగరు. ఈ నై వేద్యరూపమైన యమృతమును చూచి తృప్తి పొందుదురు.” అని ఛాందోగ్యము చెప్పుచున్నది. అనఁగా మనమర్పించుని వారు తినకయే చూచియే తృప్తి పొందుదురని భావము. మనము

చేయునపి చూతురు, విందురు. కాని మనము చేయు సద సత్కార్యములకుఁ గోవపడక, నంతోషింపక మన కార్యములకుఁ దగిప ఫలితములే యిచ్చెదరని మనము గ్రహింపవలెను. వారు సమపర్తులు, పక్షపాత రహితులు, కృపా మయులు.

అగ్ని రయి మణ్ణవత్త పోవ మేవ దివే దివే య శనం వీరవత్తమం (బు. 1-1-:-మీ)

అగ్ని చేత మాసవుటయ్యము, ధనము పొందుచున్నాడు. పుష్టిని గీర్తిని ఆతి విర్యమును లోజురోజు పొందుచున్నాడు. అను బుత్కులో అగ్నివల్ల మాసవు డెట్టి గొప్పఁచుసము హాండఁగలఁడో చెప్పుఁబడినది. అగ్ని అంతటివాడు అగ్నిని నుటించి చెప్పాచు “అగ్నిర్యుభుం ప్రథమో దేవతానాం” (ఐ. బ్రా. 1-4) అగ్ని దేవతలకు మఃఖమని దేపతలలో మెదడివాడని పతరేయుభాహ్యణము చెప్పు చున్నది. “ఏకం సద్వ్యప్రా బహుధా వదం త్వాగ్నిం యమం మాతరిశ్వా నమాహః” (బు. 1- 34-46) ఆ యెముక్కు వమ్మువనే (పరమాత్మనే) విప్రులు అనేక విధమాలుగాఁ జెప్పుదురు. ఆ పరమాత్మనే అగ్నినిగాను, యముని గాను, వాయుపుగాను జెప్పుదురు, అనీ బుత్కు చెప్పాచున్నది. “అయంవా అగ్నిః ప్రజాః ప్రాపావతిశ్చ” (శత. 3-1-2-42) ఈ యగ్నియో ప్రజలును ప్రాపావతియు” అని శతపథ ప్రాహ్యణము. అగ్ని వదచుండకు అగ్రేనయతి ఆగ్రమందు నాడుపువాడు ఈశ్వరుడు అగ్ని దేపుఁడును” అని దానికి వ్యత్పితి యు చెప్పుదురు. ఈట్లు అగ్నిలో నిండియున్న దేపత్వమును మన బుగ్యే దము గీర్తించినది. మన బుములు ఆ యగ్నిని దర్శించి స్తుతించిరి. మన పంటి సామాస్య మాసవులము అగ్నిని దైవముగా దర్శించకపోయినను అగ్నిని ఆ తేజమ్మను మన నిత్యజీవితములో జడముగాఁ దలఁచినను అది సర్వకార్య దళ్మైనదిగాను అది లేకపోయిపో ప్రపంచమంతయు భూస్యమై అంధకారింధురమైనదిగా మనమును అముఖపములో జూచుచున్నాము. అట్టి సర్వకార్య దళ్మైన లుసగ్నిని జడమని మనము దైవముగాఁ దలఁచకపోవుటలో మన యజ్ఞాంమే కారణమని చిపరకు సొప్పుకొనక తప్పదు.

“ఓం తత్సత్పరమాత్మనే నమః, ఓం శం వరుణః, శంసో భవత్వర్యమా. శం వ ఇంద్రో బృహస్పతిః, శంసో విష్ణుగురు క్రమః, నమో బ్రిహమ్మాథే, నమస్తే

వాయోత్స్వమేవ ప్రవత్యక్షం బ్రహ్మస్తి. త్వామే న ప్రత్యక్షం బ్రహ్మస్తి వదిష్యామి. బుతం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామి. తన్నా మవతు. తద్వాక్షార మవతు ఆవ మమాం ఆవతు వక్తారం. ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః” ఓంకార స్వరూపమైన పరమాత్మకు నమస్కారము. ఓంకార స్వరూపమైన వరుణఁడు మాకు శుభ మిచ్చుఁగాక. మాకు అద్విముఁడు (మార్యాడు) శుభమిచ్చుఁగాక. ఇంద్రుఁడు బృహస్పతియు మాకు శుభమిచ్చెవరు గాక. ఉరు విక్రమముగల విష్టము మాకు శుభమిచ్చుఁగాక. బ్రహ్మమునకు నమస్కారము. ఓ వాయువా! నీకు నమస్కారము. నీవే ప్రవత్యక్షమైన బ్రహ్మస్తి. సిన్నె ప్రత్యక్షమైన బ్రహ్మమగా చెప్పుదును. బుతమును (ఆచరణమైన సత్యమును) వలుకుదురు. సత్యమును వలుకుదును. అది నన్న రక్షించునుగాక. అది సత్యము వలుకువానిని రక్షించు గాక. నన్న రక్షించుఁగాక. సత్యము వలుకువానిని రక్షించునుగాక. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి గలుగుఁగాక.” అని మహార్థులు శాంతిమంత్రమును గీర్తించిరి. అందు ప్రాణధారకమైన వాయువును పరమాత్మగా గీర్తించిరి. దానిని మనము జడమనుకొన్న ను అది మనకు ప్రాణప్రదమై యున్నదే. జడమైన మన శరీరమునకు ప్రాణమిచ్చునట్టి వాయువును జడమగా దలఁచు మన యజ్ఞానమే వెల్లుడియగుచున్నది. అందుకనే మన మహార్థులు అగ్నాయదులను జడమనుకొను మన యజ్ఞానమును పోగొట్టుటకును అగ్నిసి వాయువును అన్న ప్స్వాంధి అగ్ని లోమన్న యథిదేవతను వాయ్యదులందున్న యథిదేవతనుగా జెప్పినారు. బుగ్యేదము అగ్నింద్రాదులను స్తుతింపగా యజ్ఞర్వేదము యజ్ఞమ్పులచే (పూజాదులను దెలుపు మంత్రమఃలచే) యజించినది పూజించినది. ఆ పూజయే యజ్ఞమైనది. ఇగ్నాయదులను సామవేదము వారి గుణగణాలను గానము చేసినది. ఆధ్వర్యవేదము మన శుభములకు మార్గము చూపినది.

యజ్ఞర్వేదము

“శపే తో త్వ (త్వా-ఽః) శ్రే త్వ” (యజ్. 1-1-1-1)
 (ఓ మోదుగు కొమ్మా) ఇన్న ముకొఱకు నిన్న బలముసకు నిన్న (సఱకు చున్నాను.) మోదుగుచెట్టుతో గర్భతమైన అన్న బలాది శక్తులఁజూపి యజ్ఞమ్పు అగ్నాయదులను పూజలకు భాష్యరూపమైన యజ్ఞముచే ఖూజించుచున్నది.
 “వాయవః స్థి (శ్థ-ఽ) పొయవః స్థ” (ఓ గోవత్సమఃలారః మీదు లేగడ్డిఁ

దినుటకు మీ తల్లుల దగ్గరనుండి వసుమునకు) వెళ్లుండు. మంగలం దిరిగి (యిం టికి) రండు. అగ్నింద్రాదులను గోఘృతాహుతులద్వారా అగ్నిని ముఖ ముగాఁ జేసికొని యజ్ఞకర్త పిలుచుఁ బూజించుచున్నాడు. చేతసములైనను ఆశ్చానముచే జడములుగా భావించు వృక్షాదులలో వోదుగు వృక్షాను ప్రేషము. దానిలోని గర్భతమైన అన్నబలాదులను మనము పొందుటకై అగ్నింద్రాదుల యనుగ్రహమును గోరుచు అగ్నింద్రాకుల యనుజ్ఞను యజ్ఞమును (దేవహూజను) చేయు యజమానుఁడు యజించుచున్నాడు. గోవులు కేవలము “అయుర్ధ్వతం” నేయియె యాయువు అని చెప్పఁబడు నేయి మనకు మాత్రమే యిచ్చుని గాపు మనద్వారా అగ్నింద్రాదులకు ఆహుతులను ఇచ్చునవి. ఆవి క్షీరదాత్తులు మాత్రమే గాపు. ఆవి హోమధేనువులు, ఆవి దేవహూజకై పాలు నేయి యిచ్చుచున్నావి. కాన వాసి సంతానము గోవత్సలు సుఖముగా జీవించుటకై మనము వత్సములను వచ్చని ఒచ్చక్కు, వనము లకుఁ బంపుచున్నాము. మనము కూడ దేవతల పూజకై ఆహుతులకై (దేవతాహ్వానములకై) సరిహోవు క్షీరములను మాత్రమే గ్రహించుచున్నాము. మనము గోవులను తృణజలాదులద్వారా హోషించుచున్నాము గాన మనమును ఆహుతులకు. మనదధిహృతములకును దూడహోషటకు హానికలుగనంతమాత్రమే గైకొనుచు ఇంకను వాసి యాహారమునకే లోటు వచ్చునో యని వాసిని లేతది మెత్తనిది సర్వాహార మూలమునగు తృణములతో నిండిన వనములకుఁ బంపి తిరుగ గోమాత దగ్గరకుఁ దీసికొని వచ్చుచున్నాము. దీనిలో మన పవిత్రహృదయము ఏ ప్రాణికి స్వల్పహోంసనుగూడ గోరని మన మనస్సును వ్యక్తమగు చున్నావి. కనుకనే “దేవోవః సవితా ప్రార్థయతు ప్రేష్టతమాయ కర్మాణే” దేవుఁడైన సూర్యుఁడు ప్రేష్టతమైన కర్మాణై మిమ్ము ప్రేరణ చేయుఁగాక. అని యజమానుఁడు జడములని యజ్ఞానముచే చరించు మన యజ్ఞాసమును హోగొటుటకై అగ్న్యాయలందు దైవత్వమును గ్రహించు మహర్షులు చేతసముత్తైన గోవులతో మాటలాదుచున్నారు. మన భాష గోవులకు అర్థముగాదని మనమనుకొన్నాము మన ప్రేమవర్తనఁబట్టి మన భావమును గోమాతలు గ్రహింపకహోవు.

వ్యాసఁచ్చుడు వై శంపాహనఁడు యజ్ఞవల్మీక్యదులగు తిమ్యలకు యజ్ఞర్వ్యదమును చెప్పేను. ఒకప్పాడోక కారణముచే కోవగించి గురువు తన పేద

మును తనకిచ్చి వేయుమనగా యూజ్ఞవల్యుగ్యుడు వానిని క్రతిక్షేత్రముగా దేవతలు తిత్తరి వట్టలై వచ్చి వానిని మరల సమర్పింపగా అవి కృష్ణములుకాగా అవి కృష్ణ యజ్ఞర్వేదమనబడెను. పిదవ మఃఖించి యూజ్ఞవల్యుగ్యుడు సూర్యునుపొసించి శుక్ల యజ్ఞర్వేదమును పొందెను. అది శుక్ల యజ్ఞర్వేదము, యూజ్ఞవల్యుగ్యుడు మరల జాభాల గాథేయ కాణ్యమధ్యంది నాదు లనుస్తుదశ శిష్మృలకువడేశించెను. అవి 42 శాఖలు. వానిలో మైత్రాయఃణీయ మాధవం దిని కాణ్య త్తుత్తిరీయ అను పేరుగల శౌఖ్య ఆపం స్తంబ అను 5 శాఖలున్నవి.

సామవేదము

ఆగ్ని ఆయా హో పీతయే గృణానో హవ్య దాతవే నిహోతా సత్పు ఓర్ హోషి” (సామ. 1-1-1-1)

ఓ యగ్ని! సోమపానముకొఱకు రమ్ము. హవ్యభక్షణకై ఘ్రత్తింసంబడు దువు. దేవతలేను బిల్యువాఁడైవై వచ్చి దర్శిలపైని గూర్చుండుము.

త్వ మగ్ని యజ్ఞానాం హో తా పిశ్యోషం పీతం దేవేభిర్మానుపే జనే। (సామ. 1-1- -2)

ఓ యగ్ని సర్వయాగములకు కోతవు (అహోన కర్తవు) హొతుండవు. మానవ జనులకై నీవు దేవతలచే నియోగింపంబడితివి. సామవేదమునకు 13 శాఖలు గలవు. సహస్రశాఖా ప్రపాదము బహువిధ స్వరాది సంయోగమువలన ఒకే మంత్రమునకును బహువిధ సామశ్రూతివలన గలిగినదే. రాణాయణ, శాట్యముగ్యుః వ్యాపశాగురి శోల్యుండి మేల్లులని భానుమానో పమన్యవ, కోరాటి, మశకోగార్య వార్ధగణ్య కుదుమ శాలిహోత్ర షై మిని అని వారు సామగ్రాచార్యులు వానిలో రాణాయణ, కోధుమి, షై మిని అను మూడు శాఖలు ఇవ్వటికిని గలవు.

అధ్యర్వ వేదము

నవాధ్యాధ్యాధ్యాంశైన్యేతు ప్రాహుః పంచదశ్యకం. శంనో విప్రః శం వరుణః శంనో భవతు అర్యమా శంన ఇంద్రో బృహస్పతిః ఇత్యాదులు.

అధర్యవేదములో తొమ్మిది భేదములున్నవి. పై వృలదాంత, ప్రదాంత, స్థాత, సోత బ్రహ్మదాబల, శానకి దేవదర్శుతి, చరణచిద్య అని. ఇన్నిటిలో ఒక శాఖయే ముదిర్చతము.

అగ్న్యదులందలి దైవత్యమును బుములు దర్శించిరి, ప్రాణులలో నున్న ఆత్మ బాహ్యనేత్రములకుఁ గనిపింపనట్లు అగ్ని జలాదులందున్న దేవత్త్వము మన బాహ్యందియములకు గోచరము కాదు. అట్టి దైవత్త్వమును పంచభూతములలో నిగూఢమై యున్న దాసిని బుములు దర్శించి వారితో ప్రత్యక్షమువలె భాషించిరి.

ఓమ్ ఆసోహి పో మయోభువః తా నఙ్కాజ్ఞే దధాతన మహి రణాయ చక్షసే యోపశైవ తమో రసః తస్య భాజయతేష నః ఉశత్తిరివ మాతరః తశ్చా అరంగమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్యాధ. అపోజనయథా చ నః (త్తై: ఆర. 4-42)

ఓ జల దేవతలారా! సౌఖ్యముచే కూర్చుందుర్గ గాక. మీయన్నరస మనుభవించుటకు రమ్యమైన మీ గొప్పదర్శన భాగ్యము పొందుటకు మమ్మి నిల్చుడురు గాక ప్రేమగల తల్లులవలె మీరు కళ్యాణమైన మీ రసమున కిక్కడ మమ్మిఁ బ్రాతులఁ జేయుఁడు. ఆ రసము పొందుటకు మిమ్మి మాటిమాటికి చేరుచున్నాను. జలదేవతలారా! మమ్మి శక్తిమంతులఁ జేయుఁడు.

ఇమం మే పరుణ తృథిషావమద్య చ మృదము త్వా మవస్య రాచకే తత్త్వా యామి.

ఓ పరుణదేవా! ఈ నా యాహ్వానమును వినుము. ఇప్పుడు నన్ను బంధముక్కుని జేయుము. ఆత్మ రక్షణార్థినై నిమ్మిఁ బ్రార్థించుచున్నాను. (ఇది పునశ్చైపుడు చేసిన ప్రార్థన) ఈ పొర్చున విని పరుణుడు పునశ్చైపుని బంధముక్కునిఁ జేసెను. (బుగ్గేద.)

అగ్ని నయ సుపథా రా యే అస్మాన్ విశ్వాసిదేవ వయునాని విద్యాన్ యుయోధ్యస్మృజుహురాణమేనో భూయిష్ఠాంతే నమ ఉక్తిం విధేమ (ఈశా.)

ఓ యగ్ని దేవా! మమ్మిఁ గర్వఫల భోగరూప ధనముకొఱకు మంచి

మార్గముగుండ నడపుము. నీవు సర్వకర్మలను జ్ఞానములెఱుగుదువు. మేము చేసిన పాపమును హోగొటుము. నీకు మిక్కిలి నమోవాకములు చేయుదుము.

తమలోని తమ యాత్మలనే చూడలేనివారిది యొట్లు చూడఁగలరు. తమ యాత్మలను చూడఁగల్గినప్పాడీ యగ్న్యాదులను ఎట్లు చూడలేరు. కనుకనే “వాయోత్యమేవ ప్రత్యక్షం బ్రిహస్పిసి” ఓ వాయువా! నీవే ప్రత్యక్షమైన బ్రిహస్పిసి” అని బుధి పలుకుచున్నాడు. శరీరమే యాత్మయనెడి అనాత్మ వాదులగు నా స్తికులు చూడలేరు.

యాచాగ్ం రాజూవరుణో యాతిమధ్యై సత్యాన్పతే
అవపక్షం జనానాం మధుష్మత త్వచయోయః
పాపకాస్తా న ఆపఃశ్యం స్వేషాభవంతు

జలములకు రాజైన వరుణుడు జనుల సత్యానత్యముల వివేచనచేయుచు వేసినిమధ్య మండినో ఆ నీళ్ళ మధువును గురిపించుచు నిర్వలముతై పవిత్రము చేయు నీళ్ళ మాకు శుభకరములగు గాక.

జలములలో ఆంతర్మిహితుడై యున్న వరుణదేవుని బుధి స్తుతించు చున్నాడు.

త్వమగ్నే యజ్ఞానాం హాతా విశ్వేషాం హితం దేవేభి ర్మానుషే జనే”

(సామ వే. 1-1-1-2)

ఓ యగ్ని! సర్వయాగములకు హాతవు హితుఁడవు. మానవజనులకై నీవు దేవతలచే నియోగింపబడితివి. ఓం శం వరుణః శంనో భవత్వర్యమా.

ఈ విధమగా మహర్షులు అగ్న్యాదులను ప్రత్యక్షముగా దర్శించి వారితో మాటడి వారి కృపకు హాతులైరి. బుధులే గాక కవులుగూడ వృక్షముల లోని దేవతలను దర్శించిరి. అశ్వత్థము వృక్షరాజము శమి (జమ్ము) సకల కష్టము శమింపఁజేయునది. శక్తంతలను భర్త్రయింటికిఁ బంపుచుఁ గణ్యుడు “ఓ వృక్షములారా! శక్తంతల భర్త్రయింఁ బోవుచున్నది” సెలవిందు అని అనును. శక్తంతల తాను పెంచిన మొక్కలదగ్గఱకుఁ బోయి “మెళ్ళివచ్చెదను” అని సెలవు తీసికొనును. ఇది కాళిదాస మహాకవి భావన. ఇది యెంతటి భావన. కనుకనే కాళిదాసామలు కవులలో బుధులు.

ఈ విధముగా మహార్థులు సమస్త ప్రవంచములోను దైవత త్వమును ప్రవృత్తము చేసికొనిరి.

“అపి హ్యదేవతా దేవతావత్ స్తుయంతే, యథాశ్వ ప్రశ్నతీస్యోషధి పర్వయంతాని” దేవతలుగానివి గూడ దేవతలవలె స్తుతింపబడును ఎట్లన, అశ్వములు మెయిదలు ఓషధులుగూడ స్తుతింపబడునని యాస్యాడు చెప్పేను.

(ఆధ్యాత్మికా. పా. 1-404)

త్రిప్ర ఏవ దేవతా ఇతి స్తోత్ర రు క్తాః

దేవతలు ముగ్నురేయని నియక్తజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు.

అగ్నీయదుల స్తానము

“అగ్నిః పృథివీస్తానో, వాయుర్వోందోవా అంతరిక్ష స్తానః సూర్యోద్యుమ్య స్తానః”

అగ్ని భూమియే స్తానము గలది వాయువుగాని యింద్రుడుగాని భూమ్యకాశముల మధ్య స్తానము గలవాడు.

పృథివ్యాం మనచ్ఛాయః పశచో దేవా ఇతి స్తాంతే కత్త్వం చ సంభోగై కత్త్వం చ దృశ్యతే. (యాస్క.)

పృథివియందు మనుష్యులు పశువులు దేవులు ఒకే స్తానమందుందును. సంభోగై కత్త్వమనఁగ పరస్పరోపకారిత్వము. కాన పృథివియందు మనుష్యులు పశువులు దేవులు ఒకరికొకరు ఉపకారము చేసికొనుచునుందురు. “యథా పృథివ్యాః పర్జనేయన చ వాయ్యది త్వాభ్యాం చ సంభోగః” ఎట్లనగా పృథివికి మేఘమచుతోను వాయు సూర్యులతోను పరస్పరోపకారిత్వము గలదు. “అగ్నినా చేతరస్య లోకస్య” ఇతర లోకమునకు అగ్నితో పరస్పరోపకారిత్వము గలదు.

మతి దేవతాకాగాదులతుగూడ మనుష్యుద్యాకారములుండును. “పురుష విధాః స్వయిత్స్యేకం” దేవతలు పురుషులవలె నుండుట యొకటి. “అధాపి పొరుష విధికై రంగై ః సంస్తుయంతే” మతియు పురుషసంబంధి విధులుగల యంగములతో దేవతలు స్తుతింపబడునురు.

బుష్ణ (దర్శనీయో) త ఇంద్ర స్తవిరస్య బాహూ (బు. 8-7-31-3)

ఓ యింద్రాః పెద్దవాడవైన నీయొక్క బాహువులు దర్శనీయములు.

“అద్యా భ్యాం హరిభ్యా మింద్ర యాహి” (బు. 2-3-20-1)

ఓ యింద్రాః రెండు గుట్టములతో రమ్యు” (యాస్క. 7-2-6)

ఈ లోకముతో ప్రాతః సవనముతో పసంతిషుతువతో గాయత్రితో త్రిష్టుముతో రథంతర సామముతో భక్తిఃలన నేర్పడిన సామచర్యము గలదు.

అగ్ని మున్రలు వాని స్తోనాదులు

చీటళ	శ్రీనము	ఆకారము	భూర్జాలు	చేయకర్త	సుత్తించు
శ్రీవిము	అనేకాకారములు	ఈ లోకము	ఆగ్నియి	హవిస్పృధాల్చులు	స్టైల్స్, లోకము
శ్రీవిము	పురుషాకారము	ద్వీలోకము	ప్రతియి	తాహ్యనము	స్టైల్స్, అనుష్టాంప
శ్రీవిము	అప్పురము	ప్రతియి	ప్రతియి	రస్యలు	శ్రోమము, వైరా
శ్రీవిము	కారము	ప్రతియి	ప్రతియి	యుతువులు	జము, వండి
శ్రీవిము	ఆంతరిక్షము	అదితి మొ.	రసాను [పదానము	ఆగ్ని సోమవరణ హీమంతము	ప్రథించు
శ్రీవిము	ముధు	మాఘ్విందిన	వు] - తవర	బ్లాఫ్సుతి	స్టైల్స్, లోకము
శ్రీవిము	శ్రీవిము	సవనము	బలక్కతి	[బిహ్వుతి	ట్రిప్పు, త్రిప్పు
శ్రీవిము	పంచదశ	ట్రిప్పు, త్రిప్పు	స్పృతి	శాక్ష్వరసోము	ప్రాప్తి
శ్రీవిము	శ్రీసు బ్రహ్మత్	పంచదశ	పియువాయువులు	శాస్త్రము	స్టైల్స్, లోకము
శ్రీవిము	ఈ లోకము	శ్రీప, స్వార్థు	పంచదశ	శిశిరము	స్టైల్స్, లోకము
శ్రీవిము	తుత్తిము	వుమాకమాయు	పాయు	శిశిరము	స్టైల్స్, లోకము
శ్రీవిము	సవనము	రసాదానము	రసధారణ	సంపత్సరము	స్టైల్స్, లోకము
శ్రీవిము	జగత్తి	సరయూ	సరయూ	అతి చందసు)	ట్రిప్పుంపు
శ్రీవిము	బ్రహ్మ	యెవపుల్లు	సంపత్సరము	ట్రిప్పుంపు	స్టైల్స్, లోకము
శ్రీవిము	స్విము	స్విము	స్విము	స్టైల్స్, లోకము	స్టైల్స్, లోకము

సిద్ధుడు ప్రవరుని కాళ్ళకు రసము పూయగా దాని మహిమచే అతడు హిమాలయమునకు పోయెను. అప్పడు అక్కడ వరూధిని యను దేవకన్య ప్రవరుని కామించెను. నేను ఏకపత్రీ ప్రతుడను అని ఆమెను తిరస్కరించెను. తన కాళ్ళరసము మంచుచే కరిగిపోగా ఆకాశగమన శక్తి పోయెను. అతడు నిత్యగ్నిహాతోత్రుడు కాన అగ్నిని స్తుతించెను. ఆ యగ్ని అతనిని ఇంటికి చేర్చెను. ఇది ఆంధ్ర కవితా పితామహుడు అల్లసాని పెద్దన కవి భావస. ఇది ఎంత గొప్పది.

అగ్నింద్రాదులను దేవతలుగా దర్శించిన మహార్షులచే అగ్నింద్రాదులను గూర్చిన విషయములు చెప్పబడినవి.

అగ్ని

అగ్నికి జూతవేదుడు వై శ్వాసరుడు అను పేర్లు గలవు అగ్ని భూమి యందుండును. అగ్ని యాకారము పురుషునివలెను తదిభ్యన్నమువలెను ఉండుమ. అగ్నికి ద్వారా లోకముతోను, ప్రాతస్నావన త్రిపృత్తోనురథంతర సామలతోను గాయత్రితోను భక్తివలన సాహచర్యము గలదు. అగ్నికి అగ్నాయి, పృథివి, ఇల అను భార్యలు గలరు. అగ్ని దేవతలకు హనిస్నిచ్చుచు, దేవతలను బిలుచుచు, ప్రకాశమిచ్చుచునుండును. అగ్నిని ఇంద్రవరుణ సోమవర్జన్యలు స్తుతించు దేవతలు. అగ్నికి శరత్తు, అనుష్టుపును, ఏకవింశ సోమము వై రాజము అను ఆయతనములు గలవు.

వాయువు, ఇంద్రుడు

వాయువు, ఇంద్రుడును, అంతరిక్షమున అనుగా భూమికి ఆకాశమునకు (ఆకాశము అనుగా మేఘమండలము పొర్చివాయువు గల భాగము.) మధ్యభాగమున నుండురు. అంతరిక్షలోక, మాధ్యందిన సపన, గ్రీష్మ త్రిపృత్తోను, ప్రతిష్టుపు పంచదశ సోమములతో భక్తి సాహచర్యము గలదు. అదితి మొదలగువారు భార్యలు. రసము (జలము) నిచ్చుచు వృత్తవధ (మేఘమండల భేదము) చేయుచు బలమిచ్చుచు నుండురు. వాయువును ఇంద్రుని అగ్నిసోమ వరుణ పూష శృంఖపుత్తి వర్యత కుత్స విష్ణులు స్తుతింతురు. హౌమంత, పంత్తి భందస్సు, త్రిపచవణ శాక్యర సామములు ఆయతనములు. దిశిరము అతిభందస్సు త్రమత్తింశత్తోను దైవతసోమద్వయ భక్తులు గలవు.

సూర్యుడు

సూర్యుడు మేఘమండలముపైని దివశున నుండును. ఇహ లోక తృతీయశవన వర్షజగతీ, పవదస్తోమ వై రాజములతో సూర్యునికి భక్తి చాహిచర్యము గలదు. రశమును (జలమును) తీసికొనుట దానిని ధరించుట సూర్యుని పని. సూర్యుని చంద్ర వాయు సంవత్సర దేవతలు ముతింతురు - తేశిరము అతిచుండస్తు, త్రీయ ప్రీంశస్తోమము దై వతసౌమము ఆయతనము లు -

ఈ విధముగా అగ్న్యదులను మహర్షులు దర్శించినట్లు యాస్కమహా ముని నిర్కములో వివరించి యుదాహరణములు చూపేను.

ఈ యింద్రాదుల నుద్దేశించిచేయు యజ్ఞములు హీంసావరములు కావు.. ఈపులు అధ్వర పదమునకు హీంస లేనిది. ధ్వరము=హీంస ఆది లేనిది అధ్వరము అని సాయణాదులు చెప్పిరి. “మాహీంస్యాత్ సర్వ భూతాని” అన్ని భూతములను హీంసింపరాదు. అనియు వేదములు ఉద్యోగించుచున్నావి. మనుషులు పరమేశ్వరుని కర్మించు వై వేద్యాదులు, వారివారికి దొరకు నాశాదములను బట్టియు. వారివారికిష్టమైన వానిని బట్టియు కొన్ని హీంసామయు యజ్ఞములు పూర్వము జరగెడిపందురు. మట్టియు యజ్ఞములలో జేయు హీంస హీంస కాదనియు నందురు. అశ్వమేధాది యాగములను రాజులు చేయువారు. వారు మాంసాహారులు గనుక వారట్లు చేయుట తటస్థించినది - యదన్నః పురుషస్తుదన్నాస్తస్య దేవతాః (రామాయణము) బుత్స్యైకున్న లు, బ్రాహ్మణులు గఢ వారట్లు చేయించిరని విమర్శనూడ గలదు. ఆలంభమను పదమునకు హీంస యర్థము చెప్పదురు. కాని ఆలంభపదమునకు ‘హీందులు’ అని యర్థమును సాయణాచార్యులుగూడఁ జెప్పిరి.

ఈ యజ్ఞములెట్లు చేయవలయును? వాని భలితములను విషయము అను గూర్చి ఆపస్తంబాది క్రోత సూత్రములలో వివరించఁబడినది. ఏ మంత్రమును ఉచ్చరించి యే కర్మ చేయవలయునో అందు వివరించఁబడినవి. పుత్రీకాములు ఎద్దాదికాములు ఏ యజ్ఞములు చేయవలయునో ఆ విషయములు బ్రాహ్మణ గ్రంథములందును జెప్పఁబడినది,

అఘుతులవల్ల వర్షాములు కలుగును.

అగ్ని ప్రాణ్తాహుతిః సమ్యగాధీత్య ముపతిష్ఠతే
ఆచిత్య జ్ఞాయతే పృష్ఠి పృష్ఠేరన్నంతతః ప్రజాః

అగ్నియందు ప్రేల్విబడిన యాజ్ఞాహుతి సరిగా సూర్యునిఁఁ జేరును.

ఆ సూర్యునినుండి వర్షము వచ్చును. ఆ వర్షమువలన అర్ణుము (ఆహారము) పుట్టును. దాని తరువాత ప్రజలు అనఁగఁ బ్రాహులు పుట్టునని మనుస్మార్తి చెప్పుచున్నది. ఈ విషయమునే భగవదీత యిట్లు చెప్పుచున్నది.

“అన్నాద్వివంతి భూతాని సర్జన్యద్వన్న సంభవః

యజ్ఞాద్వివతి పర్జన్యే యజ్ఞః కర్మ సముద్వవః (భగ. 3-14)

అన్న మువలన ప్రాణులు పుట్టుచున్నవి. మేఘమువల్ల అన్న ముకలు గును. యజ్ఞమువల్ల మేఘము పుట్టును. యజ్ఞము కర్మవలనఁ బుట్టును.

వీపం ప్రవర్తితం చక్రిం నాను వర్తయుతే హయః

అహూ యుదింధియారూమో మోఘం పొర్చ సజీవతి (భగ. 3-16)

ఇట్లు ప్రవర్తించిన చక్రమును ఎవడు త్రిపుఁడో వాడు పొవయుక్తు మైన యాయుపు గలవాడై ఇంద్రియ సుఖములందు నిమగ్నుడై వాడు వ్యర్థముగా జీవించును. అని స్నేహితి భగవదీతలు యజ్ఞములు అవశ్యాచరణీయములుగఁ జెప్పుచున్నది. ఇట్లు స్నేహితులు మోహించిన ప్రకారముచేయక పోవుటచే అనావృష్ట్యతి పృష్టులు కలుగుచుప్పువని మనము గ్రహింపవలయును. దిలీపుడు వసిష్టునితో నిట్లు అనును.

హవి రావర్జితం హత్తస్వయా విధి వదగ్నిము

వృషి ర్ఘవతి సస్యానా మవగ్రహ విశోషిణాం (రఘు. 1-62)

ఓ హత్తా! విధి యుక్తముగా అగ్నులందు హత్తముము చేయిబడిన హాషస్మే యనావృషిచే నింపిన సస్యములకు ఎర్షమగుచున్నది” అని కాళిదాసు వర్ణించేసు.

తవ మంతకృతో మంత్రే ర్దూ రాత్రు శమితారిభీః

ప్రవత్యాదింశ్యపత ఇవమే దృష్టలక్ష్య భిదః శరాః (రఘు. 1-61)

“మంత్రద్రష్టతైన నీయెక్కు పరోక్షములో మన్న శత్రువులను శాంతి పుతుమంత్రములచే - ప్రవత్యాదింశ్యపత ఇవమే దృష్టలక్ష్యమును భేదించు నాశరములు నిరాకరింపఁడుచున్న విపలే మన్నవి” అని కాళిదాసు మంత్ర ప్రథావమును సత్యముగా వర్ణించేను.

దుదోహ గాంసయఃజ్ఞాయ సస్యయ మఘవాదివం

సంవద్యసిమయే నోభాద దధతుర్ధువవ ద్వయం (రఘు. 1-26)

యజ్ఞమునకై దిలీపుడు భూమియనెను గోవు పిదికెను. ఇంద్రుడు సస్యములకై దివమసెడి గోవును పిదికెను. తమకుస్న సంవదలను మార్పుకొనుచు ఇద్దులు రెండు లోకములను (భూమి స్వగ్రహ లోకములను) ధరించిరి.

బుగ్గేవ్దాదులకు శాఖాదులు

(కొనకునిచే, జరణవ్యాహములో, శైవ్యబడినవి)

వేదము	శాఖలు	బ్రాహ్మణ	ఆరణ్యక	ఉపనిష
బుగ్గేదము	1 శాకల 2 బూష్టల 3 ఆశ్వలాయన 4 సాంఖ్యయన 5 మాండూకాయన 6 శాఖలు లోపిం	1 ఐతరై య 2 శాంఖ్యయన (కౌషితకి) 3 ప్రైంగిరాహ ప్రైంగిరాహ చెను	ములు ఐతరై య రణ్యకము కౌషితకి ఆరణ్యకము ప్రైంగిరాహ	తులు ఐతరేయోవ నిషత్త 2 కౌషితకి ఉపనిషత్తు
శుక్ల యజుర్వేద మాధ్వందిన శాఖ శతవథ సంహిత లేక కణ్వశాఖ వాజసనేయ కపిష్ఠల శాఖ సంహిత	శతవథ బ్రాహ్మణము బ్రాహ్మణము	బృహదార ణ్వకము	శంశావా స్వోయప నిషత్తు బృహదారణ్వ కోపనిషత్తు	
(సూర్యుడు వాజి ఆయ చెప్పినది.)				
కృష్ణ యజుర్వే తైత్తిరీయ శాఖ 1 వల్ల భి 2 సత్య తైత్తిరీయ తైత్తిరీ దము లేక తైత్తి మైత్రాయణీ శాఖ 2 యన ప్రైమైత్రా రణ్యము యోవనిషత్తు రీయ సంహిత కరశాఖ	1 వల్ల భి 2 సత్య తైత్తిరీయ తైత్తిరీ కృష్ణయజుర్వేద బ్రాహ్మణము=	మైత్రాయణీ యోవనిషత్తు కరశాఖ యోవనిషత్తు		
సామవేదము= కౌఠుమశాఖ	తలవకార	ఛాందోగ్య	కేనోవనిషత్తు	
కౌఠుమ సంహిత రాణాయనీయ	తాండ్ర్య,	రణ్యము	ఛాందోగ్యప	
	జై మిని	షడ్యింశ	నిషత్తు జై మిని	
అధర్వ వేదము పిప్పలాద శాఖ	సామపిధాన	యఃరణ్యక	యోవనిషత్తు	
శాసకీ శాఖ	గోపథ		ముండకోవ	
	బ్రాహ్మణము		నిషత్తు మాం	

కల్పసూత్ర గ్రింథాలు

మూర్త	ప్రశాచీన	నవీన	మంత్ర దష్ట	దేవతలు
గ్రింథం	విభాగము	విభాగము	లగు బుమలు	
	ఆష్టకములు 8	మండలములు 10	గృత్సమదు,	ఇంద్ర సూర్య
ఆశ్వలాయన	అధ్యాయ	అనువాక	విశ్వామిత్ర	మరుత్తులు
శ్రోత సూత్ర	ములు 64	ములు 85	వామదేవ అత్రి	వరుణ విష్ణు
	పర్గములు	మూర్తములు	భరద్వాజ	అదితి హూష
	100 పైగా	1018	వసిష్ఠాదులు	అశ్వేషీ కుమార
		బుగ్యేద మంత్రములు		రుద్ర వర్షన్య
		105859		
అప్స్తంబ		దవములు		మీత్ర
ఛౌధాయన		153826		సవిత్ర
హిరణ్యకేశి		అక్షరములు		వివస్వ వేణ.
భారద్వాజ		432000		
మానవ				

సామవేదములోని హూర్యాచికములు ఆగ్నేయాదివర్యము లైదున్నవి. ఈ త్రురాచికములు దశరాత్ర, సంవత్సరస్త ప్రాయశ్చిత్త క్షుద్రాద్యమష్టావములున్నవి. సంగీతమునకీ వేదము మూలము.

సామవేదములో

కొథుమ సంహితకు మశక కల్పసూత్రము, లాట్యాయన శ్రోత సూత్రము, రాణాయణియ సంహితకు ద్రాహ్యాయణ శ్రోతసూత్రమును గలవు. అథర్వవేదమునకు వైతాయన కల్పసూత్రము గలదు.

హత, అధ్యర్థ, ఉద్ఘాత, బ్రహ్మల కృత్యములు

ఖుక్కులచే (ఖుగ్యేదముచే) ప్రతించుచు దేవతలను ఆహ్వానించువాడు ఉత్తమి. యజ్ఞములలో యజ్ఞస్వలచే (యజ్ఞర్యేదముచే) దేవతలను పూజించుచు యజ్ఞము చేయించువాడు అధ్యర్థర్థవు. యజ్ఞములో సామగ్రానముచే (సామవేదముచే) మంత్రములను జదువువాడు ఉద్ఘాత. యజ్ఞకార్యములను జూచువాడు బ్రహ్మ. ఇతఁడు ఆధర్యవేద మంత్రములచే చేయును.

ఖుగ్యేదములోని విషయ విభాగము

ప్రతివేదము పంపిత-బ్రాహ్మణము-ఆరణ్యకము-ఉపనిషత్తులు అని వాలుగు విధములుగా వ్యాపభగవానుసిచే విభజింపఁటడినదని యిదిపఱకు శైఖ్యయుండిమి.

వేదములోని భాగమే బ్రాహ్మణము విధి బోధకము. “మంత్రబ్రాహ్మణ యోర్యేద నామధేయం” (ఆప. క్రో. సూ. 24-1-31)

మంత్రములకు ఇనుగా సంపితకు బ్రాహ్మణములకు వేదమని పేరు అని ఆపత్తంబుఁడసెను. “మంత్రబ్రాహ్మణం వేదమిత్రాప్తతే” (బో. గృ. 2-3-3) మంత్రములు బ్రాహ్మణములు వేదమందురు అని “బ్రాహ్మణం బ్రహ్మపంపూతే వేదభాగే నపుం నకం.” (మే. కో.)

విధి మంత్రయో రేకార్యమైక శభ్యాయత. (పూ. మీ. 2-1-20) ఒకే శబ్దముచే బోధింపఁటడుటవలన విధి (బ్రాహ్మణ) మంత్రములకోకే యర్థము అని కై మిని. “మంత్రాశ్వ బ్రాహ్మణం చ వేదః” (పూ. మీ. 1-2-33) మంత్రములును భాగీహ్మణమును వేదమై ఆని శంపస్యామి.

ఈ విధముగా పంచదాయయ్మలందఱు మంత్రములను, బ్రాహ్మణములనుగూడ వేదమనియై వ్యవహరించిరి. దయానంద సరస్వతియు వీరి యును యాయులును దీనిని అంగీకరింపలేదు. బ్రాహ్మణములలో యజ్ఞయాగాది విషయములు వద్దాశ్రమాది వ్యవస్థలును చెప్పఁడి యుండుటచేతను అది వారికిష్టము లేకపోవుటచేతను వారంగీకరింపక యజ్ఞయాగాది బోధక భాగము పకు ఇతడమైన యక్కములు చెప్పఁడ సంభవించినది.

బుగ్యేదములోని విషయాదులు

1	వ మండలములో అనేక బుములు దర్శించిన మంత్రములు గలవ.	1976
2	" గృత్సమదుడు వారి కుటుంబమువి	429
3	" విశ్వామిత్రుడు "	617
4	" వామదేవుడు " "	586
5	" అతిరి "	727
6	" భరద్వాజుడు "	765
7	" వసిష్ఠుడు "	841
8	" కణ్వుడు "	1726
9	" అనేక బుములు "	1754

మొత్తము సూక్తములు 108 మంత్రములు 10586 గలవ. 2:0 సూక్తములలో ఇంద్రుడు 200 సూక్తములలో అగ్ని 100 పైగా సోముడు స్తుతింపబడిరి.

కృష్ణ యజుర్వేదములోని విషయాదులు

దర్శపూర్ణ మాసాశ్వమేధ వాజపేయ యాగాదివిషయములు విధివరములు సామవేదములో

1549 మంత్రములు గలవు. సోమయాగ సంబంధమైనవి. బుగ్యేదములోనివే చాలవరకు రాగయుక్తముగా గానము చేయబడినవి. 7ా మాత్రముక్రోత్తవి.

అథర్వ వేదములో

రక్షః పీశాచాదులను పోగొట్టునవి గలవు. స్తంభన మార జాభిచారికాదులు అనేక విషయములు గలవు. 1పివ భాగము వివాహ మంత్రములు ఇవి చాలవరకు బుగ్యేదములోనిపె. 15వ భాగము వేదాంత విషయము. 16, 17 భాగములు శవథ ప్రాయములు. 18వ భాగము బుగ్యేదములోనివి అవరకర్మ తోధకములు. 19, 20 భాగములు ఇంద్రస్తోత్ర పరములు. చాలవరకు చందఃపరములు, కొంత బుగ్యేద భాగము గలదు.

వేదానుక్రమసీకలలో బుగ్యేదాదులలోనున్న విషయముల సూచికలు కలవు.

బుగ్నేద బ్రాహ్మణ విషయములు

పతకేమ బ్రాహ్మణములు ఎనిమిది పంచికలు, 40 అధ్యాయములు 235 ఖండములు గలవు. ఆరు పంచికలలో సోమయాగము నిరూపింపఁ బడి ఉని. మిగిలిన రెండు పంచికలలో రాజ్యభిషేక కథనము గలదు.

యజుర్వేద సంపొతలోని విషయములు దర్శపూర్ణమాన తత్త్వమేయ ప్తులు ఓ సోమయాగము 4 వై శ్వదేవము ఓ అగ్ని చయసము 3 రాజ పూమము 7 అశ్వమేధము 8 చాతుర్మాస్యతి రాత్రాది యాగవిషయములు.

యజుర్వేద బ్రాహ్మణ విషయములు

పూర్వాంగినశాఖ శతవధ బ్రాహ్మణములో 14 కాండములు 100 అధ్యాయములు 3౬ ప్రాపితకములు 438 బ్రాహ్మణములు 762 ఖండికలు గలవు.
1వ కాండలో దర్శపూర్ణమాన యాగము

2వ కాండలో అగ్నిహంతము, పిండ పితృయజ్ఞము దాక్షాయణ యజ్ఞము, నవాన్నష్టి చాతుర్మాస్యాలు.

3, 4 కాండలలో సోమయాగము.

5వ కాండలో వాజపీయ రాజనూయ యాగములు

6, 7, 8, 9, 10 కాండలలో చయనము

11వ కాండలో పశు బంధము, పంచమహా యజ్ఞములు ముత్తవిందేష్టి, దర్శపూర్ణమాసాది శేషమును

12వ కాండలో ద్వాదశాహ ప్రతము, సంవత్సర పత్రము, సౌత్రామణి.

13వ కాండలో ఆశ్వమేధము, పురుషమేధము, సర్వమేధము, పితృమేధము.

14వ కాండలో ప్రవర్గ్యము, బృహదారణ్యకమును, కణ్వశాఖ శతవధ బ్రాహ్మణములు 17 కాండములు 114 అధ్యాయములు 439 బ్రాహ్మణములు 680; ఖండికలును గలవు.

1వ కాండలో అగ్నిహంతము, పిండ పితృయజ్ఞ దాక్షాయణీయము చాతుర్మాస్యాలు.

2వ కాండలో దర్శపూర్ణ మాన్సష్టి

అగ్నీయదుల స్తానము

- 3వ కాండలో అగ్నిహోత్రార్ వాదము, దర్శపూర్ మాసార్ వాదము.
- 4వ కాండలో సోమయాగము
- 5వ కాండలో సోమయాగ శేషము
- 6వ కాండలో వాజ పేయము
- 7వ కాండలో రాజసూయము
- 8వ కాండలో చుట్టా సంభరణము
- 9, 10, 11, 12 లలో చయనము
- 13వ కాండలో ఆధావ కాలము, వధికృత్తు, శంయువాకము. వత్సు సంయూజములు, పశుబంధము.
- 14వ కాండలో ఘాతార్థిమణీ
- 15వ కాండలో అశ్వమేధము
- 16వ కాండలో ప్రపర్ణము
- 17వ ణండలో బృహదారణ్యకము

తైత్తి లీయారణ్యకములో 3 అష్టాంశులు (కాండలు) 28 ప్రపాతకములు 35, అసుఫాకములు గలవు.

సామవేదములో

- 1 తాండ్ర్యబ్రాహ్మణములో 25 ప్రపాతకములు, 47 ఖండములున్నవి. సాయణాచార్యులు ప్రపాతకమును ఆధ్యాత్మమునెను. ఇందు అగ్నిషోమ సంప్రగల జ్యోతిషోమము మొదలుకొని వేయు వత్సరములకొఱకు గల పోమ యాగములన్నియుఁ షైవుఁబడెను.
- 2 షట్యింశ బ్రాహ్మణములో 5 ప్రపాతకములు 48 ఖండములు గలవు.
- 3 మంత్ర బ్రాహ్మణములు 8 ప్రపాతకములు 16 ఖండములు
- 4 దైవత బ్రాహ్మణము 3 ఖండములు 62 కండికలు. ఇందులో ఛందస్మర్గం వర్తన గలదు.
- 5 ఆర్వేయ బ్రాహ్మణములో 3 ప్రపాతకములు 82 కండికలు ఇందులో సామల ఆర్వానుక్రమణి
- 6 సామవిధాన బ్రాహ్మణములో 3 ప్రపాతకలు 25 ఖండికలు ఇందు అభిచారాది కర్మల వర్తన.

- 7 సంహితోవ నివద్రాహృష్టములో 1 ప్రపాఠకము 5 ఖండములు
 8 వంశ క్రాహృష్టములో 3 ఖండములు ఇందు సామువేదాచార్యుల వంశ
 వరంపర
 9 శైఖినీయ క్రాహృష్టములో 1182 ఖండములు. తలవకార క్రాహృష్టముని
 దానికి నామాంతరము గలదు.
 10 శైఖినీయార్థీయ క్రాహృష్టములో 84 ఖండములు.

అధర్య వేదములో

అధర్య వేదములో మోహన, మారణ ఉచ్చాటనాభి చారికాములు వివా
 హది క్రియలు మంత్రములు గలవ. 20 కండలు 34 ప్రపాఠకలు 1116
 ఆనువాకాలు 731 సూతములు 5846 మంత్రాలు గలవ. ఇందులో 1200
 ఖుగ్యేదములోనివే.

గోవధ క్రాహృష్టము 1 పూర్వభాగము 2 ఉత్తర భాగము
 పూర్వ భాగములు 5 ప్రపాఠకులు

ఈ గ్రంథములలో వేరుకు లభించు బాహ్యహృష్టములు
 1 చరక బాహ్యహృష్టము 2 శ్వేతాశ్వర క్రాహృష్టము 3 కారక క్రాహృష్టము
 4 మైత్రాయణీయ బాహ్యహృష్టము 5 జాబాల క్రాహృష్టము 6 భాండికేయ
 క్రాహృష్టము 7 జౌథేయ క్రాహృష్టము 8 హరిద్రవిక క్రాహృష్టము
 9 ఆహ్వారక క్రాహృష్టము 10 కంకతి క్రాహృష్టము 11 గాలవ క్రాహృష్టము
 12 తుంబు క్రాహృష్టము 13 ఆరుణీయ క్రాహృష్టము 14 ప్రైంగాయని
 క్రాహృష్టము 15 సౌలభ క్రాహృష్టము 16 శైలాలి బాహ్యహృష్టము 17 పరా
 శర క్రాహృష్టము 18 మాషశరాలి క్రాహృష్టము 19 కాపేయ బాహ్యహృష్టము
 20 అన్వాభ్యాన బాహ్యహృష్టము 21 శాల్లావి బాహ్యహృష్టము 22 శాట్యాయన
 క్రాహృష్టము 23 కాలబవి క్రాహృష్టము 24 కారూకి క్రాహృష్టము.

వీనిపేర్లే గాని ఇప్పి లభించుట లేదు.

ఈ వేదములను గూర్చి తెనుగు భాగవతమిట్లు చెప్పచున్నది. (భాగ
 12-32)

బ్రహ్మ తన వదన చతుర్షయంబువలన వేద చతుర్షయంబు కలుగేసేనే
 వంత నతని ప్రతులగు బ్రహ్మవాదు లావేదంబు లం దుపదిష్ట ప్రకారంబుగా

నభ్యసించి యూక్రమంబున వారలు తమ శిష్య పరంపరలకు నువడేశించి రిట్లు వేదంబులు సమగ్రింబులుగా^१ బ్రతి యుగంబున మహారూలచే నభ్యసించఁ బడియెనట్టి వేదంబుల సమగ్రింబుగఁబంయింప సశక్తులగు వారలకు సహయంబు చేయుటకై ద్వాపర యుగాదియందు భగవంతుడు సత్యవతీదేవి యందుఁ బరాశరమహర్షికి సుతుండై యవతరించి యూవేదరాజింగ్రమమ్మున బుగ్యజుసౌమాధర్వంబులన నాలును విధంబులుగ విభజించి పైలవై శంపాయన, షైమిని, సుమంతులనియెడి శిష్యవరులకుఁ గ్రమంబున నావేదంబుల నువడేశించెనందుఁ పైలమహర్షి చేకొన్న బుగ్యేదంఃసంతంబులగు బుక్కలతోఁ కేరి యందుటంజేసి బహ్వృచశాఖమని చెప్పంబడునంత నాపైలుండింద్రి ప్రమితికి బాష్మలునకు నువడేశించె తన బాష్మలుండు సంహితం జతుర్వధంబులు గావించి శిష్యులగు బోధ్యందు యూజ్జవల్యందుఁ బరాశరుండు నగ్నమిత్రుండు ననువారికి నువడేశించె నింద ప్రమితి తన సంహిత మాండూకేయందు దేవమిత్రుండనువాసికింజెప్పి నతనికి సౌభర్యదిశిష్యులనేకులై ప్రవర్తిల్లి రంత సౌభరిసుతుండు శాకల్యందు తానభ్యసించిన శాఖలైదు విధంబులుగ విభజించి వాత్మన్యందు మౌద్గల్యందు శాలీయుఁడు గోముఖుండు శిశిరుండు అనెడు శిష్యులకుపడేశించె నంత బాతుక్కర్ణియను వాసికి వారువడేశింప నతండు బలాకుండు పైంగుండు వైతాళుఁడు విరజండును వారికుపడేశించె నదియునుంగాక మున్న వినిపించిన బాష్మలుని కుమారుండైన బాష్మలి వాలభిలోయభ్య సంహితను బాలాయని గార్ద్యందు, కాసారుండను వారలకుఁ జెప్పెనిత్తెఱంగున బహ్వృచ సంహితలనేక ప్రకారంబులంబుార్యోక్త బ్రహ్మర్థులచే ధరియంపఁడె యజుర్వేద ధరుండగు వైశంపాయనుని శిష్యుసంఘునిల నఫిల క్రతువుల నాధ్వర్య కృత్యంబుచేఁ దేజరిల్లిరి. మతియునతని శిష్యుఁడగు యూజ్జవల్యందు గుర్వవరాధంబు చేసేన నాగురుపుకుపితుండై యథితవేదంబుల మరలందనకిచ్చి పొమ్మనిన సతండు దాను జదివిన యజుర్గణంబును తత్తుదుక్తక్రమంబునఁ గ్రక్క నవి రుధరాక్తంబగురూపంబుఁ దాల్చిన యజుర్గణాధిష్టత దేవతలు తిత్తిరిపక్కలై వాసిని భజియించిరి. దానంజేసె యూశాఖలు తైత్తిరీయంబులయ్యేనంత నిర్వేదియగునా యూజ్జవల్యందు అపరిమిత నిర్వేదంబునొంది యుగ్రతపంబునసూర్యని సంతుష్టసింగావింప నతండు సంతసిల్లి హమరూపంబు దాల్చి

యజుర్గజంబునతని కుపదేశించే గావున నది వాజననే యు శాఖాముని వాక్తుకై జ్యోంబడెనంత నా యజుర్గజంబు కొణ్ణోమాఖ్యంది నాములచే నభ్యసింపంబడే నిట్లు యజుర్వేదంబు లోకమునఁ బ్రివర్తిత్తె. సామవేదా ధీయతయగు షైమిని మహర్షి తన సుతుండగు సుమంతునికి నుపదేశించెనతండు సుకర్మండను తన తనయునకుఁ చెలిపె నతడా వేదమును సహస్రశాఖలుగా విభజించి కోసలుని కుపారుండగు హిరణ్య నాభుసికిని ద్వను కుపారుండగు శౌఖ్యంజి యుము వానికి నుపదేశించెనంత వారిరువురు బ్రిహ్మవేత్తలగు నావంత్యులు నుదీ చ్యుంబు నుసేమార్గికి నుపదేశించి హరిసి సామవేదపారగులం గావించిరిట్లు సామవేదంబు లోకంబున విసుత్తిచెందె. మణియు నథర్వవేత్తలగు సుమంత మహర్షి దాసిం దసశిష్యసకుపదేశింప నతండు వేదధర్మండు పథ్యండు ఆను ఐష్యులకుపదేశించె నందు వేంధర్మండనుపాఁడు శౌల్యాయని, బ్రిహ్మబలి, సిర్దోముండు పిష్పలాయనుండు ఆను వారలకును, బధ్యండనుపాఁడు కుపును దుండు, తుంకుండు జూబాలి బ్రథువు అంగిరసుఁడు సైంధవాయనుండను పారలకు నువదేశించి ప్రతికాశించు నౌంచెంచె నిత్తేతంగున నథర్వ వేదరబు పృథివోందె.

ఇతిహస పురాణాఖ్యం వేదార్థ ముహబ్బంహయేత్
బిభేత్యల్ప తృతీయద్వేషు మామయం ప్రహరేషితి

(సాయన బుగ్గేదపీఠిక)

ఇతిహస పురాణములచేత వేదమును వివరించ వలె “నన్ను వీఁడు ప్రహరించు” నని తల్పజ్ఞుని నుండి వేదము భమవడు చున్నది. ఆను సూక్తి గలు. ఇతిహసామానాఁ వివరించి చెచ్చఁబడిన కథలను సూచించు భాగములు వేదములలోఁగమచ్చుచు ఉన్నవి. పానిని సామాన్యులకుఁడెలుచుక్కె పురాణములు ప్రమత్తించి..వి మంత్రప్రథమగు మహర్షులు సర్వమును అధి భౌతికాధ్యాత్మికాధి దైవిక రూపత్రివిధ దృష్టులతోఁదిలకించీరి. వేదములు ప్రతులు ఆవి మహర్షులకు ధ్యానావస్థలో ప్రతములై నపి అనఁగా వినఁబడేస వీ గాన ప్రతులుయినవి. ప్రతుములైన తృతీయులనుసరించి స్వరించుటవల్ల స్వాతు అయిసాపి, ఆస్మాతులై పురాణములు ధర్మశాస్త్రములు. వేదములనుండి

కేవలము ధర్మములను యజ్ఞయాగాది క్రతువులనే రాక అందు సూచింపబడిన కథలను ఆధారముగా జేసికొని వాల్మీకి వ్యాపులు పురాణకథలను రచించిరి. వేషార్థోప బృంహణముగా రామాయణమును వ్రాసినట్లు వాల్మీకి చెప్పేను.

వామనావతార కథ

ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రైథా నిదధే పదం
సమూహాష్ట మస్య పొంసురే (బు. 1-2-7-17)

ఈ విశ్వమును వ్యాపించి విష్ణువు మూడు విధములుగా తన పదమును కూంచెను (విక్రమించెను.) ధూళిధూసరిత ప్రపదేశమందు ఈ విష్ణువు యొక్క పదము స్థిరముగా నుండిను.

త్రుటి ప్రదా విచక్రమే విష్ణు కోపా అదాభ్యః
అతోధర్మాణి ధారయన్ (బు. - 2-7-18)

విష్ణువు మూడు అడుగులు విక్రమించెను. రక్షకుడు కనుకధర్మము అను ధరించుండెను.

“ఈ విధముగా విష్ణువు మూడు అడుగులు సమ త్వ లోకములందుంచి (విక్రమించి) రక్షకుడై ధర్మములను ధరించెను” అని బుగ్యేదములో మాచన ప్రాయముగా చెప్పబడిన దానిని గ్రహించి వామనావతార కథను వ్యాపమహార్షి రచించెను.

“క్షీతిం పదై కేన బలేర్విచక్రమే
సభః ఈరీరేణ దిషశ్చ భాహుభ్యః
పదం ద్వ్యాతీయం క్రమత స్త్రివిష్ణవం
నవై తృతీయాయ తదీయ మణ్యపి. (భాఖ 8. 21. 33)

విష్ణువు ఒక యదుగుతో బలిచక్రవర్తి భూమిని, శరీరముచేత ఆకాశమును బాహుశులదేత దిక్కులను వ్యాపించగా ఇట్లు ఉకుమముగా త్రిలోకమును రెండవ పదమైనది. మూడవ యదుగునకు గొంచెముగూడ చోటు లభింపలేదు. ఈ విధముగా భాగవతములో వామనావతార కథకు బుగ్యేదములోని కాణ్యాయగు మేధాతిథిచే దృష్టమగు 2 వ సూక్తములోని 1-6 ప్రాప్తి 25

భ్రాత్రైవ వర్గముతోని విషయము ఆధారమైనది, పథమాత్ర సర్వ వార్యపకుణలని ఆధారైత్తి కర్తము గ్రహింపవలైను.

శునశ్శైఫకథ

అశిగ్రూమైన శునశ్శైఫునిచే దర్శింపబడిన బుగ్గేద మాత్రిలో

శతంతే రాజన్ భిషజః నహప్రముర్యై

గంభీరా సుమతిష్టితమ్

భాధ స్వ దూరే నిబుతిం పరాచైః కృతం

చిదేనః ప్రముముగ్యష్టత్, (బుగ్గే, 1-2- 4-9)

ఈ వరుణరాక్షాః నీకు నూరుగురు వేలు వై ద్వ్యలు గలరు. భూమి గంభీర మైనది. నీకు సుమతిగలుగుఁగాక పరాజ మములచేత మృత్యువును శ్రిందబడవేయము మా పొవములను శోగొట్టుము.

తత్క్ష్యయామి బ్రహ్మాణావందమాన స్తదాశాస్తే

యజమానో హవిర్భైః ఆహేదమానోవరుణేహ

బోధ్యరు శంసమాన ఆయుః ప్రమోషిః

కనుక నిన్న ఎక్కువ యాచించు చున్నాను. మంత్రముచే నమస్కరించున్న వాఁడనై ప్రార్థించుచున్నాను. యజమానుఁడు హవిస్తులచే ఆశాచృతిచేయఁడు ఇక్కడ తెలిసి ఓ బృహస్పత్సోత్రాః మా ఆయువు శోగొట్టకు

తిథిన్న క్తం తద్దివా మధ్యమాహు స్తదుమం

కేతో హృద ఆపిచేషై శునశ్శైషో

యమహ్య దృఘ్భీతః సో అస్మాన్ రాజవరుణో ముమో క్తు

(బుగ్గే 1-2-14-12)

ఆ రాత్రే ఆ పగలే ఆవరుణస్తుతిని ఆచార్యులు చెప్పేదరు ఆవరుణస్తుతి లోని ప్రవ్రథ హృదమున వెడలును. శునశ్శైపుఁడు (శునః = సుఖమైన, శేవ = కాంతిగలవాఁడని వ్యత్పత్తి) ఏవరుణుని పిలిచెనో ఆవరుణుని ఒంధములనుండి విముక్తులను సేయునుగాక.

శునశ్శైషో హ్యహ్య దృఘ్భీ తత్త్వి ష్యాదిత్యాద

శ్రుపదేషు ఒడ్డఃా అమైఃం రాజ్ఞా వరుణః

సన్మత్యద్విద్యాం అద్భో విముహో త్తు పొళాన్
మూడు స్తంభములలో బద్ధుఁడైన తునశైవుని రక్షకై వరుణఁడు
విడిచిపుచ్చుఁగాక. విద్యాంసుఁడు అప్రతి హత శత్రుతియై పొళములనుండి
ముక్తని జేయుగాక.

ఈ కథి వాల్మీకి రామాయణములోనిట్లు చెప్పుఁబడిఁది. “ఆంబరీషుఁ
డను రాజు యజ్ఞము చేయుఁచుండెను అతని యజ్ఞ పశువును ఇంద్రుఁడు
హరించెను. అపుడు విప్రుఁడు రాజుతో నీపు యజ్ఞపశువును రక్షింపవలసినవాఁ
డవు రక్షింపవై తిపి. నీపు యజ్ఞపశువును తీసికొని రమ్యానెను. అప్పుడే రుచి
కుఁడను బీదబ్రాహ్మణుని దగ్గరికు వెళ్లి నీపు నీకొడుకును యజ్ఞపశువుగా విక్ర
యించినచో నీకు నూఱువేల గోవలిచ్చెదననెను. తండ్రి పెద్దకొడుకు నివ్వు
ననెను, తల్లి చిన్నకొడుకు నివ్వుననెను. అపుడు మధ్యవాఁడు తునశైవునిది
తెలిసికొని రాజుతో నేను యజ్ఞపశువుగా వచ్చెదను” మా తండ్రికి గోవలిమ్మని
అతనితో వెళ్లును. దారిలో మేనమమయగు విశ్వామిత్రుఁడు గనిపింపఁగా
తన సంగతి విశ్వామిత్రునితోఁ చెప్పెను. విశ్వామిత్రుడు తన పుత్రులను
యజ్ఞపశువుగా పెళ్ళమనఁగా వారు నిరాకరింపగా వారిని “మీరు శవ మాంస
భోజనులై తిరుగుదు” అని విశ్వామిత్రుఁడు జపించి రెండు మంత్రములను
తునశైవునికిఁ జెప్పి జపింపమనెను. అట్లు తునశైవును జపింపఁగా ఇంద్రుఁడు
ఇంద్రుని తమ్ముఁడును సంతోషించి రాజునకు యజ్ఞఫలమును తునశైవునికి
దీర్ఘాయువును ఇచ్చిరి” అని. (రామ. బాల. 62 సర్గ.) ఇదే గాకుండ ఆఁజీ
గర్తుడు తన కొడుకు తునశైవుని హరిశ్చంద్రుని కమ్మునట్లు ఆ తునశైవుఁడు
బ్రహ్మను మంత్రములతో స్తుతింపఁగా బ్రహ్మవచ్చి తునశైవుని బంధముత్తుని
గావించినట్లును కథ గలదు. పై కథలకు ఈ ఖుగ్యేదములోని పై మంత్ర
ములె ఆధారము. ఇది ఆధి భౌతికార్థము.

అధ్యాత్మికార్థము

తునశైవుఁడనఁగా సుఖరథ్మి రూపుఁడైన జీవుఁడు అన్నమయ ప్రాణ
మయ మనోమయరూప త్రిపిథ బంధముత్తులచే బద్ధుఁడై ముక్తికొడుకు వరు
ణని (దేవుని) ప్రార్థించి నుట్టడయ్యెనన్నది యాధ్యాత్మికార్థము.

వృత్తి కర

ఇంద్రస్యను వీర్యాణి ప్రవోచం యానివకార ప్రపథమాని వజీ
అహన్నపొమన్యవస్త తదర్ద ప్ర పక్షణా ఆభినత్ పద్యతానాం

(ఖుగ్య. 1-1-365-1)

ఏ ప్రధానములైన వీర్యములను వజ్రియైన యింద్రుడు చేసెను. అవి
చెప్పేదను. మేఘమును గొట్టెను. పిదప నీలిని భూమిపైఁ బడవై చెను. పర్వ
తములోఁ బ్రహ్మాంచు ఎదులను విరివిగాఁ జేసెను.

ఆహన్నపొం పర్వతే శిశియాణం త్వష్టాస్నై వజ్రం స్వర్యంతతక్
వాశాఁ ఇవ ధేనవః స్వందమానా అంజః సముద్ర మవజగ్నురావః
(ఖు. గ్య. 112-36-2)

నర్వమును ఆశ్రయించిన మేఘమును ఇంద్రుడు పొంసించెనో త్వష్ట
వీనికై దివ్య వజ్రమును సానపట్టెను. ప్రవహించు నీళ్ళు సముద్రమును
బుజుమార్గముగా అంబా అని యఱచుచు గోవలవలేఁ జేరినవి.

ఆహన్ వృత్తిం వృత్తతరం వ్యంసమిందో వజ్రేణ మహమవధేన
స్కంధాంసీవ కులిశేనా వివృక్తా పొ శయత ఊపృక వృథి వ్యాః

ఇంద్రుడు వృత్తుని మిగుల నావరించిన మేఘరూప వృత్తానురుణి
వజ్రముచే గోప్యదెబ్భతో భుజములు తెగినవానినిగాఁ గొట్టెను. వజ్రముచేఁ
దెగుగోటుఁబడిన చెట్లు మొదశ్శువలే వృత్తుర్ముడు భూమిక్రిందుఁ బడెను.

అపాద హస్తో అవృతన్యదింద్రమాస్యై వజ్రమధిపాన్ జఘాన్
వృష్టో వృథిః ప్రతిమాసంబు భూషణ్ పురుత్రా వృత్తో ఆశయధ్వన్తః

కాళ్ళు చేతులు లేనివాడయుయ్నను వృత్తుడు ఇంద్రుగితో యుద్ధము
చేయగోరిన ఇంద్రుడు ఆ వృత్తుని చక్కిము వంటి వక్షస్థలమున వజ్రముతో
గొట్టెను. పుంశ్వము లేనివాడయుయ్ ఆవృత్తుడు పుంశ్వము గలవాని ననుక
రించెను. కాని యింద్రుడు వానిని గొట్టు విక్షిప్తాంగుడయి భూమివయుఁ
బడెను.

నీ చావయా అభపద్యఎత పుత్రేందో అస్య అవపథర్జభార
ఉత్తరామారథర పుత్రు ఆశీర్వానుః శయే పహివత్స్వన ధేనుః

వృత్తుని తల్లికింద శాఖలువంటి బాహువులు గలదై యుండెను. ఇంద్రుడు ఈ తల్లిని క్రిందుగా పజుమతో గొప్పెను. అపుడా రాక్షసుని తల్లి పైనుండెను. కొడుకు వృత్తుడు క్రిందనుండెను. దూడతోఁ గూడిన ఆవువతె కొడుకు వృత్తసితోఁ గూడిన రాక్షసి యుండెను.

అతిషంతీనా వానికేళ నానాం కాషోనాం మధ్యే నిహితం శరీరం
వృత్తస్వనిణ్యం చిచరంత్రాయపో దీర్ఘ తమ ఆశయదింద్ర శత్రువి

చలించుచు నివానములేని జలమూల మధ్య వృత్తుని శరీరము గూఢమై యుండెను. అక్కడ నీళ్ళు ఆక్రమించి తిరుగుచున్నవి. ఆ యింద్రశత్రువు దీర్ఘసిద్ర పొందెను. ఇట్లే పృతునిగూర్చి ఇంకను ఆయా మంత్రములలోఁ గలదు.
(బుగ్గే. 1-2-36-10)

ఇంకను వృత్తానుచరులు ఆక్రమింపగా వారిని ఇంద్రుడు జయించి వట్టును గలదు. ఈ పై బుగ్గేదభాగములో ఆవరించిన మేఘము వృత్తానురుడుగా పోల్చబడెను. ఇంద్రుడు వర్షాధి దేవత. కాన ఆ మేఘమును భిన్నముజేసి ప్రపంచమున సదులుగా విభజించెనని ఆధిదై వికార్ధము గలదు. ఇదే భారతమున వృత్తానురుని ఇంద్రుడు చంపిన కథగా వర్ణింపబడెను. త్వష్ట పజాపతిచే హోమగుందమునుండి పుట్టింపబడినట్లు అందుఁ గలదు. ఈ విషయమున సిరుక్తములో ఇట్లు చెప్పబడెను. “పృతోమేఘ ఇతి నైరుత్తాః” త్వష్టోర్జీలసుర. ఇతి పతిషోసుకాః, ద్వయోః సంగ్రామః త్రూయతే. ద్వయోః కః సమాధిః” చుచ్ఛతే అపోం హోత్రతిషశ్చ వై దుయతస్య మిత్రీభావః యుద్ధ రూపేణ కల్పన యా యుద్ధవద్దా భవంతి, నహృత యథా భూతం యుద్ధమత్తి సహింద్రస్య కేచన శత్రువః సంతి,

వృత్తుడు మేఘమని సిరుక్త విదులు, త్వష్ట కుమారుఁడైన అసురుడని ఐతిషాసికులు, ఇద్దరట యుద్ధము సినబడుచున్నది. దీనిభావమేమి చెప్పుదుము. నీచికి విద్యుత్తసంబంధియగు జోతిస్నునకు మిత్రభావము ఈ యుద్ధ

ము గాకల్పించ బడినది. ఇక్కడ నిజముగా యుద్ధములేదు. ఇంద్రునికి వరును ప్రతువులు లేరు,” అని,

ఇంకను బుగ్యేదములో అయిదవ మండలములో శ్యావాశ్య రాజు రథ వీతి కూతుల కథ వర్ణింపబడినది.

యమీయముల నంహాద కథ

బుగ్యేద 16 వ మండలములో యమితన సోదరుడైన యముని వివాహమాడగోరగా అది తప్పని సంభాషణ సుందరముగా వర్ణింప బడినది. ఇది ఆధ్యాత్మికము. మధ్య స్తానమందున్న యముడు మాధ్యమిక వాక్కును తమ్ముండి విభజించుకొన్న దానినిగా చేసికొని అనును. లోకోపకారముకై “నీవే నీ ఆత్మ జ్ఞానమును ప్రకశమునె ప్రవేశింపుము” అని

సూర్యాసోముల వివాహము

సోమునితో సూర్యకు వివాహమును ఆశ్వినీ కుమారులు చేయించుటం ఇందులో వివాహ వద్దతీ తెలుషు మంత్రములు గలవు.

ఉర్వాశీ పురూరవుల కథ

బుగ్యేదములో 10 మండలములు 5 మంత్రములో ఉర్వాశీ పురూరవుల కథ సంభాషణమును ఉన్నది.

ఉర్వాశీ వియోగములో పురూరవుని వేదనలో ఉర్వాశిని పురూరవుడు చెట్టు చేమలలో వెదకు కథ ఇది ఐతిహాసికము ఆధ్యాత్మికముతో అధిక రిష్టలోకమునకు ఆధిపతిష్ఠించేన ఉర్వాశి ఉదక దానముచేయుటకు మేఘముల నుండి మొఱపుగా నయి ఉదకములిచ్చి సస్యాభ వృద్ధికరమగుచున్నది.

వృషాకపి కథ

బుగ్యేద పదవ మండలములో 8 స్తానములో వృషాకపి కథ అస్తిత్వముగా నున్నది.

ఇట్లే ఇంకను కొన్ని కథలు వేదములందు సూచన ప్రాయముగా నున్నవి.

ఇట్లు వేదవిజ్ఞానమును గూర్చి ప్రస్తుతము కొంత సంగ్రహముగ వరచయము చేయబడినది. ముందు సంపుటములలో విష్టరించి సమగ్రముగ చూపబడును.

బుగ్గేద మంత్రములు

చదువు రీతులు

ఎనిమిది వికృతులు

బుక్కులుగాని యజుమ్మలుగాని సామలుగాని కలిపి చదువుటను సంహిత యందురు.

(1) సంహితా పాఠము

ఓషధయః సం వదంతే సోమేన సహరాజ్ఞ
యస్తైకృతోతి బ్రహ్మణస్తం రాజన్ పారయామసి
వదచేష్టదముచేసిన మంత్రపాఠము
ఓషధయః, సం, వదంతే, సోమేన, సహ, రాజ్ఞా,
యస్తై, కృతోతి, బ్రహ్మణస్తం, తం, పారయామసి.
అది వదవిభాగముచేసిన సంహితలేని పాఠము.

(2) వదపాఠము

1 ఓషధయః 2 సం 3 వదంతే 4 సోమేన 5 సహ 6 రాజ్ఞా 7 యస్తై
8 కృతోతి 9 బ్రహ్మణః 10 తం 11 రాజన్ 12 పారయామసి.

(3) కృమపాఠము

క్రమముగా రెండు వదములను పరించుట. దీనిని యోగరూఢ సంహిత అందురు. కృమమువల్ల స్వీతికి లాభము కలుగును. 1, 2, 3, మొదలగు అంకెలు మంత్రములోని వదములవరువ సంఖ్యను తెలుపుము.

ఓషధయః	సం	సం	వదంతే	సోమేన	సహ	సహ	రాజ్ఞా
1	2	2	3	4	5	5	6
రాజ్ఞేతి	రాజ్ఞా	యస్తై	కృతోతి	కృతోతి	బ్రహ్మణః	బ్రహ్మణ	
6	6	7	8	8	9		9
స్తం	తం	రాజన్	రాజన్	పారయామసి	పారయామసితి	పారయామసి	
10	10	11	11	12	12		12

4 పంచ సంధులు

ఆనుక్రమశోభత్వమశ్చ, వ్యత్సుమోఽభిక్రమ స్తథా
సంక్రమశైతి పంచైతే, జటాయాం కథితాః క్రమాః

ఆనుక్రమము ఉత్సుమము వ్యత్సుమము అభిక్రమము సంక్రమము
అని జటలో ఈ యైదుక్రమములు చెప్పబడినవి.

క్రమము = 1-2; 2, 3. ఉత్సుమము 2, 2; 3, 3.

ప్రత్యుత్సుమము 2, ; 3, 2. అభిక్రమము 1, 1; 2, 2;

సంక్రమము 1, 2; 2, 3.

క్రమము	ఉత్సుమము	వ్యత్సుమము	అభిక్రమము	సంక్రమము
1, 2	2, 2	2, 1	1, 1	1, 2

ఓషధమః సం పం పం సమౌషధయః | ఓషధయః ఓషధయః పం |

1	2	2	2	2, 1	1	1	1	2
---	---	---	---	------	---	---	---	---

సం వచంతే	వదంతే	వదంతే	వదంతే	సం సం	సం సం	సం వదంతే		
2	3	3	3	3	2	2	2	3

వదంతే	సోమేనా	సోమేన	సోమేనా	సోమేన	వదుతే	వదంతే	
-------	--------	-------	--------	-------	-------	-------	--

3	4	4	4	4	4	3	3
---	---	---	---	---	---	---	---

వదంతే	వదంతే	సోమేనా	సోమేన	సహా	సహా	సహా	సహా
2	3	4	4	5	5	5	4

సోమేన	సోమేనా	సోమేన	సహా	సహా	రాజ్ఞా	రాజ్ఞా	రాజ్ఞా	రాజ్ఞా
4	4	4	5	5	6	6	6	6

సహా	సహా	సహా	సహా	రాజ్ఞా	రాజ్ఞితి	రాజ్ఞా	
5	5	5	5	6	6	6	

తత్సువిర్యర్యైణ్యం భర్తో వేసవ్య ధీమహి (బు. అ. 3-4-10 సం 30, 62
ప్ర, అముదాసికి పంచసంధులు.

తత్సువితుః | సవితుస్పితుః | సవితుస్తతుః | తత్తతుః | తత్సువితుః | సవితుర్వరే,
ఇణ్యం | వరేణ్యం | వరేణ్యం | సవితుః | సవితుః | సవితుర్వరే
ఇణ్యం | వరేణ్యం | భర్గః | భర్తో | భర్తో | వరేణ్యం | వరేణ్యం | వరేణ్యం

భగ్వః | భగ్వో దేవస్య | దేవస్య దేవస్య | దేవస్య భగ్వః | భగ్వో భగ్వః | భగ్వో దేవస్య
దేవస్య ధీమహి | ధీమహి ధీమహి | ధీమహి దేవస్య | దేవస్య దేవస్య | దేవస్య
ధీమహి | ధీమహితి ధీమహి | అట్టే ముందును,

వికృతుల లక్షణములు

శై శిరియే సమామ్మాయే, వ్యాఖినై వ మహార్షా
జటాద్య వికృతీరష్టౌ, లక్ష్యంతే నాతి విస్తరమ్ |
జటామాలా శిథారేథా, ధ్వజో దండోరథో ఘనః
అష్టౌ వికృతయః ప్రోక్తాః క్రమపూర్వ మహార్షిభిః॥

శై శిరియ సమామ్మాయుమందు వ్యాఖిమహాచేత జట మొదలైన ఎనిమిది
వికృతులు అతి విస్తరముగా కుండ లక్ష్మింపబడినవి. జట, మాల, శిథ,
రేథ, ధ్వజము, దండము, రథము, ఘనము అని ఎనిమిది వికృతులు క్రమ
పూర్వముగా మహార్షులచే షైవ్యబడినవి. అందు జటాదండములు ముఖ్య
ములు. ఈ రెండిటివల్లనే మిగిలిన వికృతులు పుట్టుచున్నవి. అందు జటను
శిథి అనుసరించును. అట్టే దండమును మాల, రేథ, ధ్వజము, రథము అనుస
రించును. జటాదండములను ఘనము అనుసరించును.

1 జట

మొదటి జట లక్షణము

అనులోమ విలోమాభ్యంతిర్వారం హి పరేత్ క్రమమ్ |
విలోమే పదవత్సంధః, అనులోమే యథాక్రమమ్॥

అనులోమ విలోమములుగా క్రమమును మూడుసార్లు పరింపవలెను.
విలోమములో పదమువలె సంధియగును. అనులోమములో క్రమమునువ
రించి యుండును.

రెండవ జట లక్షణము

క్రమే యథోక్తే పదజాతమేవ, ద్విరథ్యసేదుత్తరమేవ పూర్వం
అభ్యస్య పూర్వేచ తథోత్తరే పదేషివసానమేవంహి జటాభిధియతే

ఇదివరకు శిఖపడిన క్రమములో ఈ త్తరవదమునే ముందుగా రెండు సొద్దు అభ్యసింపవలిను. మొదటిది అభ్యసించి అట్లే ఈ త్తర వదమందు అవసానము చేమవలయును. ఇట్లేనవో జట అని చెప్పబడును.
 ఒట్లు = అనులోమము 1-2 కలిపి విలోమము. 2-1 కలిపి అనులోమము.
 (క్రమము 1, 2 కలిపి వ్యుత్క్రమము, 2, 1 కలిపి సంక్రమము 1, 2)

జటా పారము

ఉషధయ్యన్	వం	వమోషధయ	ఓషధయ్యన్	వమ్	వం	వదంతే,	
1	2	2	1	1	1	2	3
వదంతే	వం	వం	వదంతే॥	వదంతే	సోమేన,	సోమేన	వదంతే
3	2	2	3	3	4	4	3
వదంతే	సోమేన॥	సోమేన	వహ	వహ	సోమేన	సోమేన	వహ॥
3	4	4	5	5	4	4	5
రాళ్లో	రాళ్లో	వహ	వహ	రాళ్లో॥	రాళ్లోతి	రాళ్లో॥	యస్తైన్ కృణోతి
6	6	5	6	6	6	6	8
కృణోతి	యస్తైన్	యస్తైన్	కృణోతి॥	కృణోతి	బాగ్హుణో	బాగ్హుణో	
8	7	7	8	8	9	9	
కృణోతి	కృణోతి	బాగ్హుణో॥	బాగ్హుణో	వ్రం	తం	తం	తం
8	8	9	9	10	10	10	9
త్రాప్యుణ	వ్రం	తం	రాజ్న	రాజం	వ్రం	తం	రాజ్న॥
9	10	0	11	11	10	10	11
పారయామని	పారయామని	రాజ్న	రాజ్న	పారయామని॥	పారయామనితి		
12	12	11	11	12		12	
పారయామని॥							

2 మాల

పుష్టికూల క్రమమాల ఆని మాల రెండు రకములు

క్రమమాల లక్ష్మిము

ప్రభాయాత్ క్రమవివర్యసా వర్ధర్ఘస్యాదితో ఇంతతః
 అంతంచాదిం శయే దేవం క్రమమాతీతి గీయశై

సగము బుక్కుకు మొదట చివర క్రమవిషర్యాసములను చెప్పవలెను. ఇల్లో
చివర మొదట నడువవలెను. అప్పుడు క్రమమాల అని చెప్పబడును.

ఛఘధయః	సం	రాజైతి	రాజ్ఞా	సం	వదంతే	రాజ్ఞా	సహ	వదంతే
	1	2	6	6	2	3	6	5
సోమేన								
సోమేన								
సోమేన సహ								
సోమేన సహ। సోమేన వదంతే। సహ రాజ్ఞా। వదంతే సం రాజైతి రాజ్ఞా	4	5	4	3	5	6	3	2
							6	6
సమోష ధయః। యస్తై కృణోతి। పారయామసీతి	2	1	7	8		12		12
కృణోతి బ్రాహ్మణః పారయామసి రాజ్వన్ బ్రాహ్మణ సం రాజం	8	9		12	11	9	10	11
స్తం తం రాజ్వన్ తం బ్రాహ్మణః రాజ్వన్ పారయామసి బ్రాహ్మణః	10	10	11	10	9	11	12	9
కృణోతి పారయామసీతి పారయామసి కృణోతి యస్తై	8		12		11			

* క్రమమాల

ఛఘధయః సం 1	2 రాజైతి రాజ్ఞా
సం వదంతే 3	4 రాజ్ఞా సహ
వదంతే సోమేన 5	6 సహ సోమే
సహ రాజ్ఞా 7	8 సోమే న వదంతే
సహ రాజ్ఞా 9	10 వదంతే సోమేన
రాజైతి రాజ్ఞా 11	12 సమోషధయః
యస్తై కృణోతి 13	14 పారయామసీతి పారయామసి
కృణోతి బ్రాహ్మణః 15	16 పారయామసి రాజ్వన్
బ్రాహ్మణ స్తం 17	8 రాజధ స్తం
తం రాజ్వన్ 18	20 తం బ్రాహ్మణః
రాజ్వన్ పారయామసి 2	22 బ్రాహ్మణః కృణోతి

పారయామనీతి పారయామనసే 23 24 కృణోతి యసైన్

* ఇక్కడ క్రమమాలలోని పదక్రమము అంకెలచే చూపబడిను.

(క్రమమాల)

(ఆదితోఽంతతః)=	(అంతంచాదింన	(ఆదితోఽంతతః)=	(అంతంచాదింన
	యేత్)		యేత్)
1) 1 ఓషధయుః సం-రాజైతి రాజ్ఞా 6	2) 7 యసైన్ కృణోతి-పారయామనీతి		
		పారయామనసి 12	
2 సం వదంతే-రాజ్ఞా సహ 5	8 కృణోతి బ్రాహ్మణః-పారయామనసి		
		రాజ్ఞ 11	
3 వదంతే సోమేన-సహసోమేన 4	9 బ్రాహ్మణ స్వం-రాజంస్తం	10	
4 సోమేన సహ- సోమేన వదంతే 3	10 తంరాజ్ఞ-తం బ్రాహ్మణః	9	
5 సహ రాజ్ఞా-వదంతే సం 2	11 రాజ్ఞ పారయామని-బ్రాహ్మణః		
		కృణోతి 4	
6 రాజైతి రాజ్ఞా-సమోషదయుః 1	12 పారయామనీతి పారయామని-		
		కృణోతి యసైన్ 7	

పుష్పమాల

మాలామాలేవ పుష్పాణం వదానాం గ్రగంథిని హి సా

ఆ వర్తంతే త్రతయస్తస్యాం, క్రమ వ్యత్యమ సంక్రమః

పుష్పీలమాలవలె పుష్పమాల యుండును. అది వదములను గ్రుచ్చును. దానియందు క్రమము వ్యత్యమము సంక్రమము ఈ మూడు తిరుగుచుండును. ఒఱవలె పుష్పమాల యుండును. । ఇక్కడ ప్రతివదమున విరామము. ఇతి ఆసిపేయుట విశేషము. కొందరును పుష్పమాలయందు “ ఇతి ” ఆన్నది వదవంద స్థానములో వేయుదురు. ఎట్లాన- “సమోషదయ” ఇతి “సమే ఓషధయుః” బ్రాహ్మణస్తుం ఇతి “బ్రాహ్మణః తమ్” “రాజంస్తం ” ఇతి రాజ్ఞ తమ్. మొదటగునవి.

(క్రమము)	విరామము	(వ్యుత్తిముము)	విరామము	(సంక్రమను)
1 ఓషధయః సం	సమోషధయః	ఓషధయః సం	ఓషధయః సం	ఇతి విరామము
2 సం వదంతే	వదంతే సం		సం వదంతే	" "
3 వదంతే సోమేన	సోమేన వదంతే		వదంతే సోమేన	" "
4 సోమేన సహ	సహ సోమేన		సోమేన సహ	" "
5 సహ రాజ్ఞా	రాజ్ఞా సహ		సహ రాజ్ఞా	" "
6 రాజైతి రాజ్ఞా				
7 యస్తై కృణోతి	కృణోతి యస్తై		యస్తై కృణోతి	" "
8 కృణోతి బ్రాహ్మణః	బ్రాహ్మణః కృణోతి	కృణోతి బార్థిష్టణః	" "	" "
9 బ్రాహ్మణస్తం	తం బ్రాహ్మణః	బ్రాహ్మణస్తం	" "	" "
10 తం రాజ్ఞ	రాజం స్తం	తం రాజ్ఞ	" "	" "
11 రాజ్ఞ పారయామసి	పారయామసి రాజ్ఞ	రాజ్ఞ పారయామసి	" "	" "
12 పారయామసితి పారయామసి.				

పీ శి ఖ

వదోత్తరాం జయామేవ శిథామార్గః ప్రచక్షతే
వదములుపైని ఉన్న జటనే శిథిగా ఆర్యలందురు.

ఓషధయః	సం	సమోషధయః	ఓషధయః	సం	వదంతే	సం	
1	2	2	1	1	2	3	2
వదంతే	వదంతే	వం	వం	వదంతే	సోమేన	వదంతే	సోమేన
3	3	2	2	3	4	3	4
సోమేన	వదంతే	వదంతే	సోమేన	సహ	సోమేన	సహ	సహ
4	3	3	4	5	4	5	4
సోమేన	సహ	రాజ్ఞా	సహ	రాజ్ఞా	రాజ్ఞా	సహ	రాజ్ఞా
4	4	5		6	6	5	6
రాజైతి	రాజ్ఞా						
6	6						

యనై	కృణోతి	కృణోతి	యనై	యనై	కృణోతి	ప్రభాష్ముణి	
7	8	8	7	7	8	9	
కృణోతి	ప్రభాష్ముణి	బ్రాహ్మణిః	కృణోతి	కృణోతి	బ్రాహ్మణిన్	తం	
8	9	9	8	8	9	10	
బ్రాహ్మణ	ప్రం	తం	ప్రభాష్ముణో	ప్రభాష్ముణ	ప్రం	రాజన్	తం
9	10	10	9	9	10	11	0
రాజన్	రాజం	ప్రం	తం	రాజన్	పారయామసి	రాజన్	పారయామసి
11	11	0	10	11	12	11	12
పారయామసి	రాజన్	రాజన్	పారయామని	పారయామసితి	పారయామసి		
12	11	11	12	12	12		

4 రేఖ

క్రమాద్ ద్వితీ చతుష్పంచ వదక్రిమ ముదాహరీత్
పృథక్ పృథక్ విపర్యస్య లేఘామూహుః పునః క్రమాత్

క్రమముగా రెండుమూడు నాలుగేసి వదక్రమమును ఉదాహరింపవలెను.
వేరువేరుగా విపర్యయమునకు మరల క్రమముగా ఉదాహరింపవలయును.
దానిని రేఖ అందురు.

పూర్వార్థమునకు

- 2 (రెండు వధాలు) = ఓషధయః నం। సమోషధయః। ఓషధయః నం ॥
- ఏ (మూడు వధాలు) సం వదంతే సోమేనా సోమేన వదంతే సం। సం వదంతే॥
- 4 (ఫాల్లు వధాలు) వదంతే సోమేన సహ రాజ్ఞా। రాజ్ఞా సహసోమేన వదంతే।
వదంతే సోమేన సోమేన్సు సహ। సహ రాజ్ఞా। రాజ్ఞేన రాజ్ఞా।

ఉత్తరార్థమునకు

- సేయనై కృణోతి కృణోతి యనై యనై కృణోతి॥
- పే..కృణోతి ప్రభాష్ముణి ప్రం తం ప్రభాష్ముణిః కృణోతి కృణోతి ప్రభాష్ముణి॥

4= బ్రాహ్మణ త్వం రాజన్ పారయామని। పారయామని రాజం త్వం బ్రాహ్మణః
బ్రాహ్మణ త్వం॥

తం రాజన్। రాజన్ పారయామని। పారయామనితి పారయామని

మంత్రమునకంతడికిఁ గాని.

2 (రెండు పదాలు)= ఓషధయః సం। సమోషధయః। ఓషధయః సమ్॥

3 (మూడు పదాలు)= సం వదంతే సోమేని। సోమేన సం వదంతే। సం వదంతే॥

4 (నాల్గు పదాలు)= వదంతే సోమేన సహ రాజ్ఞా। రాజ్ఞా సహ సోమేన వదంతే।
వదంతే సోమేన॥

5 (అయిదు పదాలు)= సోమేన సహ రాజ్ఞా యసై కృణోతి। కృణోతి యసై
రాజ్ఞా సహ సోమేని। సహ రాజ్ఞా॥

6 (అరు పదాలు)= సహ రాజ్ఞా యసై కృణోతి బ్రాహ్మణ త్వం తం బ్రాహ్మణః
కృణోతి యసై రాజ్ఞా సహ। సహ రాజ్ఞా॥

7 (ఏడు పదాలు)= రాజ్ఞా యసై కృణోతి బ్రాహ్మణ త్వం రాజన్ పారయా
మని॥ పారయామని రాజం త్వం బ్రాహ్మణః కృణోతి యసై రాజ్ఞా।
రాజ్ఞా యసై॥ యసై కృణోతి। కృణోతి బ్రాహ్మణః। బ్రాహ్మణ త్వం। తం
రాజన్ రాజన్ పారయామని। పారయామనితి పారయామని।

5 ధ్వజము

బ్యాయాదాదేః క్రమం సమ్య గంతాదుత్తారయేద్వది
వర్ణేవ బుచిపాయత్ర పతనం న ధ్వజః నృగతః

వర్ణమందుగాని బుక్కునందుగాని మొదటినుండి క్రమముగా చక్కగా
చివరవరకు ఎక్కడ ఉత్తరించబడునో అది ధ్వజమనబడెను.

(మొదటినుండి క్రమము)

(చివరివరకు ఉత్తరించుట)

1 ఓషధయః సం

2 పారయామనితి పారయామని

3 సం వదంతే

4 రాజన్ పారయామని

5 వదంతే సోమేన

6 తం రాజన్

7 సోమేన సహ	8 బ్రాహ్మణస్తం
9 సహ రాజు	10 కృంతి బ్రాహ్మణః
11 రాజైతి రాజు	12 యన్మై కృంతి
13 యన్మై కృంతి	14 రాజైతి రాజు
15 కృంతి బ్రాహ్మణః	16 సహ రాజు
17 బ్రాహ్మణస్తం	8 సోమేన సహ
18 తం రాజనీ	20 వదంతే సోమేన
2 రాజనీ పారయామసి	22 సం వదంతే
2 పారయామసీతి పారయామసి	24 ఓషధయః సం

ఇందు హిశేషము

1 ఇక్కడ ధ్వజము చదువు క్రమము అంకెలతో చూపబడినది.

2 ఒక్కొక్క మంత్రమునకు ఒక్కొక్క ధ్వజము కలుగును. అట్టే అయిదు అరు, ఏడు సంఖ్యగల మంత్రములకు వర్గములకును ఇట్టే ధ్వజముగును. అందు వర్గము మొదటనున్న రెండు వదములకు వర్షము చివరనున్న వదములు రెట్టిం పుగా నున్నదానితో ఇతి పదమయి సంబంధించియుండును.

ఎట్లనఁగా “అగ్నిమితే”.... ఆగమనీతి ఆగమక్త అని మొదటి వర్గము నకు బుగ్గేదమునకు ధ్వజము తెలియదగినది.

౩ దండము

క్రమము క్యా విపర్యస్య పునశ్చ క్రమము త్తరమ్
అర్థర్మాదేవ ముక్తో లయం క్రమ దండో భిథియతే।

1 క్రమము చెప్పి మరల విపర్యయమునకు ఉత్తరక్రమమును చెప్పి పగము బుక్కునుండి ఇట్లు క్రమము చెప్పిన చో దండమసందును.

పూర్వార్థమునకు

2 = ఓషధయః సం॥ సమోషధయః 3 = ఓషధయః సం॥ సం వదంతే॥

వదంతే సమోషధయః॥ 4 = ఓషధయః సం॥ సం వదంతే సోమేనః॥

సోమేన సహా సహ సోమేన వదంతే సమోషధయః॥

5 = ఓషధయః సం సం వదంతే వదంతే సోమేనా సోమేన సహ సహ సోమేన వదంతే। సమోషధయః॥

6 = ఓషధయః। సం వదంతే। వదంతే సోమేనా సోమేన సహ సహ రాజ్ఞా రాజ్ఞా సహ సోమేన వదంతే సమోషధయః। ఓషధయః సం సం వదంతే వదంతే సోమేనా సోమేన సహ సహరాజ్ఞా॥ రాజ్ఞేతి రాజ్ఞా॥

ఊతరార్థముసకు

2 = యసై కృణోతి॥ కృణోతి యసై॥

3 = యసై కృణోతి॥ కృణోతి బ్రాహ్మణః బ్రాహ్మణః కృణోతి యసై॥

4 = యసై ఏణోతి॥ కృణోతి బ్రాహ్మణః బ్రాహ్మణః తం బ్రాహ్మణః కృణోతి యసై॥

5 = యసై కృణోతి॥ కృణోతి బ్రాహ్మణః బ్రాహ్మణః తం రాజ్వీ॥ రాజంస్తా బ్రాహ్మణః కృణోతి యసై॥

6 = యసై కృణోతి॥ కృణోతి బ్రాహ్మణః బ్రాహ్మణః తం రాజ్వీ॥ రాజ్వీ పారయామసి॥

పారయామసి రాజంస్తం బ్రాహ్మణః కృణోతి యసై యసై కృణోతి కృణోతి బ్రాహ్మణః బ్రాహ్మణః తం రాజ్వీ రాజ్వీ పారయామసి॥ పారయామసితి పారయామసి॥

7 రథము

పాదశోభర్ధర్ఘశోవాపి సహాక్య దండ వద్రథః

పాదములచౌప్యనఁగాని నగము బుక్కులచౌప్యనఁగాని దండముఁ లై కూడ చెప్పుటచేత రథమును. రథము మూడు విధములు. రెండు వక్రములు గూడ చెప్పుటచేత రథమును. రథము మూడు విధములు. రెండు వక్రములు గూడ రథము నగము బుక్కునుండి యగును. మూడు వక్ర రెండు వక్రములు గల రథము నగము బుక్కునుండి యగును. మూడు వక్రములు గల రథములు రథమును సమానపాద సంఖ్యలతోగూడిన గాయత్రీ ములుగల రథములు రథమును దాని మంత్రమునకే యగును. వాలుగు వక్రములు గల రథములు రథములు ముండుతి యగును.

1 రెండు చక్రములుగల రథము. (సగొము బుక్కునుండి)

పూర్వార్థము — చతుర్థము

(1) 1 ఛిషధయః సం	యనైనై కృణోతి (మొదటి ఒక పాదక్రమము)
సమోషదయః	కృణోతి యనైనై (వ్యత్రమము)
(2) 1 ఛిషధయః సం	యనైనై కృణోతి (రెండవ ద్విపాత్రమము)
2 సం వదంతే।	కృణోతి బ్రాహ్మణః వ్యత్రమము
వదంతే సమోషదయః।	బ్రాహ్మణః కృణోతి యనైనై
(3) 1 ఛిషధయః సం	యనైనై కృణోతి (మూడవ త్రిపాత్రమము)
2 సం వదంతే। కృణోతి బ్రాహ్మణః	" వ్యత్రమము
3 వదంతే సోమేనా బ్రాహ్మణస్తం	"
సోమేన వదంతే సమోషదయః। తం బ్రాహ్మణః కృణోతి యనైనై	
(4) 1 ఛిషధయః సం	యనైనై కృణోతి (నాల్గవ చతుర్పాత్రమము)
2 సం వదంతే। కృణోతి బ్రాహ్మణః	"
3 వదంతే సోమేనా బ్రాహ్మణస్తం	"
4 సోమేన సహా తం రాజన్	"
సహ సోమేన వదంతే సమోషదయః	"
రాజంస్తం బ్రాహ్మణః కృణోతి యనైనై	వ్యత్రమము
(5) 1 ఛిషధయః సం	యనైనై కృణోతి (అయిదవ వంచపాత్రమము)
2 సం వదంతే। కృణోతి। బ్రాహ్మణః	"
3 వదంతే సోమేనా బ్రాహ్మణస్తం	"
4 సోమేన సహా తం రాజన్	"
4 సహ రాజ్ఞా రాజన్ పారయామని	
రాష్ట్రోతి రాజ్ఞా పారయామనీతి పారయామని। నమా త్రి	

2 రెండు చక్రములు గల రథము

ఆగ్న్యమీళే పురోహితం, యజ్ఞప్యదేవ మృత్యుజ్యము
పోతారం రత్నధాతమ్మ. (అఱ. : -1-1)

అయం దేవాయ జన్మనేస్తోమో విప్రేభిరాసయా

అకారి రత్నధాతమః (బు. 1-20-1)

రెండు మంత్రములును కూడఁగలిపి చెప్పటచేత అది రెండు విధములుగా విభజింపఁబడుచున్నది” అందు మొదటిది.

- 1 అగ్నిమీళే అయందేయాయ తఃశేషగ్నిం దేవాయాయం
- 2 అగ్నిమీళే తఃశే పురోహితం॥ అయం దేవాయ దేవాయజన్మనే॥ పురోహిత మీళేషగ్నిం జన్మనే దేవాయాయం॥
- 3 అగ్నిమీళే తఃశేపురోహితం పురోహితం యజ్ఞస్వ్య॥ అయందేవాయా దేవాయ జన్మనే జన్మనేస్తోమః॥ యజ్ఞస్వ్య పురోహితం మీళేషగ్నిం స్తోమో జన్మనే దేవాయాయం॥
- 4 అగ్నిమీళే తఃశే పురోహితం పురోహితం యజ్ఞస్వ్య పురోహితమితి పురః హితం యజ్ఞస్వ్య దేవం॥ అయం దేవాయా దేవాయ జన్మనే జన్మనే స్తోమః॥ స్తోమో విప్రేభిః॥
దేవం యజ్ఞస్వ్య పురోహితమీళేషగ్నిం॥ విప్రేభిః స్తోమో జన్మనే దేవాయాయం॥
- 5 అగ్నిమీళే తఃశే పురోహితం పురోహితం యజ్ఞస్వ్య పురోహితమితి పురః హితం యజ్ఞస్వ్య దేవం దేవమృత్యుజం॥ అయం దేవాయా దేవాయ జన్మనే జన్మనే స్తోమః॥ స్తోమో విప్రేభిః॥ విప్రేభిరాసయా॥
బుత్యుజం దేవం యజ్ఞస్వ్య పురోహితమీళేషగ్నిం॥ ఆసయా విప్రేభిః స్తోమో జన్మనే దేవాయాయం॥
- 6 అగ్నిమీళే తఃశే పురోహితం పురోహితం యజ్ఞస్వ్య పురోహితమితి పురః హితం యజ్ఞస్వ్య దేవం దేవమృత్యుజం॥
అయం దేవాయా దేవాయ జన్మనే జన్మనే స్తోమః॥ స్తోమో విప్రేభిః విప్రేభిరాసయా॥ బుత్యుజమితి బుత్యుజం॥ ఆసయే త్యాసయా॥
- 7 హోతారం రత్నధాతమం అకారి రత్నధాతమః॥
రత్నధాతమం హోతారం రత్నధాతమోకారి॥
హోతారం రత్నధాతమం అకారి రత్నధాతమః॥
రత్నధాతమమితిరత్న ధాతమం రత్నధాతమ ఇతి రత్న ధాతమః॥

3 రెండు చక్రముల రథము

ఇదివరలో చెవ్వబడిన మంత్రములనుకలిపి చెవ్వటచే రెండు చక్రముల రథమగును. దానికి రెండవ పద్ధతి ఎట్లనఁగా— బు. 1-1-1

- 1) అగ్నిమీళీ అయం దేవాయ॥ 1 శేషిగ్నిం దేవాయాయం॥
- 2) 1 అగ్నిమీళీ అయందేవాయ॥ 2 ఈశేష పురోహితం దేవాయ జన్మనే॥
3 పురోహిత మీళేషిగ్నిం జన్మనే దేవాయాయం॥
- 3) 1 అగ్నిమీళీ అయం దేవాయ॥ 2 ఈశేష పురోహితం దేవాయ జన్మనే॥
ః పురోహితం యజ్ఞస్వా జన్మనే స్తోమః॥ యజ్ఞస్వ పురోహితమీళేషిగ్నిం
స్తోమా జన్మనే దేవాయాయం॥
- 4) 1 అగ్నిమీళీ అయం దేవాయ॥ 2 ఈశేష పురోహితం దేవాయ జన్మనే॥
3 పురోహితం యజ్ఞస్వా జన్మనే స్తోమః పురోహితమితి పురః హితం॥
4 యజ్ఞస్వ దేవం స్తోమా విప్రేభిః॥ దేవం యజ్ఞస్వ పురోహితమీళేషిగ్నిం
విప్రేభిః స్తోమా జన్మనే దేవాయాయం॥
- 5) 1 అగ్నిమీళీ అయం దేవాయ॥ 2 ఈశేష పురోహితం దేవాయ జన్మనే॥
3 పురోహితం యజ్ఞస్వా జన్మనే స్తోమః॥ పురోహితమితి పురః హితం॥
4 యజ్ఞస్వ దేవం స్తోమా విప్రేభిః॥ 5 దేవమృత్యజం విప్రేభిరానయా
ఖుత్యజం దేవం యజ్ఞస్వ పురోహితమీళేషిగ్నిం॥
అసయా విప్రేభిః స్తోమా జన్మనే దేవాయాయం॥
- 6) 1 అగ్నిమీళీ అయం దేవాయ॥ 2 ఈశేష పురోహితం దేవాయ జన్మనే॥
3 పురోహితం యజ్ఞస్వా జన్మనే స్తోమః పురోహితమితి పురః హితం॥
4 యజ్ఞస్వ దేవం స్తోమా విప్రేభిః॥ 5 దేవమృత్యజం విప్రేభిరానయా॥
6 ఖుత్యజమిత్యుత్యజం అసయే త్యాసయా॥
- 7) 1 హోతారం రత్నధాతమం ఆకారి రత్నధాతమః
రత్నధాతమం హోతారం రత్నధాతమోకారి
హోతారం రత్నధాతమం ఆకారి రత్నధాతమః
రత్నధాతమమితి రత్నధాతమం రత్నధాతమ ఇతి రత్నధాతమః॥

4 మూడు చక్రముల రథము

విష్ణోః కర్మాణి పశ్యతయతో వాతాని వస్తుశే ఇంద్రస్య యజ్ఞం సభా
(బు. 1-22-18)

ఈ త్రివద గాయత్రీ చంద్రస్సుగల మంత్రమునకు ప్రతిపాదమందు సమావ్మేన పదసంఖ్యలు గలుగుటవల్ల మూడుచక్రముల రథముగుచున్నది. ఎట్లనగా—

మొదటి పాదము రెండవ పాదము మూడవ పాదము

1) 1 విష్ణోః కర్మాణి	యతో ప్రతాని	ఇంద్రస్య యుజ్యః మొదటిక్రమము
2 కర్మాణి విష్ణోః	ప్రతాని యతః	యుజ్య ఇంద్రస్య వ్యత్ర్షమము
2) 1 విష్ణోః కర్మాణి	యతోప్రతాని	ఇంద్రస్య యుజ్యః రెండవక్రమము
2 కర్మాణి పశ్యత్	ప్రతాని వస్తుశే	యుజ్యః సభా
3 పశ్యతు కర్మాణి విష్ణోః వస్తుశే ప్రతాని యతః సభా యుజ్య ఇంద్రస్య—
వ్యత్ర్షమము		

మొదటి పాదము విష్ణో కర్మాణి | కర్మాణి పశ్యత్ | పశ్యతేతి పశ్యత-సమా పీ
దెండవ " యతో ప్రతాని | ప్రతావి పశ్చశే | పశ్చశ ఇతి వస్తుశే "

మూడవ " జంత్రస్య యుజ్యః | యుజ్యః సభా | సభీతి సభా "

5) నాలుగు చక్రముల రథము

నాలుగు చక్రముల రథము వాలుగుపాదముల మంత్రమునకు పాదము
లను బట్టి యగును. ఎట్లనగా—

1 పా. 2 పా. 3 పా. 4 పా.

1) 1 ఓషధయః సం సోమేన సహా యస్తైకృతోతి తం రాజన్ 1 క్రమము	2 సమోషధయః సహ సోమేన కృతోతి యస్తై రాజం స్తం-వ్యత్ర్షమము
2) 1 ఓషధయః సం సోమేన సహా యస్తైకృతోతి తం రాజన్ 2 క్రమము	2 సం వదంతే సహరాజ్ఞా కృతోతి బ్రాహ్మణః రాజన్ పారయామని "
వదంతే సమోషధయః రాజ్ఞా సహసోమేన బ్రాహ్మణః కృతోతి యస్తై
పారయామణి రాజం స్తం	
వ్యత్ర్షమము	

- 1 పా. ఓషధయః సం సం వదంతే వదంత ఇతి వదంతే సమా_ప్రి
 2 పా. సోమేన సహ సహ రాజ్ఞా రాష్ట్రీతి రాజ్ఞా "
 3 పా. యస్తై కృణోతి కృణోతి బ్రాహ్మణః బ్రాహ్మణః ఇతి బ్రాహ్మణః "
 4 పా. తం రాజన్ రాజన్ పారయామనీతి పారయామనీతి "

8 ఘనము

ఘన నాలుగు విధములు. ఘన ఘన వల్లభము. ఇవి మరఱ ఒకొక్క క్రమాంగా రెండు విధములు.

1 మొదటి ఘన లక్షణము

అంతాత్కుమం పరేతూర్వ, మాది పర్వంత మానయేత్

ఆదిక్రమం నయే దంతం, ఘనమాహసర్వ సీషిణః

హూర్వార్థము చివరనుండి మొదటివరకు చదువవలెను. మరఱ మొదటి మండి చివరవరకు చదువవలెను. ఉత్తరార్థము చివరనుండి మొదటివరకు చదువవలెను. దీనిని ఘన అందురు.

హూర్వార్థము చివరనుండి మొదటివరకు—

1) రాష్ట్రీతి రాజ్ఞా సహ రాజ్ఞా సోమేన సహ | వదంతే సోమేన సం వదంతే ఓషధయః సం

2) ఉత్తరార్థము— చివరనుండి మొదటివరకు—

పారయామనీతి పారయామని రాజన్ పారయామని తం రాజన్ బ్రాహ్మ

ణస్తం కృణోతి బ్రాహ్మణః యస్తై కృణోతి

మొదటినుండి చివరవరకు—

కృణోతి బ్రాహ్మణః బ్రాహ్మణస్తం తం రాజన్ రాజన్ పారయామని పారయామనీతి పారయామని

2 రెండవ ఘన లక్షణము

శిఖముక్క్రూ విపర్వస్య తత్పదాని పుసః పటేత్

అయం ఘన ఇతి ప్రోత్త ఇత్యష్టా వికృతీః పటేత్

శిఖము చెప్పి విపర్వయములోని పదములను మరఱ వటింపవలెను. ఇది ఘన అసభడెను. ఇట్లు ఎనిమిది వికృతులను చదువవలెను.

1

శిఖాపాతము దాని విషర్యయము దానిలోని పదముల మరల షటించుట
ఓషధయః సం సమోషధయః ఓషధయః సంవదంతే। వదంతే సమోషధయః
బీషధయః సం వదంతే
సంవదంతే వదంతేసం సంవదంతే సోమేన సోమేన వదంతేసం సంవదంతే
సోమేన వదంతే సోమేన సోమేన ఎదంతే వదంతే సోమేనసహ సహసోమేన
వదంతే వదంతే సోమేన సహ సోమేనసహ సహసోమేన సోమేన సహరాజు
రాజు సహసోమేన సోమేన సహరాజు సహరాజు రాజుసహ సహరాజు రాజేతి
రాజు॥

2

యసై కృణోతి కృణోతి యసై యసై కృణోతి బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణః
కృణోతి యసై యసై కృణోతి బ్రాహ్మణః
కృణోతి బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణః కృణోతి కృణోతి బ్రాహ్మణస్తం తం బ్రాహ్మ
ణః కృణోతి కృణోతి బ్రాహ్మణస్తం
బాణహ్మణ స్తం తం బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణస్తం రాజన్ రాజంస్తం బ్రాహ్మణో
బ్రాహ్మణస్తం రాజన్
తంరాజన్ రాజంస్తం తం రాజన్ పారయామని పారయామని రాజంస్తం
తం రాజన్ పారయామని
రాజన్ పారయామని పారయామని రాజన్ పారయామని పారయామ
నితి పారయామని

ఘన పాతము

రెండవ ఘనకు ఇంకొక యుదాహరణము

(1 శిఖాపాతము 2 దాని విషర్యయము 3 వాని పదములను మరల
పాతము ఘన)

గాయంతి త్వా గాయత్రితోర్పంత్వర్గ్య మర్గణః
బ్రహ్మణస్త్వా శత్కత ఉద్వంశమివ యేమిరే (బు. 1-19-1)

1 మొదటి సగము

- 1 గాయంతిత్వా, త్వాగాయంతి, గాయంతిత్వా, గాయత్రిణో; గాయత్రిణస్త్వా గాయంతింతి గాయంతిత్వా గాయత్రిణః
- 2 త్వాగాయత్రిణో, గాయత్రిణస్త్వా, త్వాగాయత్రిణోఽర్చంత్యో; ర్ఘంతి గాయత్రిణస్త్వా త్వాగాయత్రిణోఽర్చంతి
- 3 గాయత్రిణోఽర్చంత్యో, ఽర్చంతి గాయత్రిణో, గాయత్రిణోఽర్చంత్యర్గై మర్గమర్చంతి గాయత్రిణో। గాయత్రిణోఽర్చంత్యర్గైము
- 4 అర్చంత్యర్గై మర్గమర్చంత్యర్ఘమర్గిణో; ర్ఘిణోఽర్గమర్గమర్చంత్యర్ఘంత్యర్గై మర్గిణః
- 5 అర్గమర్గిణోఽర్గిణోఽర్గై మర్గమర్గిణః॥ అర్గిణ ఇతి అర్గిణః॥

2 రెండవ సగము

- 1 బ్రహ్మాషణస్త్వా, త్వా బ్రహ్మాషణో, బ్రహ్మాషణస్త్వా, శతక్రతో శతక్రతోత్వా బ్రహ్మాషణో, బ్రహ్మాషణస్త్వా శతక్రతో॥
- 2 త్వాశతక్రతో, శతక్రతోత్వా త్వా శతక్రత, ఉదుచ్ఛవక్రతోత్వా త్వాశతక్రత ఉత్తీ॥
- 3 శతక్రత ఉదుచ్ఛవక్రతో, శతక్రత శతక్రతో ఇతి శతక్రతో ఉద్వంశమివ
- 4 ఉద్వంశమివ, వంశమివో దుద్వంశమివ, యేమిరే; యేమిరే వంశమివో దుద్వంశ మివ యేమిరే
- 5 వంశమివ యేమిరే, యేమిరే వంశమివ, వంశమివ యేమిరే॥ వంశమివేతి వంశమ్ ఇవా యేమిరే ఇతి యేమిరే॥

వంచసంధులు కూడిన ఘనపాఠము

(ఘన వల్లభము)

పద ద్వయము, క్రమము, ఉత్కమము, వ్యుత్కమము, అభిక్రమము, సంక్రమములచేత వంచసంధి పాఠమగును. అనులోమ విలోమ ములచేత జటాపాఠము కలుగును. జటతోగూడ ఉత్తరపద పాఠముచేత శిథాపాఠమగును. క్రమము చెప్పి విపర్యయమునకు, మరలను క్రమ

పాశము చేయగా ధ్వజమగును. జటాదండ్రములచేత ఘనపాశము సిద్ధించును. ఇది యంతయు పంచసంధులతోఁ గూడిన ఘనపాశమందు ఘనవల్ల భమందు పముచ్ఛయముచే సరిపడును. పంచసంధులతోఁ గూడిన-అంతమునుండి ఆదివరకు, ఆదినుండి ఇంతమువరకు పాశముచే రెండవ ఘనపాశము సిద్ధించును.

పరామే యంతి ధీతయో గావో నగవ్యాతీరము।

ఇచ్ఛంతి రురు చక్షస్ము॥ (బు. 15-16)

- 1 పరామే॥ మేమే॥ మేవరా॥ పరా పరా॥ పరామే॥ పరామే, మేవరా, పరామే, యంతి; యంతిమే పరా, పరామే యంతి॥
- 2 మేయంతి॥ యంతి యంతి॥ యంతిమే॥ మేమే॥ మేయంతి॥ మేయంతి, యంతిమే, మేయంతి, ధీతయో; ధీతయో యంతిమే॥ మేయంతి ధీతయః॥
- 3 యంతి ధీతయః॥ ధీతయో ధీతయః॥ ధీతయో యంతి॥ యంతి యంతి॥ యంతి ధీతయః॥ యంతి ధీతయో॥ ధీతయో యంతి; యంతి ధీతయో, గావో; గావోధీతయో యంతి॥ యంతి ధీతయో గావః॥
- 4 ధీతయో గావః॥ గావోగావః॥ గావోధీతయః॥ ధీతయో ధీతయః॥ ధీతయో గావః॥ ధీతయో గావః॥ గావో ధీతయః॥ ధీతయో గావోవః, వ గావో ధీతయో, ధీతయో గావోవః॥
- 5 గావోవః ననా నగావః॥ గావోగాతః॥ గావోవః॥ గావో నన గావోవః॥ గావోవ గవ్యాతీః గవ్యాతీర్ణగావో॥ గావోవ గవ్యాతీః॥
- 6 వ గవ్యాతీః గవ్యాతీర్ణగవ్యాతీః॥ గవ్యాతీర్ణ॥ ననా వ గవ్యాతీః వ గవ్యాతీః॥ గవ్యాతీర్ణ॥ న గవ్యాతీ రన్వను గవ్యాతీర్ణ॥ వ గవ్యాతీరను॥
- 7 గవ్యాతీరను॥ అన్వను॥ అమగవ్యాతీః॥ గవ్యాతీర్గవ్యాతీః॥ గవ్యాతీరను॥ గవ్యాతీరన్వను గవ్యాతీర్గవ్యాతీర్ణ॥ అన్విత్యను॥
- 8 ఇచ్ఛంతి రుప చక్షనం॥ ఉరుచక్ష సమురుచక్షనం॥ ఉరుచక్ష సమిచ్ఛంతిః॥ ఇచ్ఛంతి రిచ్ఛంతిః॥ ఇచ్ఛంతి రురు చక్షనం॥ ఇచ్ఛఃతి రురుచక్షస మురుచక్షస మిచ్ఛంతి-రిచ్ఛంతి రురుచక్షనం॥ ఉరుచక్షసమిత్యరు చక్షనం॥

వంచనంధులు గల జటాపాతము

పంచసంధులు గల పొత్తము

- 1 పరామే॥ మేమే॥ మేవరా॥ పరాపరా॥ పరామే॥ పరామే, మేవరా, పరామే॥
 - 2 మేయంతి॥ యంతియంతి॥ యంతిమే॥ మేమే॥ మేయంతి॥ మేయంతి॥
 - 3 యంతి ధీతముః॥ ధీతయో ధీతముః॥ ధీతయోయంతి॥ యంతి యంతి॥ యంతి ధీతయః॥ యంతి ధీతయో ధీతయో యంతి॥ యంతి ధీతయః॥
 - 4 ధీతయో గావః॥ గావోగావః॥ గావో ధీతముః॥ ధీతయో ధీతముః॥ ధీతయో గావః॥ ధీతయో గావో॥ గావో ధీతయో॥ ధీతయో గావః॥
 - 5 గావోనా ననా నగావః॥ గావోగావః॥ గావోనా గావోనా నగావో॥ గావోనా
 - 6 న గప్యాతీః॥ గప్యాతీర్గప్యాతీః॥ గప్యాతీర్పు॥ ననా నగప్యాతీః॥ నగప్యాతీర్గప్యార్పున గప్యాతీః॥
 - 7 గప్యాతీరను, అప్యను, అనుగప్యాతీః, గప్యాతీర్గప్యాతీః, గప్యాతీరను॥ గప్యాతీరప్యను గప్యాతీర్గప్యాతీరను॥ అస్మిత్యను॥
 - 8 ఇచ్ఛంతి రురుచక్షనం, ఉరుచక్షనమురుచక్షనం, ఉరుచక్షనమిచ్ఛంతే, ఇచ్ఛం తీరిచ్ఛంతీః, ఇచ్ఛంతి రురు చక్షనం॥ ఇచ్ఛంతి రురుచక్షన ఉరుచక్షనమిత్యు రుచక్షనం॥

ఇట్లీ పంచసంధులు గల అన్ని వికృతులు గూడ వేద వేత్తలచేత చదువఁబడుచున్నవి.

ఈక్కడ బుగ్గేదము, యజ్ఞర్వేదము, సామవేదము, అథర్వవేదములంతెంతవరకు వదువవలయునో వాని విషయమిత్తు చెప్పాడురు.

బుగ్వదస్తు మనాంతః స్వాద్యజుర్వేదో జటాంతకః
సామవేదః పదాంతఃస్వాత్మంహితాంత స్వీ ధర్మః

“బుగ్నేదమును మన చివరవరకును, యజుర్వేదమును జట చివరకును సామవేదమును పదము చివరవరకును, అథర్వవేదమును సంహితవరకును జదువవలయును” ఆని.

వద్రక్రమ జటా ఘనధ్వజ రథాది భేదై ర్యాతా।
ప్రతిః ప్రథిత లక్షణా స్నారిత పంచక్రమా॥

(పారిశీల్మా వ్యాఖ్యాత చక్రవండితుడు)

వదము, క్రమము, జట, ఘన, ధ్వజము, రథము మెదలగు భేదములతోగూడి ప్రసిద్ధ లక్షణములుగ ప్రతి స్నారించిన అయిదుక్రమములు గలదై యుండును.

వద్రక్రమ విశేషణజ్ఞో, వర్షక్రమ విచక్షణః,
స్వరమాత్రావిశేషజ్ఞో, గచ్ఛేదార్యస్య పంపదమ్.

వద్రక్రమ విశేషజ్ఞుడు వర్షక్రమము తెలిసినవాడును స్వరమాత్రవిదుడు ఆర్య గౌరవమును పొందును.

పంహితా పాఠతః పుణ్యం ద్విగుణం వదపాఠతః,
త్రిగుణం క్రమపాఠేన, జటాపాఠేన షడ్గుణమ్.

(వరాహ పురాణము)

పంహితా పాఠమువల్ల పుణ్యమును, వదపాఠమువల్ల రెట్టింపు పుణ్యమును, క్రమపాఠమువల్ల మూడురెట్లు పుణ్యమును, జటాపాఠముచేత ఆరురెట్లు పుణ్యమును పొందుదురు.

స్వరము

మంత్రములలో ఎక్కడెక్కడ ఉదాత్తము, అనుదాత్తము స్వరితము వలుకవలయునో గురుముఖముగనే తెలిసికొని వలుకవలయును. పాణిని తన వ్యక్తరణములో స్వర వ్రక్తిములో ప్రాతిపదికలలో ధాతువలలో సమాసాదులలో ఎట్లు స్వరములు ఉండవలయునో చెప్పేను. అది ఆ వ్యక్తరణమును బట్టిగాని తెలిసికొనవలయును.

పాణిని మహార్షి లౌకిక శబ్దములకును వైదిక శబ్దములకును వ్యక్తరణము ప్రాసెను. సామాన్యముగా అందరును లౌకిక శబ్దములను గూర్చి వారిసిన వ్యక్తరణమునే చదువుదురు, కాని వైదిక ప్రక్రియను చదువరు. భట్టోజి దీక్షితులు పాణినిసి ఇనుసరించి వైదికములకు గూడ వ్యాఖ్య ప్రాసెను. ఆ భట్టోజి దీక్షితుల కౌముదిలోని వైదిక ప్రక్రియ ననుసరించి మంత్రము తెలిసికొనుటకు వీలుగా టెప్పుణి రూపములో వైదికపద వ్యక్తరణ నియమములు ఇచ్చుట స్థూలముగా చూపబడినవి.

అంతవై - ఉ = అంతవా ఉ

ఉభో - ఉ = ఉభా ఉ

1 తణీళ్ల-శన్మిహి = వజ్రిళ్ల ఘన్మిహి

తత్త్త్వ-శయోరాః = తచ్ఛంయోరాః

వరివన్న సంధి

2 త్వ్యమ్-హ = త్వంహ

3 అంతః పార సంధి

ఆర్యజ్ఞ- శశ్వతమ్ = ఆర్యజ్ఞక్ష శ్వతమ్

4 అప్రాట్-స = అప్రాట్తస్వ

5 తాన్-సమ్ = తాంత్రస్మ్

6 పునావః-యంతి = పునావా యంతి

బ్రిహ్మణః-వతే = బ్రిహ్మణస్వతే

సహ-కరమ్ = సహస్రరమ్

వయః-కర్త్త = వయస్కర్త్త

అవసః-పారే = అవస్మారే

సుపేశసః-కరతి= సుపేశస్కరతి

హవిః-కృణు = హవిష్కృణు

హవిః-పాంతమ్= హవిష్మాంతమ్

మహాన్-ఇంద్రః= మహం ఇంద్రః

దమ్యాన్-యోనో= దమ్యంర్యోనో

వాచః-పతి = వాచస్పతి

ణః-కృథి = ణస్కృథి

శశ్వతః-కః= శశ్వతస్కః

తవసః-కృతాని=తవస్కృతాని

అవిః-కర్త్త = అవిష్కర్త్త

జ్యోతిః-కర్త్త = జ్యోతిష్కర్త్త

జ్యోతిః-వశ్యంతి= జ్యోతిష్మశ్యంతి

ఉత్పణేన్-హతమ్= ఉత్పణేంర్ఘతమ్

వణేన్-వచోభిః= వణేంర్వచోభిః

సభీన్-యాన్ = సభీంర్యాన్	రశ్మీన్-ఇవ = రశ్మీంరివ
వంధూన్-ఇమాన్-వంధూంరిమాస్	
పురు-వంద్రిం - పురుష్వంద్రమ్	పృథు-చంద్ర - పృథుష్వంద్రమ్
అధి-చంద్ర - అధిష్చంద్రమ్	హరి-చంద్ర - హరిష్వంద్రః
వన్ - సదమ్ - వనర్వదమ్	మిత్రా-వయమ్ - మిత్రవయమ్
అసురా-యా - అసుర యా	దేవా-నిష్కాతమ్-దేవ నిష్కాతమ్
చక్షుర్వర్వరుణా-సుప్రతీకమ్ - చక్షుర్వర్వరుణ సుప్రతీకమ్	
దుష్ట-స్వప్నమ్ - దుష్టప్నయమ్	

వేదమందు సర్వకాలములు వికల్పముగా నుండును

- 1 నభస్వత్, అంగిరస్వత్, మనుష్వత్
ప్రై వాసియందు వత్ అస్మాది తుల్యర్థకము
- 2 వృషణైసు-వృషః వద్ధకమైన వసు గలది
వృషణశ్వః-వృషభము ఎద్దుగా గలవాడు
- 3 ఆయ స్నయః-అయోమయాదులు సాధువులు
- 4 బుక్యా- బుక్కుతో సమాప్తమైనది.
- 5 ప్రవహరా మొదలయిన ఉపసర్గలు థాతువులతో కలిసి కాక విచిగా ఎడముగాఁ
గూడ నుండవచ్చును.

ఉదాః ఆ దేవో యాం భుగావనా వివశ్యన్
హరిభ్యాం యాహోక ఆ. ఆ మందై ఇరింద్రః హరిభిర్యాహి.
ఆయాతి ఆయాహి అని కలిపి ఆర్థము చెవ్పుకొనవలెను.

- 6 జూహోతిక్రియకు కర్మయందు తృతీయ ద్వితీయలు వాడవచ్చును.
హవిషా విధేమ ఇట హవిస్సును అని యవాగ్యా అగ్నిహోత్రం జూహోతి
అనుచోట యవాగువును అని యర్థము. అగ్నికౌరకు ఎట హోమము చేయ
బదునో అది యగ్నిహోత్ర శ్వమునకు వ్యుత్వత్తి.
- 7 చతుర్థి ఆర్థములో బహుళముగా వేదమున షష్ఠి వచ్చును. (2-పి-62)
ఉదాః గోధాకాలకా దత్యాఘూటస్తే వనస్పుతీనాం (వనస్పతులకొఱకని
ఆర్థము)

- 8 పశ్యోర్ధమందు తత్త్వి వచ్చుననియు చెప్పదగును.
తస్మై ఖర్యః - తస్యః అని యర్థము.
- 9 యజ్ఞికియ వాడినప్యాడు కరణ తృతీయకు బహుళముగా పష్టి వచ్చును.
మృతస్య మృతేనవా యజతే
- 10 అదః కుమస్త్ర వచ్చును. మస్తామ్ నూకమ్, ఇక్కడ చ్ఛి కి ఆయ్ రాదు.
- 11 ఘందస్సులో శవ్, యజ్ఞాలకు బహుళముగా లోపము.
హనతి-హంతి, అహిః కచుతే- శేతే తాఁథ్వం, నో దేవాః త్రాయథ్వం
హర్షా వివషి, జనిమా వివక్తి (బు. 1. 97. 7)
- 12 ఘందస్సులో శవ్కు శ్శు (లోపము) వచ్చును.
దాతి-దదాతి। ధాతి ప్రేయాణి-దధాతి
- 13 మంత్రములలో ఘన్, ఘర్, నశ్, పృథప్స ఆత్, వృత్, కృ, గమి, జని
వీనికంటె వై నున్న ‘వి’ ‘క్రి’ లోపమగును.
ఘన్-అక్షస్సమీ మదంత పితరః దీనిలో వ్యాపాగా ‘భ్రమ’ రాగా అక్షన్ అన్ని
అగును.
- హ్వర-మాహ్వర్మితస్యత్వం, నశ-ప్రణహ్ మిత్రస్య। వు-మస్తా వేస ఆవకి।
దహ-మాన ఆధక్కి। ఆత్-అకాంతమును గ్రహింపవలెను. ప్రా-హరణే ఆశ్రా-
ద్వావా వృథివీ వృథ్-మానో-అస్మిన్ మహథినే వరావర్గా। కు-అక్రన్,
గమి-అగ్నేన్। జని-అజ్ఞతవా అస్య దంతాః।
- 14 యజ్ఞతో రూపములు ఆమ్-అకః-అభ్యత్సాదయాకః-అభ్యసిషదత్తి।
ప్రజనయామకః - ప్రాశీజనత్ చికాయామకః - ఆశ్వే షిత్
రమయామకః - ఆరీరమత్ ప్రాయగోక్రియత్ - పొన్యత్
విదామ క్రత్న - అవేదిమః
చ్ఛికి అట్టే-అజ్ఞాగుపతం-అగో ప్రమ.
- 15 కృ మృద్గారూహిలకంటే ఉన్న చ్ఛికి అజ్ వికల్పము
కృ-ఇదంతేభోయ్ ఆకరం నమః
మృ-అమరత్, ద్గా-అదరత్, రూహి-ఆరుహత్

16 ఇంత ప్రత్యయము గలవి.

నిన్-కృత్స్-సిష్టర్గ్యు (కృంతతే)

ఆద్యంతములందు విపర్యయమును.

నిష్టర్గ్యంచిన్యత పతుకామః దేవహాయే-హోతవ్య (ప్రశీయ)

ఉన్నియ-ఉన్నేయ, ఉచ్చిర్య-ఉచ్చిష్టవ్య, మర్య-మర్తవ్య.

స్తుత్-స్తర్య, ధృ-ధ్వర్యః

ఖన్-ఖన్యః ఖాన్యః। యజ్-తందధ్వం దైవాయ కర్మాం దేవయజ్యాంప్తి

ఆ పృచ్ఛయం ధరణం వాజ్యర్థతి, సీవ-ప్రతి పీవ్యః, బ్రహ్మవాద్యం (వద నీయం)

భవతేః భావ్యం స్తావ్యం, ఉచచాయ్యప్రాప్తమ్, హిరణ్యః (హిరణ్యయం)

17 బ్రహ్మహనిం (తనం) త్వాక్తతవనిం (వన) ఉతనో గోషణిం (సన)

ధియం యే వథాం పథి రక్షయః (రక్షి) హవిర్మ ధీనామథి (మథ్) పృతనా

పాట్ (సహ) దిత్యవాట్ (పహ)

విట్ - ఆత్మం చ.

గోజాః (గోజన) గోషాః (సన) ఇంద్రోనృషా అసి. ఖన-ఖయం కుష్మాభి ర్యపథా ఇవా రుజత్. ఆద్రదిక్షః (ప్రమ) శవనా పంచ కృష్ణీః. ఆగ్రే గాః (గమ్).

శ్వేతవాః (శ్వేతం వహతి శ్వేతవాహౌ శ్వేతవాహః క్ర్షాఖికాః (ఉభి ని అక్త్రేయాం ఉంపతి)

ఉక్తా శాసౌ ఉక్తాశాసః పురోదాః (పురో దాశ్వయతే-దీయతే)

అవయాః (అవయజతి) అవయాఽశౌ అవయాజఃి

ఉముఖ్యద్యో - ఉవయాః శ్వేతవాః పురోదాః ఉవయట్ (ఉవయజతి ఇతి)

మనిన్, క్వసివ్ కి వనిష్ - సుదామా సుపీవా సుధీవా భూరిదావా ధృత పావా కీలాలపో

లిటః కానజ్యా క్వసు చ

వృక్షా వృష్టిమ్-చక్రీ

యో నో అగ్నే అరరివాం అఘూయుః

క్వచ్ పరేచ్చాయం) ఉః చ అఘూయుః

జవేయాభిర్యాసః (జవ) దేవస్య సవితుః సవే [సవ]

భావార్థమందు వృష ఇష పశమన విద భూ వీరా ల కండి “తి” వచ్చును.

‘వృష్టిం దివః’ సుమృమిష్టయే, పచాత్ పక్తిరుత్త। ఇయం తే సవ్య సిమతిః,
పిత్రిః, భూతిః ఆగ్ని ఆయాహి వీతయే, రాతో సౌఖ్యమోభయాసః।

చందస్సువందు లుజ్, లజ్, లిట్లులు సర్వకాలములందు వచ్చును.

దేవోదేవేభి రాగమత్ (ఇటలోడర్థమందు లుజ్: వచ్చుగాక అనియర్థము.)

ఇదంతేశ్వ్యేకరం నమః। ఐజ్ఞాత్కుమద్య హాతార మహాశ్తాధుం

యజమాసకి లిత్తోఽద్యమమార అద్యమ్రియతే ఇత్వర్తః!

లిఙ విధ్యాదులందు లేట వచ్చును.

తిమెదలై నవానిలోని ఇకారము వికల్పముగా వరసైన పదములందు లేటు
నకు ఆట, ఆటలు ఆగమములుగా వచ్చును.

ప్రణ ఆయుంషి తారిష్తత్. సుఫేశస్సురతి, జోషిషద్ధి, ఆ సావిషదర్శనానాయ,

పత్రాతి దిద్యుత్త, ప్రేయః సూర్యే ప్రేయో ఇగ్నా తపాతి.

కరవావ-కరవావః। (ఇట సలోవను వికల్పము)

లేటులోని ఆకి బవచ్చ. సుతేభిః సుప్రియస్సా మాదయైతే. యోయజ్ఞతి-య
జ్ఞాత ఇత్.

లేటులోని “ఏ” కి “ఐ” వికల్పము.

పశునా మీషై. గ్రహ గృహ్యంతై.

పణబంధమందు ఆశంకయందును లేటు వచ్చును.

అహమేవ పశునా మీషై, వేజ్జిష్ణుయంతో నరకం పతామ.

చందస్సులో శాయజ్, శానచ్చలు వచ్చును.

గృభాయ జిహ్వాయామధు, బధాన దేవ సవితః, గృజ్ఞామితే, ముధ్యజభార,

సువ్, తిజ్ ఊపగ్రహ=వరసైన పదములు) ప్రథమాది పురుష, కాల,

ఘాత్, అచ్, ప్వర, క్రూర్ యజ్ఞాలకు వ్యత్యయము అగును.

శ్రీదతి-భీషమ్తి, జరస్సా మర్తుతే పుత్రిః (మ్రియుత్తే)

ఇంద్రోవసైన నేషతు, (నయతు) ఇందేణ యుజ్ఞ తరుషేమ (తరేమ) దక్షి

ణాయః=దక్షిణస్యః, వషాలం యే అశ్వయూపాయ తష్ఠతి=తక్షంతి ప్రభమ్మ

చారిషమిచ్ఛతే (ఇచ్ఛతి) ప్రతీమన్య ఊర్మిర్యద్వతి=యుధ్యతే, ఇచ్ఛతి-

ఇచ్ఛతే, మధోః=మధునః, నరః=పురుష.

అధా సవీరై ర్ధశభి ర్యాయూపాః=షిష్మాయాత్.

శ్వేష్మైగ్నీ నాధాస్య మూనేవ శ్లేష్టుకు బమలు లృణు వచ్చెను.

తమసోగాలైదుక్కత్త=అధుక్కత్త-మిత్ర వయంచ సూరయః=మిత్రానయమ్.
లిజీ-మంత్రం వోచేయం=వక్తవ్యయన్. పితరం దృశేయం మాతరం చ.
వర్ధంతు=వర్ధయంతు. విశ్వాష్యోరే=విశ్వాష్యంతు.

ఆ వర్గాంతము బుకారాంతమునయిన గమాదులకు ఇ, ఇన్లు లిజీ ఆరమందు
వచ్చును.

బధింప్రజమ్ వహిః పోమమ్, దదిర్భాః, జగ్నిద్వా, జఖ్మిర్వ్యుతము మిత్ర
యమ్, జభ్యుకి, తత్తరిః జగురిః, భరతు, పెబతు ఇత్యాద్వ్యర్థములు.

“తుం” (చేయు)టకు అనునర్థములో పే, సేన, అసే మొదలగునవి వచ్చును.
సే-పక్షీరాయః, సేన్ - తా నామేషీ అసే-శరదో జీవహీ అసేన-క్షే, ప్రేషీ
కసేన్-గవా మివ, శీయసేం అధైయ్ అధైయ్ - జరరం-పృషధైయ్. కధైయ్
(కర్తుం) కధైన్ | (కర్తుం) ఆహు వద్దై, శద్యై, రాధనః నహ మాదయుద్ధై
శద్యై-వాయవే పిదద్యై, తవై - దాతవా (మై) ఇ, తవేణ్-సూతవే, దశవే
నూసిసూతవే, తవేన్-కర్తవే, ప్రయై=ప్రయాతుం, రోహిషైయై=రోధుం, ఆవ్య
ధిషైయై=అవ్యధిషైయై=అవ్యధితుమ్, దృశే=ప్రద్యుమం ఏషైయై=పిశ్యాతుమ్, విభా
జం నాశకత్త=పిభకుమ్ అవలువం=అపతో పుమ్, ఈశరో విచరితోః=విచరి
తుం, ఈశవ్యరో విలిభః-విశేఖితుమ్.

కృత్యది కృత్యార్థమందు—

తవై - నమ్మేచిచ్ఛతవై = నమ్మేచిచ్ఛతవ్యమ్. అన్యేతవై=అన్యేతవ్యమ్. వరిధాతవై =
వరిధాతవ్యమ్, వరి సరితవై = వరిసరితవ్యమ్. కేన-నావగా హే=నావగా హేత
వ్యమ్. కేన్య-దిదృశ్శేష్యః=దిదృశ్శేష్యః. కుశ్రాషేష్యః=కుశ్రాషేష్యమ్.
కర్త్వమ్=కర్త్వమ్=భూయస్పృష్టకర్త్వమ్, (కర్త్వమ్) రిపుణానావ చ్ఛే=
న అవభావతవ్యమ్.

భూవ లభ్యార్థమందు స్తో, ఇత్త, కృ నది చరి హు తమి జనిలకండై లో సున్
వచ్చును.

ఆ సంస్కారోహ్యద్వాం సీదంతి-అస మా ప్రేః అని యర్థము. ఉదేతోః, ఆ ఉద
యాత్ అవకర్తోః ఆ అపాకణాం ఆ ప్రాచాదాత్. తరి-పురా ప్రపచరితో రాగ్ని
చ్ఛే హవవ్యమ్- (అ ప్రచారాత్) హు-ఆహోతో రఘు త్తస్తి ప్రతి. ఆహో

మాత్. తమి-ఆతమితో లాసీత్-ఆగ్నానేః జని-ఆ విజనితోః సుంభవాయ, ఆజవ్యాత్. క్యాసున్ (అన్) భావ ఉష్ణార్థమర్దువచ్చును.
పురా కూరష్య విశ్వాహో విరష్ణిన్. పురాజతుభ్వ ఆత్మదః
జీవ్ (శ్రీ ప్రత్యయము.)

రాత్మీ, బహీవ్, విభీవ్, ప్రభీవ్, ముద్గలాసీ, రథీర భవత్ మృద్గలాసీ। తీర్మ
జీవీ-అసురీ వై దీర్ఘ జీవీ దేవానాం యజ్ఞవాట్.

ఆ విష్టో వర్ధతే. ఊక్రదూః, కుదూశ్చ తమండలూః, గుగ్గులూః, మధూః,
జతూః, పతయాశూః, ప్రోక్తము అధీతమను నర్మముసందు—

శౌనకినః, వాజన నేఱునః, మమ-శరమయం జార్మిః, సభీయః-యువా
వశ్వఃః. భవార్థమందు యత్ వచ్చును.

షైధాయ్య విద్యుత్యాయ, నాద్యః [నదీభవః]

పాథ్యః [పాథసి భవః] స్రోత్యః [స్రోతసి భవః]

సగర్భ్యః [అసుభ్రాతా] సయుషాథ్యః = అసుస్థా సమత్యః - సనుతి భవతః,
సుతిః సుతం,

తుగ్ర్యః=తుగ్రభవః, తుగ్ర-షునాకాశ యజ్ఞ వరిష్ఠేషు ఇతినృత్తి.

అవః శమం వృషభం తుగ్రాసు, తుగ్రియాసు-ఇతి శాఖాంతరేః

అగ్ర్యః, అగ్రియః, అగ్రియః, సముద్రియా అవ్యారసో మసీషిణంా నానదతో
అభియస్యేవ మౌషాః।

బ్రథ్మిష్యేషు నిధిషు ప్రియేషు | భాగ్రాము-దూత్యము రక్షస్యాతనూః।

రక్షసొం హనసీ=రక్షస్యా-యూతవ్యా, ప్రశంసార్థమున యత్,

రే ఆస్యస్మీతి రేవతీ [రయి శబ్దాత్ మతువ్]

రేవత్యమ్, జగత్యమ్, ప్రశంస్య-హవిష్యమ్, ఆసుర్యమ్, మాధవః మధవ్యః।

ఓజస్యం ఓజస్సిచుం, వేశః షలంతదేవ భగ్యః-వేశో భగ్యః, వేశో భగీసః యతో
భగ్యః, యతో భగీనః।

పూర్వైష్యః, పూర్విష్టై-పూర్వైష్యః।

అవ్యం-అదిభ్యః సంస్కృతమ్.

సహప్రియకి-సహప్రవాన్ తుల్య-సహప్రవాన్.

సోమ్యః-సోమ మర్మంతి-ప్రభాహృణ యజ్ఞర్గ్రః

సోమ్యంమధు పిబంతి=సోమమయ్యే,
మధవ్యన్=మధుమయ్యాన్.
వసవ్యః=వసు సమూహః, వసుమయోవా వసుచ
భందన్యః=అష్టర సమూహఃర్థీ నక్షత్రియః=నక్షత్రమ్
సర్వతాతిః=సర్వః, దేవతాతిః=దేవః (స్మార్తమందు తాతి. శివతాతి = శివరం
కరోతి. శంతాతి=శంకరోతి. అరిషతాతి=అరిషం కరోతి భావార్థమందును
పరిమాణార్థమందు — సాప్తాని, వంచదశినః=అర్థమాసాః, త్రిం శినః—మాసాః,
వింశినోఽంగిరసః యుష్మదన్యుద్ శబ్దములకు సాదృశ్యార్థమందు వతువ్ త్వావ
తః ష్టురువసోః నత్వావాన్ అన్యః” ప్రాతిపదికకు తద్వాతి అనునర్థమందు యత్త
వచ్చును. సాదన్యం విదత్త్యమ్ నివృత్త్యాత్మారమందు-ఇద్వత్పురీయః సం
వత్పరీణః సంవత్పరీయః ప్రాప్తార్థమందు-భాగ బుత్యియః।
ధాత్వర్థ విశిష్టమైన ఉపపర్గకండె సార్థమందు వత్త.

యదుద్వతో నివతః=ఉద్గతాత్, నివృత్తాదిత్వర్థము. వంచథమ్=వంచమం, వర్య
వస్త్రాత్ అను నర్థమందు అవత్యం వరి పంథినమ్. మాత్వా పరిపరిణో విదన్
అగును.

మతుబర్త (కల) మందు-విన్, ఈలు వచ్చును.

మంహిష్మముభయా వినమ్ (వీ) తునమష్టార్వీ అచరత్,

ఈ, రథీ రథవత్త. సుమంగళీరియం వథూః (రథము కలది, పుష్టిసుమంగళము
కలది) వన్—మఘవాన మీమహీః.

దా, ద్వాత్-మత్వార్థమందు ఇదాహి వఱ వస్తుతిమ్ తర్వా.

హేతు ప్రకార్థములందు థా వచ్చును.

కథా గ్రామం గచ్ఛసి (కథం) కథా దాశేమ త్వాత్వర్థమందు-పశ్చ (పశ్చాత్)
హిసః, నోతే పశ్చ. ఇష్టన్, ఈయన్ తృజంతముకండె వచ్చును.

అనుతిం కరిష్మః (కర్త్రా) దోషిః యసిధేమః (దోగ్రీః) ఇవార్థమందు థా వచ్చును.

తం ప్రత్యథా, పూర్వథా, విశ్వథీమథా, ఇమథా సార్థమందు— తి, తాతి.

యోనో దురేవో వృకతిః=వృక. జ్యేష్ఠతాతింబర్త్ పదం (జ్యేష్ఠం)

ఎకాచ్చుల ద్వ్యత్వము వికల్పము యోజాగార, దాతి ప్రియాణి ప్రవథరాతూమ
జానః, సూర్యమామహసనమ్, దాధారః యః పృథివీమ్. సతూతావ, హ్వాకు
సంప్రసారము(ఈ) ఇంద్రమాహంవే ఉతయే. తృచం సామ=(త్రిప్రసః బుచః)
యస్మిన్ రేవాన్ (రయిమాన్) చామకు కీ-లిట్టుల్ ఊః వచ్చును.

న్యం చిక్యర్పుని చిక్యరన్ము లిడ్రుమందు క్రిందిని నిపతింపబడినవి. అపస్పుధేథాము-అంద్రశ్వ విష్ణో యదవస్పుధేథాము-అస్పుర్థేథాము. అర్గుమాన్మచః=అనర్పః, వసూన్యస్పుమః = ఆనర్పః। చిచ్యుపేసే = చిచ్యుపేసే యతిత్యజ=తత్యజ-శ్రాతాన్త ఇంద్రసోమః=శ్రితః శ్రితా-శ్రితానోగ్రహః। ఆశీరం దుహే=ఆశీర్తః మధ్యత ఆశీర్తః=ఆశ్రితః। చిభాద=చిభేద। శీర్పః=శీర్పః। పూర్ణాహీఽవరాహస్య వికారః, మానుషిః=మానుష్యః మానుషిరీళతే విషః, శర్మి శర్మయంచ, ఇజ్యమానః-యజ్యమాః ద్వ్యతీయాలోపః యాతే=యాసితే తాతా=తానితాని. క్షైత్రా=క్షైత్రాణి యావనా=యానివనాని.

యాతే గ్రత్రాణాము=యాని. తాతా పిండావాం=తాని తాని. భయ్యము=భేయము. ప్రపచుయ్యము-ప్రపచేయము ప్రపదయ్య ఆపః-ప్రపదేభపమః ఏకరూపసంధి— త్వ్య ఏమన్ త్వ్యైమన్ త్వ్య ఓద్వన్ త్వ్యద్వను.

ప్రేక్షతిభావసంధి— ఉపప్రచుతో అధ్యరము, జూతే అశ్వమూన్పుతే, ఇంద్రేవసుభిర్ము అవ్యాత్ మొ.

అజ్ఞనకు అనునాసిక వచ్చును.

అంత్రాంతం ఆపః (పరకు) గంభీరాం ఉగ్రపుత్రే.

స్వ్యాలోని విషర్గ లోపించును. ఏష స్వ్య భూమః।

మారిశ్చంద్రః, మచ్చంద్రః। పితరా మాతరా-మూత్రా పితరో నఘు-నము సంపాదే-సమమాదే। సధస్యము-సమస్యము।

క్వపథః-కాపథః-కృపథః।

సౌథై సౌథ్య (సహ-త్వా) సౌథా (సహ-తృచ్) థకు శః అగును.

దీర్ఘః— ఆశ్వావతీం సోమావతీం ఇంద్రియావాన్ విశ్వదేవ్యవతా।

దీర్ఘః— ఆతూ (తు) న ఇంద్రః। నూ (ను) మర్త్రః। ఉత మూ (ము) వా పౌయలాత్తి। మత్సూ (ట్సు) గోమంతమీమహే। తజ్ భరతా (త) జూతవేదసము అన్నా (అన్న) యతే భద్రా (భద్ర) యత్రా (యత్ర) న చత్రా (చత్ర) ఆరుష్యణః (అరుష్యణః) అభీ (భీ) మణః సభీనాము (ఖ) ఉముణ ఉతయోద్వయచః తిజంతస్య అతః దీర్ఘము.

విద్మా హిత్వ్య సత్పతిం శూర గోనాం।

విద్మా సత్ప్య పితరము।

దీర్ఘ నిపాతము। ఏవాతే। ఆచ్చాతే।

అన్యేభోగః పి దీర్ఘః | శ్వదంతః | శ్వదష్టుఽం | శ్వకర్తః | శ్వకుండః | శ్వవరా
హః | శ్వపుచ్ఛః | శ్వవదః |

జనితా— యో నః పితా జనితా (జనయతా) శమితా—శమయతా
ల్యవ్ రూపములు

విల్యాయ, వియూయ—అప్తున్యః సంయున్యః ఆవః (వృజః లజి రూపమ్)
అవక్ (నశోః) ఆయునక్ (యుశేః లజ్) మాజ్ యోగే ల్యజ్ లజ్ లుడత్తు
యదుకం తన్న భవతి।

ఉదాః మా భవాన్ కార్మిత్ | మా భవాన్ హర్మిత్ | యూస్నైకరోత్ | మాప్య
హరత్ | మా మేవా నీహిష్టృః మాస్య భవానీహతః | మా స్నై భవానీక్తతః
బఖ్యమ్—పిథువం, సుధోగ్—సుధియోః |

తన్యం—తనువం త్వయంబకం త్రీయంబకం

వితన్యిరే (తని) వ్త్రప్తిమ్ (పతి) వితే సిరే

స్థ్రిః (నమాన అద-తి) బధ్యమ్ (భన్-లోటి) హేర్మిః— త్రుధి— త్రుణు

త్రుణథీ | హర్మి (పృ) కృథి (కురు) అపొవృథి—అపొవృణు |

రారంథి—(రమేః వ్యాయయేన్ ప్రైపదమ్)

ప్రయంథి | యుయోథి |

త్వనా దేవేయ—అత్వనా |

ఉజిష్టుం జిబుష్టమ్ |

భవే..బువ్యమ్—బుతో భవమ్ | వాత్స్యం—వాత్సవమ్ మాధ్యి—మధుభః |

హిరణ్యయేన—హిరణ్యయేన |

దుదుహే—దుహతే |

అతో భిసమ స బహులం భందసి దేవేభిః—దేవైః |

సులుక్ ప్రాణిః—ప్రాణతః

మజవః సంతు పంథాః | పరమే వ్యోమన్—వ్యోయని హర్తవవర్త ధీతీ—ధీతా;
మతీ—పత్యా | సుమృతీ—సుమృత్యా | ధురి—దక్షిణాయః—దక్షిణాయం | తక్షి
తక్షంతి |

అర్దేన చర్మన్—చర్మణి | యత్నస్విత—యస్మిన్ సుస్వతః | సులుక్ |

ఉభా—ఉభో యంతారో |

బ్రాహ్మణాద సిందామి—తాన్ బ్రాహ్మణాద యుష్మి వాజబంధవః—యూయం
అప్యై ఇంద్రాబ్రహ్మస్పతీ—వయమ్ |

ఉథియ-ఉరుడా, ధృష్టియ-ధృష్టినా. నాభా వృథివ్యం-నాభో. సౌధుయా సౌధు। వసంతా-వసంతే। సుక్షేత్రియా సుక్షేత్రిడా। ప్రభాహవా-బ్రాహునా। వృవ్యియా-స్వ్యిప్సునా నావయా-నావా। వథిం-ఆవథిషమ్।

తలోవః— దేవా ఆదుహ-ఆదుహతా దుహంమ నిరయాం వయో అశ్చేప్సు యమ్. దగ్గా దక్షితః శయే-శేతే.

ధ్వమః ధ్వాత్ భవతి-వారయధ్వాత్ - వార యధ్వమ్.

తస్య తాత్ భవతి- కృషుతాత్త్-కృషుత.

ఖనతాత్-ఖనత. సూర్యం చక్కుః గమయతాత్-గమయత.

యజదైవినం ప్రేయయేధః-యజయధ్వమేనమ్.

తస్య స్వానే తవ్ తవ్వ తన థన ఇవి ఆదేశములగును. తవ్ శృంతోత గ్రావాణః-శృంతుత. సునోత-సునుతా తనవ్-సంవర్త్రా దథాతన-ధత్తు। తన-జూజు శృవన-జూవత.

యన-యదిష్టస-యదిష్టత.

మస్ స్వానే మసిః భవతి-యో భరంత ఏనమని త్వమస్వకం తవస్యని-అమః స్వః. య-జయమని య-జయమ్

దీవయామసి-దీపయామః

త్వే యక్-దివం సువణో గత్యాయ-గత్యా. ఇష్టేనం-త్వా-ఇష్టేనం-ఇష్ట్వా-పీత్వేనం-పీత్వా.

స్వాత్మీవ్-స్వాత్మా, పీత్వీ-పీత్వా.

అవర్ణంతాదగ్గాత్ పరస్య జన్మనునకు సుక్ వచ్చు.

దేవాసః, బ్రాహ్మణాసః.

శ్రీధామ్-శ్రీయామ్, గ్రామశీలామ్ (గ్రమణః పష్టి) గోనామ్-గవాం.

విద్యా పీత్వా గోపతిం హర గోనామ్.

అనశీ-అస్యభిః-అస్మిభిః.

ఈ- అష్టి భ్యం తే నాసికాభ్యం-అష్టిభ్యమ్ నుమ్-కిదృజంద్రః.

ప్రత్యేకారాంతథాతోరుకారః-మిత్తావజరుణో తతురిః. జగురిః పపురిః.

ఘరికి హు అగును. నిష్టమందు-అహుతమసి ఘతిర్థానామ్.

అపరిషుతాః సనుయాము వాజమ్.

హరితః—మానః సోమో హరితః-హృతః.

గ్రసిత స్నేభిత స్నేభిత చత్త వికప్త గ్రస్త పుష్టి స్థా చత్తబ్ది చత్తిత వికసిత విశస్తు శస్తు శస్తు తరుతు తరుతు వరుతు విశసితా శంసితా శాసితా తరితా తరితా వరితా వరుతు వరుతు ఉజ్జ్వలితి క్షరితి వమితి అమితి. లోకే గ్రస్త స్థా త్యాదయః. లోకేతు వరితా వరితా ఉజ్జ్వలితి క్షరితి వమితి అమితి బభూధ తత్స్థ జగ్యంభా వతర్త ఇతి। లోకే బభూవిధ ఆతేనిధ జగ్యహిమ్ వవరిధ ననింన ననివాసమ్-సేనివాంసమ్ ధోలోహిణి లేటి వా— దాధ్య క్రియాను దదద్రిత్యాని దాశుహీ। సోమో దదత్ గంధర్వాయా దధాత్ దదాత్।

ప్రమిణంతి—ప్రమీణంతి।

ఆః= ఆసితా అవ ఎవేదం సలిలం సర్వ మాః।

సిచః లోవః—గోభిరఙ్గా। అథ శతక్రత్యో యూయః=శతక్రతవః। వశ్వీ=పశవే ఆనుష్క జూజోషత్తి।

మిత్రయుః=మిత్రియాన్। జనీయంతో ఒన్యగవః=జనమిచ్ఛంతః।

దురస్యః=దృష్టియతి ద్రవిడస్యః=ద్రవిణియతి వృషణ్యతి=వృషియతి రిష ఇష్యతి=రిష్టియతి।

క్యాచ— ఇశ్వయంతః మధవ్ అణ్ణియాన్ మాత్య వృక్ష ఆఘాయవో విదన్ ఆధిమంతః।

దేవాయంతః=దేవీయంస్నః సుమ్మాయంతః=సుమ్మీమ్మాయంనః కఫ్యంతః = కవయంతః। ఆధ్వర్యంతః ఆధ్వయ=అధ్వరయంతః। వృతన్యంత వృతన్యం= వృతనాయంతః।

హత్యా—హిత్యా।

సుధితం—సుహితం। వసుధితం=వసుహితం।

నేమధితా=నేమహితా। ధిష్య=ధత్వేని।

ధిషియ=ధాసియ।

మూర్ఖిః=మూర్ఖైః। స్వప్భీః సు అవః=స్వప్భుః త్తై

స్వంతవః యైషా త్తైః=స్వప్భుః। పముషధిష్టాయధాః కరికృష్యతే (చుత్యం న) దాధర్తి దర్ధర్థి బోభూతు తేతికే అల్పై ఇయర్తే ల్లటి శిష్టి ధారయతేః లౌచి. బోభవీతి తిషేర్వజ్ఞాక్

ఆపనీవడత్ సంసజనియైర్త కరి క్రిత్ ఆ-ఘణతేః యజ్ఞ లుక్ నీశ్వాం న్యిం
దతేః యజ్ఞక్ కటోతేః యజ్ఞక్ ఏకం కనిక్రదత్ భరిత్రథ్ దవిధ్వతః దవిద్యుతత్
క్రందతేః బమ్ త్రేః ధ్వరతేః ధ్వతేః తరిత్రతః నరిష్మపతం వరీవృజత్ మర్న
జ్య ఆ-గమే ఆగనీగంతి నరతేః సృష్టి వృషేః మృషేర్లితి
సమావసుషుపే।

చీవష్టి=పశేః దూషమ్।

పొదహూరణే ద్వే భవతః—ప్ర స్ము ఉప ఉత్త—

ప్రప్రామమగ్నః। సంసమిద్యావసే। ఉపోవ యే పరామృశ కి నోదుదు హర్షసే।

ఇ ర అలాత్ మతుబో మస్య వః భవతి।

హరివతే హర్యశ్వయ గీర్వాన్।

అన్మంతాత్ మత్సుషో వః। ఆష్టణ్యంతః కర్తవంతః।

అస్యస్యంత యదనస్తాః।

నాంతాత్ పరస్య మస్య నుట్। సుపభీంతరః।

తుట్—భూరిదావత్తరః।

తుత్—రథితరః। రథితమం రథినామ్।

నపత్తమం జసా=అసన్మమ్। సిషత్తమస్య చరతః—సిషన్మమ్। అనుత్తమ్
(పూర్వస్య ఉందేః) ప్రపత్తార్తమ్ (త్వరతేః) సూర్తమ్ (సుఱత్యస్య)
గూర్తమ్ (గురీ)

రుః రేషో వా అస్మి ఏవ అన్మరేవా అవరేవా

రేఘః— భవ ఇతి భువరితి।

టేః ఓమ్— అసాం రేతాంసి జింతతో ఇమ్।

ప్రతస్యోత్తరార్థస్య ఇ ఉ అగును.

అగ్నిభూత ద కరోషి పటా ఉ।

గృహః ఇా అగ్ని ఇా।

ద ఉ ఏతయోః య వ అగును.

ఉదా— అగ్నిపి యాశా పటలి వాశా అగ్నిపి యింద్రం పటలి వుదకమ్।
మంత్వస్తుస్య వస్యంతస్య చ రుఖి ఇంద్ర మరుత్వ-ఇహ పొహి సోమమ్
హరిహో మే దినం త్వా।

దాశ్వాన్ సాహ్వాన్ మీథ్వాన్। ప్రాతరిత్వః।

ఆమ్— దేవాం=దేవాన్। మహం=(మహన్) ఇంద్రో య ఓజనా।
స్వతథాః పాయురగ్రేణి స్వతథాన్।

సత్యై— బుతస్కవిః పిశ్వతప్నుఎథుః అపస్కః వస్యపస్కరత్తి। శసస్కరత్తి।
ఉరుణస్కృధి నస్కృతం।

వంచమీవిసర్గస్య సః— దివస్సరి। దివస్సాతు।

షష్టికి వతి పుత్ర పృష్ఠ పార పద తయస్పోషిము పరమైన న వచ్చము。

ఉదా— వాయస్పతిం। దివస్సుప్రాయా దివస్సుప్రాప్తం తమ సస్పారమస్య।
ఇళస్సుదేఁ। దివస్సుయో రాయసోషమ్। ఇడాయాస్సుప్రతః ఇళయాస్సుదే ని
ష్టప్తం నిష్టప్తా. నిష్టవతి. (మానః పునః తవతి)

పాదమధ్యను షత్యము తకారాదులుపరమైనచో

యుష్మద్దకు త్వం త్వాతే తవ ఆదేశములును

త్రతిభిష్టం దేవ సవితసి తేభిష్టా ఆభిష్టేఁ సథిష్టవ.

అర్చిష్టమ్. అగ్నిష్టేఁ. అర్చి భిఃత్వమ్

నృభిష్టతస్య. గోష్టమమ్. నృభిఃస్తూతస్య గోఃస్తామమ్

దివిష్టి=దివిషఃి. యువం హి ష్టఃి.

షత్యం ఉర్ధ్వ ఉమణఃి. ఆభీము ణఃి.

గోష్టా (సనోతేఁ) ఇందో నృష్టా ఆసి.

వృతథా పాహమ్ (సహతేఁ) బుతాపాహం.

అభ్యష్టాత్=అభ్యస్తాత్.

ఊత్వం— నృమణఃి పితృయాణఃి.

అగ్నే రఙ్గా ణఃి. శిక్షా ణో అస్మిన్.

ఉరు ణస్కృధి. ఆభీము ణఃి మోము ణఃి.

పకారాగమము

వరి-కృణ్వన్=వరిష్కృణ్వన్

రేషాగమము

వన—వదమ్=వనర్ధదమ్

సకారాగమము

అప్స్కృతోషమ్

ప్రహస్యము

ఇంద్రావరుణా నూ=ఇంద్రావరుణనూ
 ధృత్వత్తా-మిత్రావరుణ=ధృత్వత మిత్రావరుణ
 మిత్రా-వయమీ=మిత్రవయమీ
 అసురా-యా-అసుర యా
 దేవా-నిష్కాతమ్-దేవ నిష్కాతమ్
 చక్షుర్వరుణా-సుప్రతీకమ్-చక్షుర్వరుణ సుప్రతీకమ్

గణపతి వై దిక నిఘంటువు

* లోకిక శబ్దములకు ఆమరుడు మొదలగు వారు నిఘంటువులు శ్లోకరూప ముగా ప్రాసిరి. అవి పర్యాయ పదనిఘంటువులు. వై దిక శబ్దములకు గద్య ములో యాన్సై మహర్షి పర్యాయపద నిఘంటువు ప్రాపెను. అది శ్లోకరూప ముగా కంతస్తము చేయుటకు వీలుగా నుండునను ఆశయముతో ఆయాస్సై నిఘంటువేనా చే శ్లోకరూపముగాను చివర ఆకారాది క్రమముగా ఆర్థసహిత ముగాను ప్రాయబడినది.

—గణపతి వై దిక నిఘంటువు—

1 గౌర్వా జ్ఞాన్కు క్షమాక్షోణీ, ఉర్వీ పృథ్వీమహాక్షీతిః
సర్వతిః పూషాందితీశే రిపోఽవ నిశ్చ భూమి భూః
గోత్రా గాతుః క్ష్మాధరాయః నామాని త్యైక వింశతిః
హేమవంద్ర మయోరుక్కం హిరణ్యం పేశకంచనే 2
కృశనంకసకం లోహం, భర్త దత్తమృతే మరుత్
జూతరూప మితిప్రోక్త్తాః స్వర్ణర్థాశ్యః వంచకం దశ 3
అంతరిక్షం వియదవ్యేమ, బ్రహ్మ ర్థ న్యా ధ్వర్మిరాంబరే
ఆకశ మాపః పృథివీ, స్వయంభూరపి పుష్టిరం 4
సగరో భూః సముద్రాధ్యై వ్యోమనామానిషోడశ

1 దూరం అస్యాంగచృతీతి. గౌః-భూ, గ్యాం-గమనాదస్యః. జ్ఞా-జమనాత్
గమనాత్ అస్యాం.

2 అంబుమత్తి-ఆంబరం సర్వతో వియతామితి వియత్. ఆవతి భూతా నీతి
వ్యోమ. ఆంతరాక్షాంతం ఆంతరిక్షం సముద్రేణ సందిహ్యతి ఇతి
సముద్రఃవ్యోమ, సముద్రవంతి అస్యాదాపః, సమభిద్రవంతి ఏన మాపః
సముద్రఃవ్యోమ, సముద్రవంతి అస్యాదాపః, సమభిద్రవంతి ఏన మాపః
సముద్రంతేషిస్మిన్ భూతాని, సముద్రోభవతాతివా సమున త్తితివా

బుషి; మంత్ర దర్శన్ పురోహిత్ పురః ఏనందధతి బృహత్యః
వాచఃిపతిః బృహస్పతి శంతవో అస్తీతి శంతను (శంతనోతివా)

3 స్వయఃపృశ్చిర్మాకగా వోచ, నభోపిష్టవ రవేరీవః
సామాన్యాని షడైతాని, నామానికథితానివై

4

5 థేదమః కిరణాగవః, రశ్మియోఽభిషవో వనం
గథ స్తయోదీధితయో మయూఖో స్తా మరీచమః
వసవః సుఃర్షాశ్చాపాధ్యః స్తవ బుషచమశత్యపి
వంచ నామా మృక్తా, శాయ్యర్ట్ర్యః కాంతిర్షయస్యచ

5

6 ఆతా ఆశో(ఆ-ఉ)వరా ఆప్యాః కాష్ఠాః కకుభ ఇత్యపి
హరితథతినామాని కథితా ల్యఘ వై దిశాం

6

దేవాపి, ఆర్థి పేండ్లడై న శంతమడు ఇద్దరు కురువంశ జాతులు. చిన్న వాడై న శంతమవు తన్న రాజ్యమందభిపేకము చేసికొనెను. దేవాపి తవన్ను చేసికొనెను శంతమ రాజ్యములో వర్షదేవుడు 12 ఏండ్ల కురియలేదు. ఆపుడు నీవు అధర్మముచేసితిపని బ్రాహ్మణులు అనిర. నీవు దేవాపిని అభిపేశింపక నిన్న అభిపేశించుకొంటేని కనుక వర్ష దేవుడు కురియలేదు అనిచెప్పిరి ఆపుడు దేవాపిని శంతమడు అభిపేకము చేసెను వానితో పురోహితుడనెను నేను నీకు పురోహితునిగా నుండి యూగము చేయించెదను అని ఆపురోహితుని వర్షకామక సూక్తముచే స్తుతింపగా వర్షముకురిసెను.

1 ఆదిత్యః రసాన్ ఆదత్తే భావతి జ్యోతిషావా ఆదితే పుత్రతథతివా నేతారసానాం-
నాక బ్రాహ్మత ఏనం వర్షపృశ్చిరాదితో భవతి ఇతినై రుక్తాఃసంప్రష్టారసాన్ గౌరా
దిత్యః గమయతి రచాన్, ఆపిష్టారసాన్ విష్టవః ద్వ్యరావిష్టా జ్యోతిరిఖి పుణ్య
కృదిఖశ్చా నభః నేతా భాసాం

దిశతేరీక్ కాష్ఠా-క్రాంత్యస్తితా ఆదిత్యపి కాష్ఠా . సందర్భ వశాత్ ఇంద్ర
శత్రువదం వ్యాఘ్యాస్యతియాన్మః ఇంద్ర శత్రుః-శందః. ఆస్యవ శమయితా
శాతయితావా వృత్తిమేఘు ఇతినై రుక్తాః త్వాప్షోఽసుర ఇతి బతిషాసికా ః
అపాంచ జ్యోతిషశ్చ మిత్రీభావ కర్మణో వర్ష కర్మ జ్ఞయతే తతోప మార్ధేన
యుద్ధవర్షా భవంతి, అహి(మేఘ)వత్తు మంతవర్షా బ్రాహ్మణవాదాశ్చ వివృద్ధ్యా
శరీరస్య ప్రోత్సాహి సివారయాంచకార తస్మిన్ ఘతే ప్రవ్యందిరే ఆపః వృత్తో
వృణీ తేర్వ్య వర్తతేర్వ్య వర్ష తేర్వ్య యదశృంతోత్ వృత్తస్య వృత్తత్వమితిజ్ఞా
యతే. యదవర్త(ర్థ)త తత్ వృత్తత్వమితి విజ్ఞాయతే

శ్యావీ షష్ఠికుః కర్మరీ ఉర్వా రమ్యతమోరజః
యమ్యైనమ్యై పచుస్వత్తి దోషా నక్తతమస్వత్తి
మృతాచీ శరి, ఊ సిక్కి మోక్కి వయో హిమా
ఉధో వస్యైతి నామాని, నిశాయా త్రైణి వింశతిక

7

ముమ్మావరీ విభావరీ, మూసరీ వాజినీ వతీ
చిత్రా ఏఘూరుషీ శ్యైత్య. మూస్యతా మూస్యతావతీ
ఛదతీ మూస్యతావరీ, దోత్తనాపిచ వాజినీ
భాస్యత్త్రపునార్జునీ ఉషానామాని ఓడక.
వస్తోర్యోర్యాపరం భామః మంసో మర్మో దినం మృషః
దివే దివే, స్వపరాణీః ద్వయిద్వయి దివేతితు
ద్వాద క్షైతాని నామాని. దినస్య భవంతిహీ

8

10

అందిర్థావాబలో గోత్రః పుఢభోజాశ్వా పర్మతక
బలిశానో గిరిరశ్వః అశ్వా వరాహ శంబరాః
చరుత్యరాహ ఫలగా ఉపరోహి, ఉపరాః
రైవతోపల చమసా అహిరభం వలాహకః

11

12

ఛదనో దృతి మేఘాశ్వా, వృత్రః కోశాసురోపువః
త్రైం శ దేతాని నామాని మేఘస్య భవంతిహీ

13

శ్లో ఇళా శోకో పవిర్మరీ, థారా మంద్రావ థాంతీ
గాంధర్వోగోశ్వ గంభీరా, మంద్రాజనీ వ బేకురా
మేనా ధమని రిత్యపి వాణీవాణీ సరవ్యతా
వాణీచీ, బాణ ధిషణా, వాణీధినాశచీ స్వరక

వివః:- రాత్రిః-ప్రవరమయతి భూతాని, నక్తంచారీణి కాతరమయతి ఇతరాజీ
ధుర్వికరోతి, రాతేర్వదాన కర్మజః ప్రవదియంతేఉ అస్య అవశ్యాయః కావ
పర్వా శ్రావీ. క్షీణాన్ప్రాణిసః పాతీతిక్షపా. శరణం ప్రియతే కర్మరీ

వివః:- ఉచ్ఛత్తితి వివాసయత్తితి వా ఉషా

9

వివః:- ఉషా హరంత్యస్మిన్ కర్మణి ఇతి అహః

పునః:- మేఘతీతిచేషః, ఉపరః ఉపలః దై పర్వతనామ సాధారణో, ఉపర
మంతేఉస్మి నుట్రాణి ఉపరతా ఆవ ఇతివా

మేళిః సూర్య సరకి శబ్దః వివిత్స్వాహాచ గీర్ణః
ఉపభ్రి ర్వగ్రురదితిః మాయుః కాకుత్ కశావిపో
జిహ్వ ఘోషః సుపర్ణివ, హోత్రాగాధాచ వాక్ష బుక్
గ్ం ను గ్ం నొర్మహి నత్తి, రనుష్టవ్ వల్లురక్షరం
గుల్లా ధేనుశ్చ పంచానత్, వాజ్మామాని నుప్తచ
అర్జః క్షోదో న భః క్షద్వు, కబందాం బలివనే ఫృతం
సలిలం వార్మధు క్షీరం, పురీషం వీప్సలం విషం
రేతో, జన్మ, సలిలంచ, తుగ్రాయ బూబ్రుకం క శః
సుక్షిమ బుర్మరం జామి ద్వస్సు నృత్తి ధరుణం సిరా
అరవిందర చాయుధాని, క్షపోటహి స్తుపి రక్షర
ప్రశోతో భేషజ సుదకం, రసం వయః సురః సహ
ఓజః క్షత్రం చభువనం మహశ్చవః సుఖితువ
ఆపయః యాదురస్సంచ భవిష్యదవ్యోము గం
మహ, దాపశ్చ సర్పి కం, స్వృత్తికంచ మహోయశి
పత్తిన, మీం గహనంచ యోనిః సద్భుతం హవిః
బుతస్య యోనిస్సద్యం సత్యం స్తద్యి రక్షితం
నీరం హూర్జం పవిత్రంచ సర్వబర్మిస్యోధాటమృతం
నామ సర్పి ర్వపుస్సార్థాతప ఇందుశ్చహిమచ
స్వ స్తోయశ్చ కృపి ఉంచ తుక్రమభ్వ ఇదంజలం
అంబు సూయంజలంభువివై దికతేహోవారి వండితై
వికశతం చ నామాని ప్రశోక్తానిహి జలస్యతు

సిరా ఆవన యోయుహ్వ్యః భాఃప్రోత్యశాచసి వక్షణాః
విన్యో రుజానాధునయః, భాదోటర్మాఃసింధురోహితాః
వధోఽగ్రువ ఏరావత్యః సరితో నభన్య స్త్రుతాః
వర్య ఉర్వః వయస్యత్య ఆర్ణాః కుల్యశ్చ మాతరః
హిరణ్యవర్ణా వధ్యశ్చ భాస్యతోన్ సద్య వివచ
తరస్యత్స్మః సరస్పత్యః ఉర్జస్యత్యాఽజరా ఆహి
రోధన్యత్యశ్చ పార్వత్యః ప్రసవంత్యశ్చ పునః పునః
రోధచక్రాశ్చ హరితః నుప్త త్రింశత్ సదీ గడం
వి వ ఆరణీఱం ఆర్జః క్షీవ మునత్తీతిక్షోదః క్షీవమన్మం కరోతి క్షద్వ
ఉనత్తీతి ఉదుకర

వివః బహుష మాసం నై మంటుకం వృత్తమశ్చర్యమివ ప్రోధాన్యేన
తత్త్వేతి హసమా చక్కతే.

విశ్వామిత్ర బుధిః ప్రైజవజవస్య సుగాన్ నామకస్య పురోహితో బఖూవ
సుదాః కళ్యాణ దాన ఇతి వ్యత్యస్యాంనామ, నవి త్తంగృహిత్వా విపాట్
పుతుద్రోః సంగమమా జగామ అనుయయు రితరే న విశ్వామిత్రో
నదిముష్టావ గాథా భపతశతి. అనృష్టా నంతరే ఇతిసూత్రే మహామ్యే
విశ్వామిత్ర సప్తస్తేపే తదా సః తస్య పితా బుధుర్జాషాత్తః తతః రాజస్సు
రాజర్మివదం వేదే ఇతి పురాణేమ త్రహ్యయతే.

ఆత్మార్యో వతంగశ్చ దధిక్రా న ప్రైతేతకః
వాజీ వహ్ని దధిక్రావా ఏతగ్యా ప్రైద్వ ఇత్యాపి 30

దౌర్గహ షాచైషాషికసః తార్ణశ్యా ఆత్మర్మరో హయః
బ్రథ్మో మాంశుత్వం శ్యేశాస్మా నువ్వర్ణా వ్యధయారుషః 31

హంసానా శ్వేచహర్యాణం వింశతిష్ఠ హయాబిధాః

అవ్యధయః శ్యేశాస్మి సువర్ణః వతంగా నరః హ్యర్యాణాం 32

హంసాసః అత్మః ఇవి నిత్య ఒహువనములు

హరీంద్రస్య, రోహితోగ్నః, హరితశ్చ లివస్యతః 33

రాసభా వశ్యోనో, ఉజాస్తు పూజ్మో, భవంతి వాహా
వృషత్యో మరుతాం, చాపి, అరుతోఽగావ జూ (ఊ-ఓ) షష 34

న వితుః శ్యావా భవంతి, లిష్వరూపా బృహపుత్రతే
వాయో ర్ని యతో భవంతి వాహనాని చోదితః 35

హరా-ఇంద్రస్య=హరీంద్రస్య (సంధిశార్ఘః)
ఇంద్రాదీనాం హరీ ఇత్యాధిని వాహనాని 36

ప్రభాజతే ప్రభాశతేచాపి, దీదుయతి తతోచతి
మందతే భంతతే తత్తా రోషతే దోషతతే భువి 37

జ్యోతతే ద్యుమత్త జ్యోతతి, కర్మాణ్యేకాదశోదితః
జమతు కల్పితీకినం, శృంగాణి జంజణాభవన్ 38

అర్చః శోచి స్తవ సేజో, హరశ్చమల్మాలాభవన్
మృణీ రిత్యైకౌ దశతు, జ్వలనస్యహో వాచకాః

39

ఇతి

ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః

అపోదంసో వృతం వేషః, అపోఽవేవశ్చ కర్వరం
విష్టేవ కర్వంక్రతుః శక్తు, కరాంసికరణం శమీ

40

కరణాని కరంతీవ, కంకచాపి కర్తవై
కర్తోః చక్రత శచికృత్వై, శక్తిః శిల్పంచ ధీః శమీ
షడ్వింశతిః కర్మామూ, న్యోతామ్యక్తాని సూరిభిః

41

తుకతోకం తనయస్తాక్తు. తక్తుశేషాతు జూ గయా

42

అపోఽపర్వంయహుః సూనుః బీజంచాపి నపాత్రుజా
ఎతామ్యక్తాని పంచద, శాపత్వ వాచకానివై

43

నరో ధవా మనుశ్యాశ్చ, జంతవః క్షీతయో విశః
మర్యామర్యా నహంపశ్చ, చ్ఛర్వణ్య హరయోఽనవః

44

కషయముర్వశా మర్తాః, వ్రాతాశ్చ తస్తుష శ్చ వై
అయవో గ్రుహ్యవశాపి, దివస్యంతశ్చ పూరవః

45

పంచజనాశ్చ యదవో, జగతః వృతనా అపి
ఎతామ్యక్తాని మన్యణాం, నామాని పంచవింశతిః.

46

ఆమతీచ చ్యవానాచ, అభిషూ చ వినంగృసౌ

47

ఆప్నావానా గభ్స్తీచ, కరసౌచాపి శృక్ష్వరీ

ష్టీవ స్తీ భురిజో భాషూ, భరితేర్ ద్వాద్యర్శా భుజాః

48

అగ్నువశ్చ విర్షః శర్వాః, అణ్వ్యశృంశనాః ష్టీవః

అథర్వోధితయః కష్ట్యః, స్వసారోహరితో వివః

49

జామయ శూవనయశ్చ, యోక్త్ర్మణిచ సనాభయః

యోజనాని ధురః శాభాః, అభీషచో గభ త్తుయః
ధీ దితయో ద్వావింశతికి, ఆభ్యా అంగుళి వాచకాః
ఉశ్చుసివశ్చి వేనతి, వేతి వేనతి వాంఘతి
వష్టివనోతి జూపతే, ఉసీక్ కనతి హర్యతి
ఆచకే మన్యతే థంత్సత్, చకమావశ్చ చాకనత్
కానిషది త్వయాదశ, కాంతికర్మాణి ఏవహో

50

అంధోవాజః వయః వృక్షః, ప్రమః పితుర్వయుస్సి నం
అనః క్షుచ ధాసి రిరా, ఇశేషమూర్క్షరపః ప్వాథా
అర్మోనేమః మాన్యతాచ, ఆయుః క్షద్వ ససం నమః
వర్షః బ్రహ్మాప కీలాల మష్టావింశతిథా, యశః

51

52

ఆవయతి చ వేవేష్టి, అవిష్యవేతి బప్సతి
థపతిబభ్యాం బసధః, థభ త్తుమి హ్వరత్తితిచ
అ త్రీరామాని సూరిభి, రు క్తాసి దశమై దికే

53

షిజః పాజః శవ త్వాక్షః, భాధః శర్వమ్మాత్రమ్మః
నృష్టం తష్టం తవిషీ, తషం తూషం నహోయహః
దక్షో వీశు నదశ్శ్వయం, వృజనం వృక్షచ మజ్ఞానా
స్వందాషో దవిషంచాపి, వర్గః శాంస్యని ధర్మసిః
శంబరం బలనామాని, అష్టావింశతి రూచిరే

54

మఘం రేత్తశ్చరిక్తంచ, వేదో పరివ ఇంద్రియం
శాంతం రత్నం రయుః క్షత్రం, మీహ్మంద్రుష్మం భగోగయః
రాయో రాథో భోజనం చ, సృష్టం బంధు త్త వో వము
మేధా ద్రవిషం బ్రహ్మ, పృతం వృతం యశః శ్రవః
తత్యష్టా వింశతి నామాని, ధనం ప్రవదంతిమై

55

60

అఘ్మాయ ఉస్రో ఉస్రియాచ, అదితిశ్చ హ్యహోమహో
జగత్తిశక్వరీ చేతే, గోనామానిహమై దశ
శేషతే చ హోతతేచ, హృణీమతేచ భూమతే

61

62

ప్రభీక్షాతి చ వసుష్యతి, భైషణిచాపి దాధతి
కంపతే భోజతే చైవ, క్రుధ్వతి కర్మకౌ దశ

63

హోహరో హృణిరాఘవుః, త్వజ ఏహోహరో వ్యధిః
జూర్మి ర్మన్ముష్ట పుషీచ, ఏకాదశ క్రుధాభిధాః

64

అయతే చదర్తతేచ, లోటతేమార్ణషీలో ఉతే
స్వయందతేగాతి కసతి, తూర్మేస్యమతి సర్వతి

65

స్తవతి శోషతాపి, ధ్వంసతి ప్రసంసతేచవతి
భరణ్యతి థాలయతి, పేలయతి వేనతి
శవతిచ కం బతిచ పిస్యతి ప్రవత్తేచతి
బిస్యతిచ మిస్యతిచ, చ్యవతే కవతేర్థతి

66

గవతేనవతే వాజి క్షోదతి చాపినక్షతి
సక్షతి మ్యక్షతి హంతి, సవతి బుచ్ఛతిష్టతి
తరీయతి చ చతతి, ఇయక్షితి చ సస్యతి
త్సరతి చాపి రంహతి, యతతే ప్రథమ తీస్యతి

67

ప్రదజతి రజతి ప్రాతి, లజతి సస్యతేచయదుః
క్షయతి త్తమతి హంతాతి, ఏతి మినాతి బుణ్యతి

70

బుణాతి స్వతియూతి, సీన లిగంతి రేజతి
పిపిషీ యోపిషీప్రదాతి, రిషాతి తీమథుతేచనితి
దధ్వతి దభ్వతీత్తదే, యుధ్వతి ధన్వ(తు)తీషతి
అరువతి చాప్రార్యతి, తకతి చైవ దీయతి

71

పడతి హ్యసతీ యత్తి, హవ్యతి మర్మ(తు)తీషతి
సాయతి ప్రజయతి ప్రధాతి, పస్యతే ససతే ప్రధతి

72

శ్వాత త్వగనీ గంతి, జంగంతి చాపి జిన్యతి
జనతి గమ త్యైజతి, రథర్యతి చ జైహతి

73

ప్రథయతి వహతి చైత, పఃకతి చైవ క్షంవతి
ప్రదూషతి జమం వేతి, వంచతి పువతేచవచ

74

75

- ఆగన్ జగాతి నేధతి, జగాయాత్ పతతీహచ
ద్రదుతి ద్రదుతి చాపి ద్వావింశ శతం గతో 76
- ఓషం భంక్ ద్రవత్ జీరాః, జూర్మిః శూర్మిః ను ఆశుచ
శృఘనాస త్స్వమ శీభం, తూయం తూర్మి ర్మి చాజిరం 77
- భరణ్య స్తూతుజిః ప్రాంతుః, తుతుజానః ద్వ్యగత్ పు, చ
శుచీవిత్, తుజ్యమానా సః, అజ్ఞా స్తూజత్ ద్వ్యగత్ తథా 78
- వాతరంహో షడ్యింశతిః క్షిపనామాని వై దికే
అసాత్ తళి దంబరంచ, అస్త మీకే చ తుర్వశే 79
- ఆకే ఉపాకే అర్వాకే, అంతమానాం హొ చావమే
ఉవమేత్యంతిక నామా, న్యేకాదశహి వై దికః 80
- వివాక్ విఫాదో నదనుః, ఆక్రందే ఆహలే భర
అజో అభికే సమీకే, వృతనాజ్యంచ సంయుగే 81
- మమపత్యం నుమధితా, మీహ్నా సంకాశ్చ పంగధే
సమితిః సమనం వృత్యు, సుమత్యు వృతనాః స్పృధః 82
- సుమర్యే సుమిధే పంఖే, సుమరణేచ పంగమే
నృతతూర్యే వృక్షీ ఆణో, శూరసాతో మృధః ఖతే 83
- వాజసాతో సమనీకే, హాంస్యే మహాధనే ఖసే
అజ్ఞ వాసే సద్య సంయత్, సంవత్ పంగేచ కై రఙః 84
- నామాని షట్ చత్వారింశత్, సంగ్రామస్య చోదితాః
అశ డిన్వతి నష్టతి, అపాన అష్ట చానశే 85
- అశత్ సశత్ అష్టతే చ ఆష్టాణో వ్యాపీకా దశ
తళిత దభోత్తి శ్నధతి, అవతరతి ధూర్వతి 86
- వృషత్క్రి వృషత్క్రిచైవ, సివర్షయతి కృష్వతి
కృంతతి చై వశ్వసితి తదై వ తాహ్నే చాతిరత్ 87
- అర్దయతి నభతేచ, యాతయతి నితోశతే
స్నేహయతి, యాతయతి, ఆఖండల, మినాతిచ 88
- అపతిరతి స్నురతి, పులతిచ మినోతిచ
సివపంతుచ, సియాతః, ద్రుషాతి చ శృషాతిచ 89

రఘూతి చైవశుమాతి, ధమతి తృణేహృవ
త్రయస్తింకశ్చప్యేతాని, వధకర్మాణీ వై దికే,

90

దిద్యుత్తినేమిర్మామో హేతిః, వజ్రఃకుత్వః పవిష్టవ్యకః
అహస్తిగ్రం కులిశశ్చ, తుజోమేనిశ్చసాయకః
ప్వాధతిః వరతర్వధో, వృకోఽషాదశ వజ్రదాః
శరజ్యతిచ పత్యతే, క్షమతి చైవరొజతి
ఏతో ఐశ్వర్యకర్మాణః కథితా వేదకో విద్యైః

91

అర్యరాష్టీ నియుత్వాన్వచ, చత్వారీన ఇనేతిచ
శశ్వరస్య చ నామాని కథ్యంతే వేదవండితైః
ఇతి ద్వైతియోఽధ్యాయః

92

93

94

అథ తృతీయోఽధ్యాయః

ఉరుతువి, పురుభూరి, శశ్వత విశ్వం పరిణామ
శతం సహస్రవ్యానశీ నలిలం కువిదేవవ
బహునామాని ద్వాదశ కథితాని వై బుధైః
బుహ్వాన్ ప్రాప్తయః నిఘ్నప్వశ్చ, ప్రతిష్ఠా కృధుమాయుకౌ
వవ్రకో ద్రభమర్పకః అఱ్పః క్షల్లకత్వపి
వికాదశతు హస్యస్య నామానికథితానివై

95

96

97

ఉష్ణిత స్తువసోబ్రుద్ధుః, తువిషో మహిషో బృహత్
అఖ్యోబుబుక్షా ఉక్షాచ, విహయశ్చ వవ్శిధ
యహ్వైవివక్షనేచైవ, గబీరోంపణ మహినా
కకుహో రథసో ప్రభాదన్; విరస్సీ బుహ్వశ్చ బట్టిష్ట
మహాదమ్భుత బంహిషో, మహాంతః వంత వింశతిః

98

99

100

గర్తః కృదరోహర్ష్యంవ, పుస్త్వానైస్త్రస్యనరోణిచ
నీళందురోణి దుర్యశ్చ, యోగీః కృతిర్మేగమః

101

గంపతి వై దిక నిఘంటువు

వరూదం శరణం పద్మ, భాయాచ్ఛర్మ రమా భద్రి
అజ్ఞశర్మ ద్వావింశతిః, గృహవామాని వై దికే

ఇరజ్యతి సు వర్యతి విధమేచ నమస్యతి
మమస్యతిచ బుధోనైతి, బుణద్ధి దై వబుచ్ఛతి
వివాసతిచ పవతి, పరిచర్య భిధా దశ

శింబాతూ శాతపం తా చః, స్వమంతకం శతరాపిచ
శూషం సగ్య్యం చ సుదినం, శ్యమముః శర్వచా శేవృధం
జలాశయుం చ వీయనంచ, తునతగ్నే చ భేషజం
సమ్మం శేవం శివం కంశం సుఖనామాని వింశతిః

నిర్మిక ప్రవిః వపుర్వర్పః, అవ్సః పుః పిష్టముర్జుపం
అమతిః పేశః కృశనంచ, పు రస్తా ప్రమ ప్రథాలరుపం
శిల్ప మప్పంచ హోడక, రూపవామాని మేనిరే

ఆనేద్యేనేమా ఆప్రేమాః, ఉక్క్లీ సునీధ శత్యపి
అనభిశస్తా సప్యే, పాకశ్చవామ ఏవచ
వయునం చేతి ప్రశస్య, నామామ్యక్తాని వై దశ

కేతః కేతుశైవత శ్శైత్తం, అసుః క్రతుశ్చ ధిః శచీ
మాయాభిశ్య వయువ, మేకాదశ ధియోభిధాః

వట్శ్రణ సుప్రతా అద్దా అద్దా, బుతంపట్ సత్యవాచకాః
చిక్యత్ చాకన దావక్కు, విషషే చ విచర్షణీః
అవచాకశచ్చ చష్టిచ, విశ్వచర్షణీ రిత్యపి
అష్టా పశ్యతి కర్మణః, కథితా వేద విద్యరైః
హికం నుకం సుక మాకీం, నతిశ్చ, మాకి రాహికం
నకి మాకృతం చాపి, నవ సర్వ వదాభిధాః
ఇదమివ, ఇదం యథా, బ్రాహ్మణావత చారిణః

చతురశ్శిద్దదుదూనాత్, మేషాభూతో భియన్నయః
త్రదూపః – పృథవ్యను తే-పురుహూత వయా, పుధా
జార ఆ భగం, తద్వద్దః, తద్వదిత్వవ మాఖిధాః

114

గాయత్యర్పతి దేఖతి, గూర్ఢయతి చ స్తోభతి
గృషాతి జరతే యోతి, హ్వయతే రోతి పృచ్ఛతి
నదతి రిహతి నోతి, ధమతి చ కృపాయతి

115

వనాయతే వల్లూయతి, కృపణ్యతి పనస్యతి
శుశుమానశ్చ మందతే, శంపత్తి స్తీతి చందతి

116

భనతి చ పణాయతి, మహాయతి చ మన్యతి
వాజయతి చ పణతే పూజయతి చ వేనతి

117

మంద్రయతే చ నపతి, సవృక్షాశ్చైవ జల్పతి
మదతి శైవ రసతి స్వరంతి శైవ శైదిక్తః
చతుశ్చ త్వారింశదేతే, అర్చతిక ర్మకా మతాః

118

విప్రో విగ్రో గృతో థిరో, వేషోవేధా బుభుః క విః
కణ్య నవేదా మనీషి, మంధాతా మనశ్చద్విపద

119

విధాతా చ విపత్సిచ్చ ఆకే నిషో నిపస్య వః
శస్తి జశైవ కీస్తాసః, అధ్యాతయశ్చవా మతః
మతుధాశ్చాపి మతయః, చతుర్వింశతిధా మతాః

120

మేధాతి

దేభోజరితా కారుశ్చ, స్తాముః కీరి ర్మదశ్చ గోః
నాదః నూరిః కృపణ్యశ్చ, రుద్ర శ్చందశ్చ చందని
ముపి త్వ్యక్త త్రుయోదశ, స్తోత్ర పర్యాయ వాచకాః

121

యజ్ఞోఽధ్వరశ్చ వేనశ్చ, మేమోనార్యః ప్రజావతిః
విదధో మర్మన్సవనం, విష్ణీర్షోత్రాచ శైమణి
విష్ణురిందు ర్మేవతాతా, వంచదశేషి వాచకాః

122

భారతా వృక్షబర్షిషః వామతశ్చ యత్ప్రసుచః
మరుతశ్చదేవమువ, నుబాదో కురవశ్చతే

123

ఇత్యశ్చ బుత్యజాంనామా, మృత్తుని పంధితై రిషు

124

- ఈమహే యామి మిమిడ్ది, దృద్ధి శ్రగ్గివ మన్మహే
పూర్ణి మిమీహి మామతే, రిరిహి యంధిహి పరత్
ఇమద్వయితి చ యంతారః, మనామహే మదేమహి
రిరిడ్దితి స్తవదశ యాచ్చా కర్మకా నూచిరే 127
- దాతి పృష్ఠక్కి వృణాతి, రాతి ధాసతి దాశతి
రాసతి చైవ మంహతే, శీక్షతి చైవ తుంజతి
తేవణదాన కర్మాణ చ్ఛక్తాదశ పండిత్తై : 128
- వరిన్నవవ వవస్య, అభ్యర్థ తథాంలశిషః
ఇతి చత్వాద్యదేషః కర్మాణ ఏవ వై దికే
స్వప్తితి స్తోత్రితిచద్వై, స్వప్తితికర్మాణ ఏవహి 129
- కూపః కాతుః కర్తోవవ్రః కౌతః గ్రసి విశ్వ కేవటః
కశముశ్చ కాదురాత్, అవతః సూదశ్చబుశ్యదాత్
ఉత్పశ్చ కశయ ఏతాని, కూపాభ్యాశ్చ వత్సర్ష
తృపుస్తు క్యారిపూరిభ్యా. రిక్యాతాయుశ్చ తస్మారః
రిహయా బతర్గు ర్వ్యుకః, మలిష్మచుశ్చ వై దికా 130
- అవశంసో ముషీవాంశ్చ, మరశ్చిచ్చెప్తి పండిత్తై :
స్తోననామాని చోక్తాని చతుర్ధశహి సర్వతః 131
- నిష్యం ముస్వశ్చ సనుతః, ప్రతీష్య మతీచ్యే హిర్న
పణ్ణి ర్షితాంత, ర్షితశ్చ హితనామాని చైవషట్
ఆకే వరాకే వరాచై : , ఆరేచాపి పరావతః 132
- ఏతాని దూరనామాని పంచవై కథితాని హి
పత్నం ప్రదిశః హర్వ్యం, ప్రవయశ్చ సనేమివ 133
- అహ్వయేత్యే తాని షట్టు, పురాణ నామవాచక
ఇదాని మిదాచ నవ్యంత, నవం నూత్నంత నూతనం 134

ఏతాని నవనామాని కథితానిహి పండిత్తై :

అభీకే ప్రపిత్యై దృథంవ, తిర్తువ్వశ్చ సదృథకం 139

బుణ్ణాః నేతుః వమ్మిభిశ్చ, కుదర ముష జిహ్వకా
స్తృభి రుర్దరంరంభశ్చ, వినాకం గ్రాశ్చ వేనచ 140

అయా సచతేసిష క్తు, ఏవంశేషశ్చ వై తసః
ఏనాధ్యసతే, రేకతే, ఏతాని పండిత్తై రిహ 141

షడ్యింశతిశ్చై దదిశాం ఉత్తర నామకాహివై
స్వధే పురంధీ ధిషణే, రోదసీ నభసీ మహీ 142

అంథసీ క్షోణీ పృథ్వీవ, రజసీ సదసీ తథా
సద్గునీ చఘ్నుతవతీ, గభిరే బహుశేషివ 143

షిష్వోయ్యచుమౌవ్యవ గంభీరే, ఉర్మిపార్మోవ్యఉదితీ ఆహీ
అంతేయారే హ్యపారేభ, ద్వావా పృథివ్యబిథా ఇహ 144

ఇతి తృతీయోఽధ్యాయః నిమంటుశ్చ

సమా ప్రః

ఆ కా రా ది
గణ పతి వై దిక ని ఘం టు వు

(యస్క దుర్గాచార్య దేవరాజయజ్యాదులు
వాయిధాన్యతలు)

**అంగిరసః-అంగిరస్మృ గడములు
బుషియు**

అంతమావం-దగ్గరగా

అంతరిక్షము-భూమిపై భాగము

అంధః-అన్నము

అంబరం-అంతరిక్షము

అంబరం-దగ్గరగా

అంబసీ-భూమ్యకాశములు

అంబు-నీరు

అంభ్రథః-గొప్ప

అంభః-నీరు

అంభసీ-గొప్ప

అంప్రతం-ధనువు కవవమును

అంహరకః అనవగతముః

అంహః పావం యస్య సః

అకూపారస్య-సముద్రము చివరి గట్టు

అకుత్సిత పూరణనికి

అక్రః-అకాశము

అక్తుః-రాక్రతి

అక్షరమ్-నీరు

అక్షరమ్-వాక్య

అక్షాః-పాచికలు

అక్షితమ్-వీరు

అగ్ని-వెళ్లులు

అగ్నివసి-వేళ్లు

అగ్నియా-అగ్ని భార్య

అగ్నిః-అదితి

అగ్నియా-అదితి

అగ్నిర్ద్రివిషోదా అశ్వే వాయుః

అగ్నిర్వ్యాయే-వలె

అగ్రివా-అగ్రిమా

అగ్నివః-వదులు

అపుషంసః - చోరుడు

అపూర్వి-అవు

అప్స-అభిముఖ్యము

అప్సతి-అర్పించుము

అజగ్ని-వెళ్లులు

అజయేకపాత్రా

అజ్ఞ-జల్లు

అజ్ఞా-త్వరగా

అజ్ఞాః పూడ్యః-పూర్వుని అశ్వములు

అజీరం-పూర్వుని రక్షణ

అజీగః-అనాగిర్త్, అగ్నిక్షుత్ అభక్తు

యద్య

అజిరాక-వదులు

అజీగః-	అనభి శ స్త్ర్యః-ప్రశస్యము
అష్వలో-చిస్మావి	అనర్వ-స్వతంత్రమైనది
అతతి-వెశ్చుట	అనర్వరాతిం-అర్వరాతి
అత్యః-గుణము	అశీ-దాన భిన్నః
అతసాః	అజర్మ-త్వరగా
అధర్యః-	అనవః-మనుష్యాలు
అదర్వ-అధర్వః	అనవాయం-అనవయం, పకలం
అధర్వః	అనవబ్రివః-అనవక్షి వ్త వచనః
అదితిః-వాక్సు	అనపద్యః-ప్రోశ స్త్ర్యము
అదితిః-భూమి	అనితి-వెశ్చుట
అదితిః-ఆవ పృథివి-	అనుమతిః-రాక
అదితిః-దేవమాతయు	అసుష్టవ్-వాక్సు
అదితీ-భూమ్యకాశములు	అనేద్యః-ప్రోశస్యము
అద్భా-సత్యము	అనేమా-ప్రోశ స్త్ర్యము
అధర్యః-ప్రేశు	అన్నమ్-సీరు
అధర్వం-గమనవంతం	అన్వయః-ప్రేశు
అద్భా-సత్యము	అవః-కర్మ
అద్భాతయ-మేధావి	అవః-సీరు
అద్భుష్టి-అన్నమందున్న	అవత్యం-సంతానం
అప్రదిః-మేఘము	అపాన్న పాత్తి-తనూనపాత్తి
అధర్వం-గమనవంతం	అపారే అపారే-భూమ్యకాశములు
అప్రదిగుః-అధిగతః గౌనయే సస్మః	అపీచ్యమ్-సిరితాంతర్మితము
అధ్వ-అంతరిక్షము	అవ్సుః-కర్మ
అధ్వరం-అంతరిక్షము	అవ్సుః-రూపము
అధ్వరః-యుజము	అవ్సువానా-భాషువులు
అప్రదిగుం-అధికృతః	అవ్రతిష్టృతః-అప్రతిహత పూర్వః
గౌర్యస్మిన్ మంత్రే	

అప్యో-అపగమచుటి నుఖం	అయ్యం
	<u>ప్రాణాన్ వా</u>
అప్యః-అభిష్య	అయంతాత్-వెళ్లుట
అభిధేతన-అభిధానత	అయః-బంగారము
అభిషవః-ప్రేశ్ము, -రశ్ములు	అయతే-వెళ్లుట
అభిశూ-బాహూ	అయ్యా-దిశచ్ త్తరాణి
అప్సః-రూపము	అయుధుః-వెళ్లుట
అభీకె-యుద్ధము	అరః-కోపము
అభిఖ్య-ప్రజ్ఞ	అరయహ-మమఘ్యాలు
అభితే-దిశచ్ త్తరాణి	అయణోగావాషసాం-ఉషస్సు
అభ్యర్థయజ్ఞావ-అల్పాన్ రసాన్ అభ్య ర్థయన్ మరుద్యఃదదాతిహూషో	యొక్క గోవులయొక్క అరుణభాయ
అభ్యర్ష-అధ్యేషణ	అరరిందాని-నీరు
అభ్రము-మేఘము	అరుద్యతి-సేవించు
అభ్యః-గౌప్య	అరుషః-గుణ్ణము
అభ్యమే-నీరు	అరుషతి-వెళ్లుట
అమతః-అత్మమయామతఃః	అరుషము-రూపము
అమత్రః-అమతః, అమితః	అర్షః-ఉషస్సు
అమతఃః-రూపము	అర్కః-మంత్రం, వృక్షః
అమవాన్-సహచువాన్, రోగవాన్	అర్కః-అవ్యము
అమా-శల్లు, దగ్గర	అర్కః-వృజాయుధము
అమినః-అమితః	అర్పః-జ్వలనమ్
అమీవా-రోగః, హింసితావా	అర్పునమ్-రూపము
అమూరః-అమూరః	అర్థః-నీరు
అమృతమ్-నీరు	అర్థః-నదులు
అమృతం-బంగారము, అంబరం	అర్థతి-అర్థయతి
అమృత-శత్రువునప్రత్యభి	అర్థయతి-వధించు
	<u>సంగతాభూతాచ</u>

అయంతాత్-వెళ్లుట	అయః-బంగారము
అయతే-వెళ్లుట	అయ్యా-దిశచ్ త్తరాణి
అయ్యా-దిశచ్ త్తరాణి	అయుధుః-వెళ్లుట
అయుధుః-వెళ్లుట	అరః-కోపము
అరః-కోపము	అరయహ-మమఘ్యాలు
అరయహ-మమఘ్యాలు	అయణోగావాషసాం-ఉషస్సు
అరుషః-గుణ్ణము	యొక్క గోవులయొక్క అరుణభాయ
అరుషతి-వెళ్లుట	అరరిందాని-నీరు
అరుషతి-వెళ్లుట	అరుద్యతి-సేవించు
అరుషతి-వెళ్లుట	అరుషము-రూపము
అర్షః-ఉషస్సు	అర్షః-ఉషస్సు
అర్కః-మంత్రం, వృక్షః	అర్కః-అవ్యము
అర్కః-అవ్యము	అర్కః-వృజాయుధము
అర్పః-జ్వలనమ్	అర్పః-జ్వలనమ్
అర్పునమ్-రూపము	అర్పునమ్-రూపము
అర్థః-నీరు	అర్థః-నదులు
అర్థః-నదులు	అర్థతి-అర్థయతి
అర్థతి-అర్థయతి	అర్థయతి-వధించు
అర్థయతి-వధించు	అర్థతి-ప్రభువు
అర్థతి-ప్రభువు	అర్థసీ-ఉషస్సు
అర్థసీ-ఉషస్సు	అర్థం-శల్లు

అర్వతి-వెళ్లుట
 అర్వ-గుణము
 అలాతృణః-అలంపర్యాహం ఆతర్థ
 నం హింసాయస్య మేఘః విశేష్యతే
 అల్పః-పాటి
 అవతః-కూపము
 అవతి-వెళ్లుట
 అవచాకశ్త-చూచెను
 అవతిరతి-వధించును
 అవనయః-వైళ్లు
 అవనయః-సదులు
 అవనిః=భూమి
 అవమే-దగ్గుగా
 అవిః=నీరు
 అవిష్యన్=తినుచున్నాడు
 అవ్యధయః=గుణము
 అశుః-ప్రజ్ఞ
 అనిక్షి-రాత్రి
 అశ్చః-మేఘము
 అశ్చతే-వ్యాపించు
 అశ్చా-మేఘము
 అశ్చేమా-ప్రశ్నము
 అశ్వః-అశ్వము
 అశ్వః-గుణము
 అశ్వజనీ=అశ్వనామా
 అజనీ=కశా
 అసక్తం-అప్రాప్తపూర్వం నసక్త
 అసక్తా యావజ్ఞివమనపాయినీం
 అసచ్చంతి-అసజ్యమానా

అసత్త-వ్యాపించు
 సచ్చతిర్థి కర్మ-ద్వావా పుథివో
 అసామి-అసమాప్తము
 అనిక్షి-రాత్రి
 అసునీతః-అసున్ నయతీతి
 అసురః=మేఘము
 అసూతేః సూత్రే=ప్రాణవాయు
 ప్రేరతే రజస్సి అంతరిక్షము
 అస్కుంధోయః-దీర్ఘాయువు అకృత
 దానభవ విశేషము
 అస్తమీకే-దగ్గరగా
 అస్మై-అస్మాదః చతుర్తి
 అస్యః-అస్య
 అహనా-ఉషమ్మా
 అహిః-మేఘము
 అహగుప్తాః-అర్దపురము
 అహిః-నీరు
 అహి-అవు
 అహి-భూమ్యకాశములు
 అహ్నయా-పురాణము
 అహ్యయాణః-అర్హయానః
 అహ్యయ-అర్యగదే
 ఆకీం-కృతం, ఆకం-ఆకే
 అంగనీగంతి-వెళ్లుట
 అంగూషః-స్తముః
 ఆకాశం-అంతరిక్షము
 ఆకృతమ్-అనిష్ట (చివర ఉండి)
 ఆకే-దగ్గరగా
 ఆకే-దూరము

ఆకేనిపః=మేధావి	ఉరితః-ప్రోమాన్ యజ్ఞంప్రతి గతవాన్
అక్షుణః-వ్యాపించు	ఆర్త్రీషు-గతేజ్యైయాబుష్యైమాపే
ఆమృతిః-జ్వలన్నతి క్రోధః	సంగచ్ఛైతే హింసా సౌదార్శి
అక్రందే-యుద్ధము	ఆవయతి-తినుచువ్వారు
ఆఖండల అగనీగంతి-ఆమృతిః	ఆవని-భూమి
ఆచకే-కంతించు	ఆవయూః-నీరు
ఆచక్కు-చూచెను	ఆశాః-దిక్కులు
ఆజో-యుద్ధము	ఆశాః ఆశాభ్యాసి చిక్కులు
ఆజ్ఞ-యుద్ధము	ఆశీః-ఉసేమ్ము
ఆడట-వ్యాపించు	ఆపుః-గుళ్ళము
ఆత్మాః-దిక్కులు	ఆపుశక్కణిః-అగ్ని ఆచీపవాయు
ఆతః-రాత్రి	ఆతు-త్వరగా
ఆతిరత్త-వధించు	ఆపొకి-దిక్కులు
ఆతీమ్-అన్ని (చివరఙంట)	ఆప్ష-ఆధీచ్ఛమ్మ
ఆధవః-అగావకః కంపయితా	ఆప్షాః-చిక్కులు
ఆనచ్-	ఆసాత్-దగ్గరగా
ఆనశే-వ్యాపించు	ఆప్త-వ్యాపించు
ఆనుష్క-అనుష క్తం ఉపరిలగ్గుం	ఆహసః-ఆహంతీతి అహనాః తప్యసం
ఆపః-నీరు	బ్రథి
ఆపః-ఆంతరిక్షము	ఆహనసః-కశవంతో
ఆప్తాయః-అప్తాయ ఇంద్రసహసరిదేవాః	ఆహపై-యుక్తము
ఆవానః-వ్యాపించు	ఆహికమ్-అర్మ్మి (ఉపరంట)
ఆపాంతమన్య-అపాదితమన్య పోము	ఇందుః- ముక్కము
	ఇందుః-నీరు
ఆపంద్రః	ఇంద్రః-ఇరాం దక్కణి ఇంద్రః
ఆయతీ-బాహూ	ఇంద్రాణి-ఇంద్రుని భార్య
ఆయతి వెళ్ళుట	ఇంద్రియం-ధనము
ఆయవః-మనుమ్యలు	ఇత్తా-ఇట్లు, పత్యము
ఆయుః-అన్నము	ఇదంయుః-కర్మాణాచం సౌమాస్తుతః
ఆయుధానీ-నీరు	

ఇదమివ-వలె
 ఇదమ్-నీరు
 ఇదం-యథ్మ
 ఇదా-క్రోత్తది
 ఇదానీమ్-క్రోత్తది
 ఇద్దు-సమిధ
 ఇనః-ప్రభువు
 ఇన్యోత్తి-వెళ్లుట
 ఇరజ్యత్తి-ఎశ్వర్యము కోరుచున్నాడు
 ఇరా-ఆన్నము
 ఇన్యోత్తి-వ్యాపించు
 ఇమ్మక్తి-వెళ్లుట
 ఇరజ్యత్తి-సేవించు
 ఇరావత్యః-నదులు
 ఇలః-ప్యథివీ
 ఇలీబిశఃిలా బులశయక
 ఇషమ్-ఆన్నము
 ఇషిరేణ-వారణైన చూడగోరు
 ఇష్టుణః-ఏషితారః
 హవిషోం స్తుతినాద గుంభారకి
 ఇమ్ముః-ఇష్టి
 ఇమ భూతము
 ఇమధి-ఆంబులుంచునది
 ఇళా-భూమి, వాక్కు
 ఇ-ఆన్నము, ఆవు
 తుంహసత్తి-వెళ్లుట
 తుర్మే-పశ్యని
 తుంభుతే-వెళ్లుట
 ఇతి వౌషంటుకే పంచమోధ్యాయః

తమ్మి-నీరు
 తమ హీ-యాచన (యూచింతుము)
 తయత్తి-వెళ్లుట
 తుర్మే-వెళ్లుట
 తుర్మంతాసః-సమీక్షితాః
 తుషతి-ప్రేరితాః
 తుక్షితః-గొప్ప
 తుక్షాః-గొప్ప
 తుత్పః-కూపము
 తుదక్షమ్-నీరు
 తుపజిహ్వోక-దిశ తుత్తరాణి
 తుపబ్రి-వాక్కు
 తుపమే-దగ్గరగా
 తుపరః-మేఘము
 తుపరాః-దిక్కు అ
 తుపలః-మేఘము
 తుపల ప్రష్కిణీ-సత్కారిక
 తుపసీ-తుపస్తము
 తుపాకే-దగ్గరగా
 తురాణః-ఉరు కుర్మాణి
 తురు-ఎక్కువ
 తుర్యః-నదులు
 తుర్మ్య-రాత్రి
 తుర్మశీ-తురుం వశీకరోతి.
 ఇతి తుర్మశీ
 తుర్మీ-భూమి
 తుర్మీ-భూమ్యకాశములు
 తులూళలం-రోలు
 తురుఖిల-ముళము గలడి

ఉ-ల్పం-గర్భస్యాచ్ఛదసం
 ఉ-శిక్-కాంతించు
 ఉ-శ్రియా-ఆవు
 ఉ-శ్వసి-కాంతి
 ఉ-శ్రౌ-ఆవు
 ఉ-చౌసాన-క్త-దీ-ప్రి రా-ప్రతి ఆహాతి
 యు-క్త అన-క్తి అగ్ని మితి
 ఉ-ష్టవ్-స్వర్గము
 ఉ-ప్రసాః-కిరణములు
 ఉ-తికి-రక్షణం
 ఉ-ధఃి-రా-ప్రతి
 ఉ-ర్మ్మ-అన్నము
 ఉ-ర్జస్యాత్యకి-నదులు
 ఉ-ర్ద్రరమ్-దిశ ఉ-త్రరాణి
 బుంజతిః-ప్రసాదమాత్మసాత్త
 కరణం యస్య
 బుక్-వాక్మ్ర
 బుక్షాః-దిశ ఉ-త్రరాణి
 బుక్ము-బంగారము
 బుగ్మేతి-సేవించు
 బుచ్ఛతి-వెశ్చుట
 బుజాన-నదులు
 బుజునీతో, బుజః-బుజ్వై నది
 బుజద్ధి-సేవించు
 బుణ్ణతి-బుణ్ణతి
 బుతః-గంతా
 బుతం-ప్రజ్జ
 బుతమ్-నీరు
 బుతస్యయోనిః-నీరు

బుద్ధాదరః-మృదూదరః సామః
 బుదూపే-శ-తూణామర్దనేవ
 బుధక్-పొతయితారో వర్ధయతా
 బుధక్-బుధోన్నతి వర్ధయతి
 బుచీసమః-బుక్కుతో నమమైనది
 బుభీసకి-పృథ్వీ
 బుభుః-మేధావి
 బుభుక్షాః-గౌప్య
 బుశ్వదాత్-కూపము
 బుష్యః-గౌప్య
 బుహన్-హితీ
 విజతి-వెశ్చుట
 వితగః-గుళము
 వితశః-గుళము
 వితి-తః మెను (విలాం)
 వివాం-వదములు
 వివ్యః-వదులు
 వివ్యా-రా-ప్రతి
 విరిహి-ప్రమేతితవంతః
 విహః-కోపము
 విజః-బలము
 విజః-నీరు
 విహ్వో-భూమ్యకాశములు
 విదత్తి-ఉషస్ము
 విదనః-మేఘము
 విమనా-ఆవనాయ ఆవనేనవా
 విమసః. రక్షణ తర్వణార్థక ధాతో
 కర్తరి క్ష్యేవ్ జసిమాపం
 కః-ముఖం

కుతంజః-వజ్రాయుధము
 కంటతి-వెశ్వుట
 కంవతే-కోవగించుచున్నాడు
 కకుభః-దిక్కులు
 కకుహః-గొప్ప
 కజ్ఞో-వేశ్వు
 కట్టర-కాంతించు
 కణ్యః-మేధావి
 కతతి-వెశ్వుట
 కత్వయం-కనతిక్ సుఖవయనం
 మేఘః అభిధేయః
 కథర్యతి-వెశ్వుట
 కనకం-నువ్వుము
 కనీనకా-కన్యకా
 కవనాః-ఘృజాః క్రిమయః
 కబంధం-నీరు
 కబిః-మేధావి
 కరంతీ=కర్మ
 కరణాని=కర్మ
 కరస్మా=బాహ్యా
 కరాంశి-కర్మ
 కరుణం-కర్మ
 కరూలతీ-హూషా
 కర్త్రః-కూపము
 కర్త్రవై-కర్మ
 కర్త్రోః-కర్మ
 కర్త్వం-కర్మ
 కర్వరం-కర్మ
 కల్పలీకినమ్-జలవమ్

కవతే-వెశ్వుట
 తశః-నీరు
 కశా-వాక్కు
 కాంచనం-నువ్వుము
 కాకుత్-వాక్కు
 కాకుదం-మాటీమాటికి శబ్దముచేయు
 తలుపు
 కాటః-కూపము
 కాణిష్ట్-కాంతించు
 కాణుకా-ఇంద్రుడు, కాంతము
 కాతః-కూపము
 కాతుః-కూపము
 కనిష్ట్-కామయమాన
 కారుః-నీత
 కారోతరాత్-కూపము
 కాలయతి=వెశ్వుట
 కాశిః-వ్రకొశ్యతేణతిముషి
 కాషాః-దిక్కులు
 కాం-తిష్ఠంతీ
 క్రొంతాః-క్రొంతా
 కీః-కర్త్రవ్యార్థః
 కియేధాః=వరబలధారయితా
 కిరిః-నీత
 కీలాలమ్-అన్నము
 కీస్తాపణితమేధావి
 కుటస్య-కృతస్య
 కుణారుం-శబ్దన శీలం, మేఘం
 కుత్తిః-తల్లు
 కుత్వః-వజ్రాయుధము

కురవః-బుత్తివ్యక్తు
 కురుత-చేయుడీ
 కురుబోజాః - మేఘము
 కులిశః-వజ్రం
 కులిశః-వజ్రాయుధము
 కుల్యః-సదులు
 కువిత్ - ఎత్కువ
 కృషనము-బంగారము
 కుశము=కూపము
 కుహాః=ఆమావాస్య
 కూపః-కూపము
 కృంతతి-వధించు
 కృక్షః-అన్నము
 కృణచిభి-యిచ్చును
 కృణతి=విధించు
 కృత్వ-కర్మ
 కృతిః-చర్మ
 కృతి-కృత్వి కృదరః కృదరఱ
 కృష్ణతి-ఆర్థించును, కృధుః
 కృష్ణుః-స్తోత
 కృషీటమ్-నీరు
 కృసాయతి -ఆర్థించును
 కృషనము-సువర్థము
 కృషనము-రూపము
 కృష్ణయః-మనుష్యాలు
 కేతుః-వజ్ర
 కేవయః-కపూరు, దుఃఖయ
 కేవలః-కూపము
 కేశిన్సి-కశ్మియః

కోశః-మేఘము
 కొణాః-కుర్వశాః
 కారయాణః-ప్రయాణాభి ముఖాః
 క్రివిర్త్తి-శతఫ్ము
 క్రైతమ్-నీరు
 క్రతం-ధనము
 క్రద్మ=నీరు
 క్రద్మ-అన్నము
 క్రధిః-ఇల్ల
 క్రవః-నీరు
 క్రపా-రాక్రి
 క్రమ-భూమి
 క్రయితి-వెళ్ళుట
 క్రౌ-భూమి
 క్రీతయః-మనుష్యాలు
 క్రీతిః=భూమ
 క్రీపః-లైశ్చు
 క్రీపాపి-బాహు
 క్రీరమ్=నీరు
 క్రుంపం-క్రోభయతుంశక్యం అహి
 వృత్తకం
 క్రు=అన్నము
 క్రుంపతి-వెళ్ళుట
 క్రుల కః-పొట్ల
 క్రైతస్వయంత్రిః
 క్రోణస్వ-విదసితుః
 క్రోణీ-భూమి
 క్రోణీ-భూమ్యకాశముణు
 క్రోదతి-వెళ్ళుట

క్షోధక-నీరు	గద్రథ్వీ-పొట్టి
క్షో-భూమి	గమతి-వెళ్లుట
క్రతుః-కర్మ	గయః-సంతానము
క్రతు-ప్రజ్ఞ	గల్గాయా-గాలనేనక్కారణేననదాసేసు తప స్నేన
క్రైవిధత్తి	గయః-ధనం
క్రాణః-పదములు	గయః-ఇల్ల
క్రుదరమ్-దిశ త్త-రాణి	గమతి-వెళ్లుట,
క్రుదరః-ఇల్ల	గర్తః-ఇల్ల
క్రుధుః-పొట్టి	గవతే-వెళ్లుబు,
ఖశి-యుద్ధము	గహనమ్-నీరు
ఖలే-యుద్ధము	గంధర్వ-వాక్కు
ఖా-నదులు	గల్గా-వాక్కు
ఖాదో అర్చ-నిధులు	గాతి-వెళ్లుట
శేదయకి-కిరణములు	గాతుః-భూమి
గంతి-వెళ్లుట	గాతుః-గమనం గానంతే
గంభరమ్-నీరు	గ్రాః-వాక్కు
గంభీర-వాక్కు	గాథా-వాక్కు
గంభీరే-భూమ్యకాశములు	గాస్తర్వ్య-వాక్కు
గణకి-వాక్కు	గాయతి-ఆర్చించును
గధ్వ్యతీకి-పరిష్యక	గావః-కిరణములు
గధ్వం-భక్షయిత	గార్వా-మేఘము
గపీరమ్-నీరు	గిర్వణనే, గిర్వణని-గీర్వాణః
గపీరః-గౌప్య	గిరిః-మేఘము
గభ న్నయకి-కిరణములు	గీః-వాక్కు
గభ న్నయ-గభీరభావాలు	గూర్చయతి-ఆర్చించును
గభీరా-వాక్కు గభిరం	గృషాతి-ఆర్చించును,
గభీరే-భూమ్యకాశములు	గృత్సః-మేధావి
గభ న్నయః-కిరణములు	గోత్రః-మేఘము

గోత్రా-భూమి	చమోద్రో-భూమ్యకాశములు
గోః-స్వర్గము	చమపే-నాశార్థకః
గోః-భూమి	చరుః-మేఘము
గోః-గౌరీ	చర్మణి-వదములు
గోః-ఆంతరిక్షము	చర్మయజిక-మమశ్యులు
గోః-ప్రోత	చాకన్త్తి-కాంతించు
గోః-వాక్య	చాకన్-చాయన్ కామయమాహోవా
గోః-రశ్మి	చిక్కోత్త-చూచెను
గోరీ-వాక్య, ధేషులు	చిత్త-అప్రసిద్ధము (కశ్చిత్త)
గోరీ-వాక్య	చిత్తం-ప్రజ్ఞ
గౌః-వాక్య	చిత్రామము-రాత్రి
గౌ-భూమి	మంపతి-వెళ్లుట
గ్రావా-వేషము	చేతన్త్త-చూచెను
గ్రావాడః-రాత్రు	చేష్టి-చూచెను
మృణః-వగలు	చోమ్మాయమణి-దాశార్థకః
మృతమ్-నీరు	చ్యాతపి-వెళ్లుట
మృతవత్తి-భూమ్యకాశములు	చ్యావతే-వెళ్లుట
మృతాచీ-రాత్రి	చ్యావసం-చ్యావ్యాఖ్యాపి
ఫొష-వాక్య	చ్యావ్యాఖ్యాయితోప్రోత్రాచాం
ఫూసః-దిశ ఉత్తరాణి	చోవైత్యం-చదయతే
ముఠంపః-వగలు	చ్యావానా-బొహూ
ముక్కః-వగలు	చోత్రం-బలము
చంద్రం-బంగారము	చుమ్మిత్త్త-కాంతించు
చక్రద్ర-శ్వగతి	చుందః-ముజ్జము
చక్రమానః-కాంతించు	చందతి-అర్పించును
చక్రత్త-కర్మ	చవయతే-అర్పించును
చతురశ్చిచ్ఛద్రామానాత్త-వలె	ధాయా-ఇల్లు
చనః-అస్మాము, వచనం	జంగంత్తి-వెళ్లుట
చమసః-మేఘము	శోషవాకం-అవిష్టుష్ట వచనం

తమః-రాత్రి	తౌరయాజఃతూర్ధయానః
తమస్యతీ-రాత్రి	తీయత్తి-వెశ్చుట
తరః-బలము	తుంజతీ-ఇచ్చుట
తరణః-త్వరగా	తుగ్మసి-తీర్థే, తూర్ధంగతే
తరస్యత్వః-వదులు	తుజ్యమానాపమః-త్వరగా
తవః-బలము	తుర్వణ్ణి-తూర్ధభాజి
తర్వాహి-బలము	తూర్ధాశం=తూర్ధమశ్చైత్తితి ఉదకం
తర్వయతిః-గచ్ఛతి, తరిష్యతి	తృకుః-చోరుడు
తణిత్త-దగ్గరగా	తుంఛేష్టు-వధించు
తణిదిత్త-వధించు	తుర్వాశి=దగ్గరగా
తవిషః-గొప్ప	తూతుషాణి-త్వరగా
తప్సురః-చోరుడు	తూతుజీః-త్వరగా
తస్తుష-మనుష్యులు	తూతుమాకృషీ-తూర్ధంక త్రేణ
తాజత్త-త్వరగా	తూయమ్-నీరు
తాముం-రూపము	తూయమ్-త్వరగా
తాయుః-చోరుడు	తూర్ధిః-త్వరగా
తార్కష్యః-గుత్తిము	తృమః-త్వరగా
తాళిహ-షధించు	తైజః-జ్వలనమ్
తితః-జల్లెద (వరితనము)	తేజ్ఘః-నీరు
తిన్నవద్వా	
తుక్క-సంతానం	తోకం-సంతానము
తుంజకి-దానం	తోకృసంతానము
తుగ్మయ-నీరు	తోదః-గృహసుడు
తృప్పిః-నీరు	తోయమ్-నీరు
తురాషి-తృరాగమనశీల ఉదకం	త్వజః-కోవము
తురీయతి-వెశ్చుట	త్రమతి-వెశ్చుట
తుర్వశాః-మనుష్యులు	త్వః..దిశః త్రరాణి
త్వష్ట-బలము	త్వష్టా=అగ్ని మధ్యసౌనం
తూతావ-వృద్ధి, కర్మ	త్వష్టా-తూర్ధంఅశ్చైత్తితి
	త్వష్టా-తూర్ధమశ్చుతే వాయురూపత్వాత్

త్వరతి-వెశ్యట
 తకతి-వెశ్యబ
 త్రతం-బంగారము
 దద్ధి-యాచించు
 ధథిక్రాః-గుళ్లము
 దనః-దానమానసః
 ద్వితీమ్-దీశచ్ త్రాణి
 దమి-ళలు
 దమూనా-దయమానము యజ్ఞగృహ
 దీషు దానమనా, దాంతమాణాపా
 (మనస్సుకభాష)

దమే-దయమానే
 దయతే-దమేయతే
 ధాతి-యిమ్మను
 ధావనే-దేవస్సు-దేవంవా
 ధాశతి-ళమ్మను
 దినం-వగలు
 దివబ్రూకి-ళంద్రి
 దివా-వగలు
 దివిషిషు-దివప్రోర్తతే యూభిస్తాతే
 దివేదివే-వగలు
 దీదయతి-జ్వలతికర్మ
 దీఘతయః-కిరణములు
 దుందుభిః-దీయతి
 దుబారః-అగ్ని
 దురితం-పావకర్మ
 దురోణి దుర్వాః దువన్యతి-గృహము
 దురవా-దున్పాః
 దుర్వాః-శిల్లు

దువన్యతి-సేవించు
 దూరాంతే-భూమ్యకా శములు
 దూర్తిః-కోపము
 దృతిః-మేఘము
 దృమణం-ధనం
 దేవయవ-బుతువు
 దేవవత్యే-దేవవత్యయ
 దేవాపి-దేవతా ప్రీతి
 దేవీ-ఉర్ధ్వాహూతి- దేవిషార్వాహయ
 ములు
 దేవతాతా- యజ్ఞము
 దేవీషోష్ట్రీ-ద్వావాన్పుధివ్యై ఆహో
 రాత్రేచ
 దేహోదేవాచ్యకృపా- దేవగీత
 దోధతి- కోపగించుచున్నాడు
 దోషా-రాత్రి
 దేవవత్సః- దేవావంపొలయ్యేత్యః
 దైవ్యహోతూరా- ఆహోవ్యరోదేవావాం
 పొర్చిమధ్యమానగ్ని
 ద్వ్యవిద్యవి-వగలు
 ద్వాఃసంతానం
 ద్వార ఆశగమ్-వలె
 ద్వితా-ద్విధా
 ద్వ్యమత్-జ్వలనమ్
 దుయ్యి-వగలు
 దుయ్యమత్=జ్వలతికర్మ
 దుయ్యమ్మం-ధనర
 దుయ్యషే-కాంతించు
 ధోతతే-జ్వలతికర్మ

ద్వోమ-నీరు	ధన్యతి=వెళ్లుట
ద్రవత్త-త్వరగా	ధభోతి-వధించు
ద్రవతి-వెళ్లుట	ధభోతి-వెళ్లుట
ద్రాతి-వెళ్లుట	ధారా-వాక్సు
ద్రుమణం-వృక్ష	ధాసిః-అన్నము
ద్రవిషము-ధనము, బలము	ధీనా-వాక్సు
ద్రవిణోదాః-ధనదాత బలదాతా	ధిషణే-భూమ్యకాశములు
ద్రాతి=వెళ్లు	ధీః-ప్రజ్ఞ
ద్రుహ్యవః-మనుష్యాలు	ధీః-కర్మ
ద్రువదే-ద్వివదే	ధీతముః-ప్రవేళ్లు
ద్రోణే-కల్లు	ధీయతి-వెళ్లుట
ద్వితా=వదము	ధీయతే-వెళ్లుట
ద్వీమ్మము-ధనము	ధీరః-మేధావి
ధంసః-కర్మ	ధునయః-నదులు
ధత్తం-సువర్తము	ధురః-ప్రవేళ్లు
ధనతి-అర్పించును	ధూర్వతి-వధించు
ధనా-ధనము	ధీనా-వాక్సు
ధనుః-ధనమ్ము	ధేనుః-వాక్సు
ధన్య-అంతరిక్షము	ధోయతనా-చాపన్ము
ధన్యతి-వెళ్లు	ధ్రతి-వెళ్లుట
ధమతి-అర్పించును	ధ్రయతి-వెళ్లుట
ధమతి-వధించు	ధ్రవతి-వెళ్లుట
ధమనిః-వాక్సు	ధ్రాతి-వెళ్లుట
ధరుణము-నీరు	ధ్రూణాతి-వధించు
ధర్మసిః-బలము	ధ్రూలతి-వెళ్లుట
ధర్మః-యజ్ఞము	ధ్వజతి-వెళ్లుట
ధవః-మనుష్యాలు	ధ్వంసతి-వెళ్లుట
ధవస-గౌప్య	ధ్వరతి-వధించు
ధన్య-అంతరిక్షము	ధ్వన్యవత్త-నీరు

నంపంతే-నమంతి	వరశంసక-నరాన్ శంసతీతి మంత్రం
నసంత-పాప్యువంతి, నమంతి	నవతే=వెశ్చుట
న్-త్వరగా	నవము-కొ <u>१</u> తది
నకీము-ఆన్ని (చివర ఉండె)	నవేదాః-మేగావి
నక్క-రాత్రి	నవ్యము-కొ <u>२</u> తది
నక్కతి-వెశ్చుట	నశత్-వ్యాపించు
నక్కద్వాభం-యుద్ధారమభి	నసంతః-వెశ్చునవి (నమంతేవా)
గవ్ఘతాం శత్రువాం హంతారం	నసతే-వెశ్చుట
నతిః-ఆన్ని (చివరఉండె)	నసంతః, నహుషః, నాకః నాదః
నదః-స్తోత	నాకః-స్వర్గము
నదతి-ఆర్థించును	నాదః-స్తోత
నదనుః-యుద్ధము	ననా-వాక్మృ
నద్యః-నదులు, సీశ్చు	నామ-సీరు
నపాత్-నంతానం	నార్యః-యజ్ఞము
నథః=స్వర్గము	నాళీః-వాక్మృ
నథః-సీరు	నిమృర్ధ్వః-పొట్టి
నథః-అంతరిక్షము	నితోశతే-వథించు
నథతే-వథించు	నిథర్వాయతి-వథించు
నథన్యః=నదులు	నివపంతు-వథించు
నథసీ=భూమ్యకాశములు	నిచంపుడః=భక్తితః ప్రీణాతీతి సోమః
నమః-ఆన్నిము	నిధా (నిధియతే ఇతి) ఉంచబడిన
నమః-సీరు	నిన్యం-నిర్మితాంతర్వాతము
నమః-వ్రజాయుధము	నిర్పతిః-భూమి
నమస్యతి-సేవించు	నిర్మితు-రూపము
నమ్య-రాత్రి	నివిత్-వాక్మృ
నరః-గుఱ్మము	నిశృంభా-అశిథిలగత్యా హరణతీతాః
నరాః-మనమ్యలు	నిష్పాపి-సుభాతిశయ స్పర్శి
నరశంసకి-నరై శ్చస్యతే ఇతి	నిమ్మర్జతి-యూచించు
ఆగ్నిః యజ్ఞశ్చ	నిషీః-యజ్ఞము

నీత్యాన్-ప్రభువు	వధ్యా-వధము
నియుతోవాయోః-వాయువును కలుపునవి	పనాయతే-ఆరిచించును పథిః-వజ్రాయుధము
నీరమ్=నీరు	ప్రపూషః-ఆరిచించును
నీళమ్-ఇల్లు	ప్రయః-రాత్రి
నుకమ్-అస్మి (చివరఙంట)	పచుః-రాత్రి
నూ, చ నూచితే-పురాణ నవయోః	పయః-నీరు
నూతనమ్=క్రొ త్తది	పయః-అన్నము
నూత్మమ్-క్రొ త్తది	పయస్వత్యః-రాత్రి
సృష్టం-బలము	పయస్వత్యః-నదులు
సేమః-అన్నము	పరశుః-వజ్రాయుధము
సేమః-దిశ ఈ త్తరాణి	పరాకే-దూరము
సేమధితా-యుద్ధము	పరాచై-దూరము
నై గమ-ఎక పదికము	పరావతః-దూరము ఆకాశమును
నౌః-వాక్య	పరాశరః=పరాతీర్థః కృషిః ఇంద్రశపి
నౌతి-ఆరిచించును	పదితక్కుయి-ఆంతటికి వెళ్లునది రాత్రి
నౌషః-నూనుహ్యలు	పరిఈవసర్గము-అంతట
న్యచ్ఛతి-వెళ్లుట	పరిప్రవ=అద్యైషణ
వంచజనాః-మనుహ్యలు	పరీషసా-ఎక్కువ
వచ్యతే=ఐశ్వర్యము కోరుచున్నాడు	పరోవర-పరస్పరము
వడ్డూభీః-పొన్నైః (సామయ్య)	పర్వత్యః-రసాన్ ప్రార్జయతి
వణతి-వెళ్లుట	పర్వత్యః-మేఘము
వణతే-ఆరిచించును	పర్వతః-నదులు
వణాయతి-ఆరిచించును	పర్వతః-మేఘము
వతంగాః-గుళ్లము	పవస్య-అద్యైషణ
వతతి-వెళ్లుట	పవిత్రమ్-నీరు
పత్తిచ్యమ్-నిర్ణీతాంతర్షాతము	పవిః-వాక్య
పది, పదిః-వాక్య	పవిత్రం-మంత్ర రశ్మిజలాగ్ని
పదిః-పక్షి	పశ్యం-ఇల్లు వాయుపోవసురేంద్రు

వహతే..వెళ్లట		వృచ్ఛతి-ఆర్పించును
పాకః-ప్రశ్నము		వృథాతి-తిమ్మను
పాజః-బలము		వృతసః-మనుష్యులు
పాధః-అంతరిక్షము దాదకము		వృతనః-యుద్ధము
పాదుః-వదనం		వృతనాజ్యం-యుద్ధం
పార్వత్యః-నదులు		వృత్తు-యుద్ధము
పార్శ్వః=భూమ్యకాశములు		వృధివీ-భూమి
పాశ్య-పొశముల సమూహము		వృధుజయః-వృధువేగః
పితుః-అన్నము		వృధీవీ-భూమ్యకాశములు
పినాకమ్-దిక్షాత్రాణి		వృధీవీ-అంతరిక్షము
వివృంమ్-నీరు		వృధీవీ-భూమి
పిష్టము-రూపము		వృశ్మిః=స్వర్గము
పిస్యతి-వెళ్లట		పుంపత్యోమరుతాం-గలుల విచిత్ర
పీపరత్-యూచించు		మేఘమాలలు
పురంధిః-భూమ్యకాశములు		పీలయతి-వెళ్లట
పురీషమ్మః-నీరు		పీశః-రూపము
పురుథాహః-మేఘము		పీశః- నువ్వర్ణము
పురుకామః-పురుకామః ఆసంభ్య		పైద్వః=గుఱ్ఱము
పురూరు-పురుశః	దంత్య	పౌంస్యి-యుద్ధము
పుషత్యోమరుతాం-అదిషోపయోజన	ములు	పౌస్యని-బలము
పుష్టిరం-అంతరిక్షము		ప్రకలవిత్-వటిక్ ప్రకృష్టశావిద్
పూజయతి-ఆర్పించును		ప్రజా-సంతానం
పూరవః-మనుష్యులు		ప్రజావతిః-యజ్ఞము
పూర్ణమ్-నీరు		ప్రతయ్మా-సాంప్రవనునే హరీ
పూర్ణి-యూచించు		విశేష్యై
పూర్వ్యము-పురాణము		ప్రతిష్ఠా-పొట్టి
పూష-భూమి		ప్రత్యుమ్-పురాణము
వృక్షి-యుద్ధము		ప్రతమ్-ప్ర(కృప) తమప్రథ ము
		ప్రదివః=పురాణము

ప్రప్రశ్నః-గుణము	బీజం-సంతానం
ప్రపిత్యే-దిశచ్-తరణి	బుందః-వృందము
ప్రవతే-వెళ్లుట	బృపడు క్రం-బృహస్తుత్యరం
ప్రవయః-పురాణము	బృహత్-గొప్ప
ప్రాశుః-త్వరగా	బీకురా-వాక్కు
ప్రసతే-వెళ్లుట	బ్రిహ్మ-ధనము
ప్రాంతి-వెళ్లుట	బ్రిహ్మ-అన్మిము
ప్ర్స్తు-రూపము	బ్రాహ్మణావ్రిత చారిణః-వలె
పలిగః-మేఘము	భందతే-జ్యోలతి కర్మ
బంధుః-ధనము	భండనాః-పుత్రయః
బకురః-భాస్కరః	భంబతే-అర్చించును
బతః-బలాతీతః	భహిష్ఠః-గొప్ప
బనర్గుః-చోరుడు	భగః-ధనము
బబ్మతి-తినుచున్నాడు	భట్-సత్యము
బబ్మః-తినుచున్నాడు	భభస్తి-తినుచున్నాడు
బర్మరమ్-నీరు	భరతాః-బుత్యిక్కు
బర్మః-అంతరిక్షము	భరిత్తే-బాహూ
బర్మ-నీరు	భరే-యుద్ధము
బలాహకః-మేఘము	భర్మ-అమృతం
బలిశానః-మేఘము	భర్మ-బంగారము
బహు శే-భూమ్యకాశములు	భర్వతి-తినుచున్నాడు
బర్మణా-హింసా	భవిష్యత్తే-నీరు
బర్మః-అంతరిక్షము మహత్త్-దర్శ	భసధః-తినుచున్నాడు
మయము	భాబుజీకః-అకుటిల దీప్తిశగ్ని
భర్మాహత్-గొప్ప	భానుః-వగలు
బాణః-వాక్కు	భామతే-కోపించుచున్నాడు
బాధః-బలము	భారతీ-వాక్కు
బాహూ-బాహూ	భాస్వత్యః-వదులు
బిష్ణివ్-కర్మ	భామతః-మేధావి

మయః-సుఖము	పూర్ణాణః-గౌహృ
మయూరాః-కిరణములు	మిత్రీః-మాదత
మరీచిపాః-కిరణములు	మినాతి - వధించు
మరుత్త-రూపయి సువర్ణము	మినాతి-వెళ్ళుట
మరుతః-బుత్యుక్కలు	మినోతి-వధించు
మర్తః-మనమ్యలు	మిమీడ్జి-యాచించు
మర్త్వః=మనమ్యలు	మిమీహి-యాచించు
మర్తసః- "	మిహుము-ధనం
మలిమృచః- చోరుడు	మీహ్యా-యుద్ధము
మల్మలాభవన్-జ్వలనము	ముషివాన్-చోరుడు
మహయతి-ఆర్థించును	మూషః-మూషికమాట
మహత్త-గౌహృ	మేమః- మేమము
మహత్-నీరు	మేధ-యజ్ఞము
మహః-నీరు	మేధా-ధనము
మహి-భూమి	మేనా=దిశఢ త్తరాటి
మహాధనే-యుద్ధము	మేనా-వాక్కు
మహిషః-గౌహృ	మేనిఃప్రజాయుధము
మహి-వాక్కు	మేశః-వాక్కు
మహి-భూమ్యకాశములు	మేహనా-మేహతి సొంచ్ఛితి మేహన
మహి-ఆవు	వర్షము మహనీయం ధనాదిచ
మదేమహి-యాచించు	మోక-రాత్రి
మంశ్వత్వః-గుణము	యంతూరః-యాచించు
మాతరః=నదులు	యంధి-యాచించు
మాతిః-అస్త్రిం చివరఢంటి	యజ్ఞః-యజ్ఞము
మాయతే-యాచించు	యతతే-వెళ్ళుట
మాయ-ప్రజ్ఞ	యత్-యది
మాయుః-వాక్కు	యత్ప్రసుచః-బుత్యుక్క
మాయుకః-పొత్తి	యదవః-మనమ్యలు
మార్పి-వెళ్ళుట	యమః-మధ్యేనమస్తానః

యమః-యనము	రజః-రాత్రి
యమ్య-రాత్రి	రజతి-వెళ్లుట
యమ్య-కవలలు	రజయతి-ఆర్చించును
యవ్యః-నదులు	రజసీ-భూమ్యకాశములు
యశః-నీరు	రజాయ-రమణీమాయ
యశః-ధనము	రజః-యుద్ధము
యశః-ఆన్నము	రత్నం-ధనము
యహః-బలము	రథం-రంహతులరథః రమతేఃతిష్ఠత్తి
యహుః-సంతాపం	వరథః
యహః-గోప్య	రథర్వతి-రథము ఇచ్చతీతిరథర్వ
యాతి-వెళ్లుట	రథర్వతి-వెళ్లుట
యాదుః-నీరు	రమ్మాతి-వధించు
యామి-యాచించు	రశనాః-వైళ్లు
యాదృశ్మినం-యాదృశ్మి	రశ్మయః-కిరణములు
యుద్యతి-వెళ్లుట	రసః-నీరు
యుగత్-త్వరగా	రసః-అన్నము
యేతి-వెళ్లుట	రసతి-ఆర్చించును
యేనా-దిశచ్చ త్తరాణి	రహసహః-గోప్య
యోక్త్రాణి-వైళ్లు	రాజమః-వశ్వర్వయు కోరుచన్నారు
యోజనాని-వైళ్లు	రాతయతి-వధించు
యోనిః-నీరు	రాతి-యుచ్ఛను
యోనిః-ఇల్లు	రాధః-ధనము
యోషిష్టి-వెళ్లుట	రామ్య-రాత్రి
యోతి-ఆర్చించును	రాయః-ధనం
రంజయతి-ఆర్చించును	రాష్ట్రి-వ్రభువు
రంభః-దిశచ్చ త్తరాణి	రాసతి-యుచ్ఛను
రంసు-రమణీయేము	రాసభావశ్వనోః-ఆశ్వీలయొక్క
రకహతి-వెళ్లుట	రాసభములు
రజః-జ్యాతి చాదకతటాకములు	రాస్ప్యనః-బహూదకయుత మేఘము

రిక్యో-చోరుడు	రోణతి-వెళ్లుట
రికము-ధనము	రోధచక్కాకి-నదులు
రిషాతి-వెళ్లుట	రోదసి=భూమ్యకాశములు
రిపః-భూమి	రోధప్యత్యః-నదులు
రిపుః-చోరుడు	రోహితః-నదులు
రిఖ్యా-చోరుడు	రోహితోఽగ్నః-అగ్నియొక్క రోహిత
రియతే-వెళ్లుట	వర్షజ్యాలలు
రిరిధి-యూచించు	రౌతి-అర్పించును
రిరీహి-యూచించు	రౌహిణి-మేఘము
రిసాదసః=శత్రువునాశకః	ర్యాహః-సీరు
రిహతి-అర్పించును	ర్యాతః-వధించు
రిహయూః-చోరుడు	రజతి-వెళ్లుట
రుక్కం-బంగారు	లేమిః-ప్రవ్రజాయుధము
రుణోతి-వెళ్లుట	లోధమ్-ఱాబ్దము
రుజానాః-నదీః	లోటతే-వెళ్లుట
రుద్రః- స్తోత	లోఠతే=వెళ్లుట
రుష్టః-వర్షవిశేః జ్వల నావిరూపత ప్రకాశః	లోహము=సువర్ణము
రేక్షః-ధనము	వంచతి-వెళ్లుట
రేగతే-దిశఢ తరాణ	వంచనాః-నదులు
రేజతి-వెళ్లుట	వకషః=ఉరము
రేతః-సీరు	వగ్నుః-వాక్ష
రేవతి-అర్పించును	వంచతి-వ్యాపించు
రేషః-స్తోత	వజ్రః-మేఘము
రేషతే-కోపించుచున్నాడు	వధః-ప్రజాయుధము
రై-ధనము	వధః-బలము
రైః-సీరు	వధ్యః-నదులు
రైవతః-మేఘము	వనమ్-సీరు
రోచతే-జ్వలతికర్మ	వనమ్-కిరణములు
	వనస్పతిః-వనానాంపాతా

వనస్యతి-ఆర్పించును	వసవః-కిరణములు
వనుష్యతిః=ప్రకృద్యతి, హంతి	వసుః-ధనము
వనుష్యతి-కోపగించున్నాడు	వస్తో ఃవస్యై-పగలు
వనోతి-కాంతిచు	వహతే=వెళ్లుట
వపుః-రూపము	వహ్నిః-గుణము
వపుః-నీరు	వాంఛతి-కాంతించు
వప్రతిః-రూపము	వాక్-వాక్సు
వప్రమకః-పొట్టి	వాజః-అన్నము
వప్రేమిభిః-దిశకః <u>త్తరాణి</u>	వాజగంధ్యం-మిక్రణం
వయనతః- ”	వాజవ న్యం- దేవతాన్నసోమము
వయనం=ప్రవజ్ఞా	వాజయతి=ఆర్పించును
వరాహః-మేఘము	వాజసాతో-యుద్ధము
వరివః-ధనము	వాజి-గుణము
వరూధమ్-ఖల్లు	వాజీనః-వాచ్-ఇనఃవాగీశాః
వర్గః-బలము	వాజే-యుద్ధము
వర్షః-అన్నము	వాణా-వాక్సు
వర్షా- ”	వాణిచి- ”
వ <u>ర్త</u> తే-వెళ్లుట	వాణిః- ”
వర్షః-రూపము	వాతరంహః-త్వరగా
వలాహకః-మేఘము	వాతావ్యం=ఉదకం వాతమాప్యా
వలః- ”	యకం వాతావ్యం
వలిశానః- ”	వాతి-వెళ్లుట
వల్లుః-వాక్సు	వాదినీ-ఉషస్సు
వవక్షిధ-గౌప్య	వాదినీవతి-ఉషస్సు
వవ్రిః-కూపము	వామః-ప్రవశస్యము
వద్రిః-శరీరంఅవ్యాటోతీతి	వాయః-వాయు
వశ్మి-కాంతి రూపం	వారి-నీరు
వశ్వై-రాశ్రి	వార్యం-వరణియము
వష్టి-కాంతించు	వావశానః-అతిశయేనకాంతః

వాసీ-వాక్కు	
వాసరం-వగలు	
వాప్యతీ-ఉషస్సు	
వాహ-నీరు	
వాషోస్పృతిః-అంతరిక్షం	
వామతః-బుత్యక్కు	
వాహః-న్తతికి	
వాహిష్టః-అతిశయేనవోద్ధా	
విభాదః-యుద్ధము	
విగ్రః-మేధావి	
విచరిణీః-చూచెము	
విచపీ-చూచెను	
విశామాతుః-విగతా జామాత్పగుణః	యస్మాత్
విధధాని-విజ్ఞానములు	
విధధః-యజ్ఞము	
విద్రథః-దృషాత్మఃద్రు, దరించుఱ	
వివిధం హంసితేము, కుసితేము	
విధాతా-మేధావి	
విధేమ-నేవించు	
వినంగృహౌ-భాహూ	
వివః-మేధావి	
వివః-ప్రేశ్ము	
వివః-వాక్కు	
వివ్యవః-మేధావి	
వివశ్చత్తి-”	
విపాట్కతుద్రీ-నదీనామములు	
వివ్రః-మేధావి	
విభాయాః-గొప్ప	

విభావరి-ఉషస్సు	
వియత్-అంతరిక్షము	
వియుతే-వృధగ్ంఘార్దకము	
విరప్పు-గొప్ప	
వివక్షమే= ”	
వివస్యతః-మనుష్యాలు	
వివాక్-యుద్ధము	
వివాపతి-వేవించు	
విశః-ప్రేశ్ము	
విశః-మనుష్యాలు	
విశ్వచర్షటీః-చూచెను	
విశ్వమ్-ఎక్కువ	
విశ్వరూపబృహస్పతి-బృహస్పతి	యొక్కవిశ్వరూప
	ఘందస్సులు
విషమ్-నీరు	
విషవ-స్వర్గము అంతము విషటీ	
విష్ణుతః-విస్తీర్ణము	
విఘ్రా-విషమః	
విషుః-యజ్ఞము	
విష్ణు-కృత్యవత్త్రాంతం ప్రవేశించి	
వీరుధః-వివిధం రోధంతీతి షిషధులు	
వీర్య-బలము	
వృక్షః-చంద్రుడు	
వృక్షః-చోరుడు	
వృక్షా-బలము	
వృక్తబర్షిషః-బుత్యక్కు	
వృణినమ్-బలము	
వృచ్యతి=వధించు	

వృత్తి-వధించు
 వృత్తి-వజ్రాయుద్మము
 వృత్తము-ధనము
 వృత్తః-ఆవృణోతీతిమేఘము
 అసుషతి-పతిహసికాః
 వృత్తతూర్యే-యుద్మము
 వృత్తం-ధనము
 వృషంధిః-మేఘము
 వృషభం-ఎద్దు వృషంబీజంషించేతి
 వేకనామః-వార్ధపికాః
 వేతి-కాంతి
 వేతి-తినుచున్నాడు
 వేతి-వెళ్లట
 వేదః-ధనము
 వేధాః-మేధావి
 వేనః-కాంతః దీప్తః
 వేనః-మేధావి
 వేనః-యజ్ఞము
 వేనతి-శర్వంచును
 వేనతి-వెళ్లట (గతి)
 వేనతి-కాంతించు
 వేవేసి-తినుచున్నాడు
 వేషః-కర్మ
 వేవేషి-తినుచున్నాడు
 వేషః-వెళ్లట
 వేషః-కర్మ
 వేనతి-కాంతి
 వైనము-ప్రజ్ఞ
 వైనము-ప్రశస్యము

వైశ్వానర-విశ్వాం వరాం నయతీతి
 వోషమ్-త్వరగా
 వ్యంతః-గత్యాద్వర్ధకః
 వ్యధిః-కోవము
 వ్యావసి-ఎక్కువ
 వ్యోమ-అంతరిక్షము
 వ్యోమ-దిక్కులు
 వ్రింది-గమనవాం
 వ్రతము-కర్మ
 వ్రథ్మః-గౌవు
 వ్రాః-లుభ్యకాదముః
 వ్రాతాః-మనుష్యులు
 వ్రాధన్-గౌవు
 శం-సుఖము
 శంకా-యుద్మము
 శందతే-వెళ్లట
 శంబరి-శంబరము
 శంబరము-బలము
 శంబరమ్-నీరు
 శంబరః-మేఘము
 శంయోః-
 శంయుః- శామ్యత్తేషిష్టేవు
 శకునిః-వక్తి
 శక్తిః-కర్మ
 శక్కు-కర్మ
 శక్యరి-బాహు
 శక్యరి-అవు
 శగ్గి-యూచించు
 శగ్గుము-సుఖము

శచీ-కర్మ	శిప్రే-గతములో హిందబడినవి
శచీ-ప్రజ్ఞ	శిల్పిః-సుఖము
శచీ-వాక్య	శిల్పిం-కూర్మము
శవ్యతి=వెళ్లుట	శిల్పిం-కూవము
శతమ్=ఎక్కువ	శివం-సుఖము
శతరా-సుఖము	శశీతే-తనూకరోతి
శద్రస-బలము	శిష్ట-దిశచ్చ త్రాణి
శబ్దిః-వాక్య	శు-త్వరగా
శరణం-ఇల్ల	శుంధ్యః=ఆదిత్వః
శమి=కర్మ	శుక్రమ్-సీరు
శర్వ-ఇల్ల	శునాసీరో-శూనసీరులు, దేవతాద్వం
శర్వః-ప్రవేళ్లు	ద్వము
శర్వీరి-రాత్రి	శథమ్-సీరు
శవః-బలము	శుమ్మావరీ-ఉషస్సు
శవః-సీరు	శురుధః-శుచందీ ప్రింతాపంవా
శవతి-వెళ్లుట	రుధత్వః
శశమానః-అర్పుతికర్మ	శుశ్రుతః-నదులు
శశ్రుతి-వెళ్లుట	శుష్టం-బలము
శశ్వత్తి=ఎక్కువ	శూర్య-వాక్య
శాభాః-వేర్చు	శూరసొతో-యుద్ధము
శాతవంతా-సుఖము	శూషం-బలము
శాతతి-వెళ్లుట	శూహనాశః-త్వరగా
శాతము-ధనము	శృంగాణిశృంగాణి-జ్వలనం
శాశదానః-ఇపునఃపునఃశాతమంత్వః	శైహిణి-మేఘము
శించాత-సుఖము	శేవం-సుఖము
శిచ్ఛతి-ఇచ్ఛను	శేవృధము-సుఖము
శిత్తామ-యోనిః (శాకశాస్తి)	శేషః-సంతానము
శిరణా-రాత్రి	శోకీ రాత్రి
శిషీవిష్టః-ప్రవశంస ఉపా త్రరశ్మిః విష్టవు	శోచతి=జ్వలతికర్మ
	శోచిః-జ్వలనం

శీథమ్-త్వరగా	శ్వాసిం-తత్వయు, స్వాధనఘూర్తి
శోతతి-వెళ్లుట	శ్వాసతి ధించు
శ్వాసా-ఉదకవాహినీ	శ్వాసం - వెళ్లుట
శ్వాధతి=వధించు	శాత్రం-ధాసము
శ్వేషయతి-వధించు	ష్వాసికతి-క్షీపము
శ్వేషమతి-వెళ్లుట	సంష్టేయ-యుద్ధము
శ్వేషమ్మతి-వధించు	సంగధే-యుద్ధము
శ్వేషీ-రాత్రి	సంగమే-యుద్ధము
శ్వేషవాః-సూర్యనిశ్వామల వర్షములు	సంగే-యుద్ధము
శ్వేషనాసః-గుట్టము	సంయత్-యుద్ధము
శ్వేషనమ్-సుఖము	సంయుగే-యుద్ధము
శ్వేషమతము-సుఖము	సంపత్-యుద్ధము
శ్వర్త్తి-సత్యము	సక్కతి-వెళ్లుట
శ్రుణాతి-వధించు	సగరః-ఆంతరిక్షము
శ్వేతాయ-ఉషస్సు	సచతి-వెళ్లుట
శ్వేనః=వాక్సు	సచా-సహాకుడు
శ్వేవంత్యః-నదులు	సత్త-నీరు
శ్రవః-ధనము	సతీసమ్-నీరు
శ్రవః-అన్నము	సత్యమ్-నీరు
శ్రవతి-వెళ్లుట	సదనమ్-నీరు
శాయంతః-సమ్మశయంత	సదసీ-భూమ్యకాశములు
శ్రవతః-వజ్రాయుధము	సదాన్యే-పథాఅకరణ శబ్దంకారిణీ దురిష్టాఛాదిదేవతా
శ్రుతీకమ్-నీరు	సద్గు-ఇల్లు
శ్రుతఃప్రాణి-పురుథిమతీ, సుఖం, ధాన్యశలాకా	సద్గు-నీరు
శ్రోతః-నీరు	సద్గు-యుద్ధము
శ్రోతాయః-నదులు	సన్మనీ-భూమ్యకాశములు
శోకః-వాక్సు	సనాథయః-ప్రవేళ్లు

పనుతకః-నిర్మితాంతర్హితము	పర్వాః-నీరు
పనేమి-పురాణము	పర్తికమ్-నీరు
పవతి- సేవించు	పర్వతి-వెళ్లుట
పవతి-ఆర్థించుము	పర్పిః=నీరు
పవర్యతి-సేవించు	పర్వమ్-నీరు
ప పత్రబుషయః-రక్షులు	పలలాంకం-సరణశీలం
ప పత్రబుషయః-కిరణములు	పలిలమ్-నీరు
ప ప్రిః-గుణము	పలిలమ్=ఎక్కువ
పవ్రధాః-పర్వతఃపృథుః	పవనమ్-యజ్ఞము
పబాధః-బుత్యిక్కు	పవిత్రా-వృష్టిప్రదానాదినవితా
పమత్సు-యుద్ధము	పవీమని-ప్రసవే, అభ్యనుజ్ఞానే
పమసమ్- "	పసరాణి-ఇల్లు
పమసీక్- "	ప్రసరాణి-వగ్గలు
పమరణే- "	పసమాన-ఆర్థించు
పమర్యే- "	పస్తిమ్-ఆంతఃప్రవిష్టాభిఃఅంబుభిః కోషితం మేఘం
పమస్యపమం-పర్వము	పస్తి-నిదించుము
పమితిః-యుద్ధము	పస్విః-నిర్మితాంతర్హితము
పమిథీ- "	పహః-బలము
పమీకె- "	పహః-నీరు
పముద్రః-ఆంతరిక్షము	ప్యానః-వాక్కు
పమో హో-యుద్ధము	పహస్తమ్-ఎక్కువ
పర్వః-వాక్కు	సాచీవిత్-త్వరగా
పరః-వాక్కు	సాధ్యః-కిరణములు
పరః-నీరు	సాధ్యః-కిరణములు
పరణ్యాఃఛదయావస్థా	సాయకః-వజ్రాయుధము
పరమా-దేవతనీ	సింధవః-వదులు
పసమ్-అన్నము	సిగ్గుహం-వజ్రాయుధము
పరస్వత్తి-వాక్కు	
పరస్వత్యః-సదులు	

వినం-ఆన్నము
 నినీవాలీ-దేవపత్ని ఆమావాస్య
 నీష త్రీ-వెళ్లుట
 సీరాః-నదులు
 నుక్కేమ-నీరు
 నుఖమ్-అన్ని (చివరథంటి)
 నుఖమ్-నీరు
 నుతః-ఆన్నము
 నుతుకః-నువ్వజాః
 నుద్రతః-శతదాత
 నుదినమ్-నుఖము
 నువీధః-ప్రవస్యము
 నుప్పర్త్తి-రశ్మి
 నుప్పర్ణాః-కిరణములు
 నుప్పర్త్తి-వాట్కు
 నుప్రాయణాః-నువ్వగమనాః
 నుమతు-న్యయముగా
 నుమ్మము-నుఖము
 నుమ్మమ్వరా-ఉషమ్మ
 నురా-నీరు
 నీరిణా=రాత్రి
 నుగ్యుము-నుఖము
 నువితే-నూతే స్వర్గమందు ప్రజ
 యిందు
 నువిద్రతః-నుపిద్యత
 నుశ్చిప్తః-నుహము
 నుశ్చిప్తం-నునాసోనా
 నూచదః-కూపము
 నూనమ్-నుఖము

నూనరీ-ఉషమ్మ
 నూనుః-సంతానము
 నూన్పతా-ఆన్నము
 నూన్పతా-ఉషమ్మ
 నూన్పతావతీ- ”
 నూన్పతావరీ ”
 నూరిః-సోత
 నూరేః-త్వరగా
 నూర్య-వాట్కు ఉషా
 నూశమ్-నుఖము
 నృణః-దాత్రము
 నృప్రకి-సర్పిఃతై లచు
 సోమఅణ్ణాః-సోమాదశ్శియతి
 సోమానం- సోమానాం అభిషోతారం
 వీశతి-అర్చించును
 స్తాముః-సోత
 స్తాః-వగలు
 స్తిపొః-ఉషస్తితాహతి పొలకః
 స్తువ్-సోత
 స్తుఱినాతి-వధించు
 స్తాతి-అర్చించును
 స్తోభతి-అర్చించును
 స్వంద్రాసః=బలము
 స్వందః-యుద్ధము
 స్వంరతి-వధించు
 స్వంలతి- ”
 స్వందతే=వెళ్లుట
 స్వః-నీరు
 స్వః-స్వర్గము

గణవతి వై దికసిఫుంటువు

స్వంచాః - సుగమనము
 స్వధా - నీరు
 స్వధా - అన్నము
 స్వధితిః - వజ్రా యుధము
 స్వధే - భూమ్యకాశములు
 స్వప్తి - సిద్రించు
 స్వయంభూః - అంతరిక్షము
 స్వః - వాక్సు
 స్వరః - వాక్సు
 స్వరతి - వెళ్ళుట
 స్వరతి - ఆర్థించును
 స్వశారః = వేళ్ళు
 స్వశరణి - పగలు
 స్వహకతి - వెళ్ళుట
 స్వాహకృతయః - స్వాహకారాః
 స్వీదయః - కిరణములు
 హంతి - వెళ్ళుట
 హతిః - మేఘము
 హంసాసః - గుణము
 హనతి - వెళ్ళుట
 హర్యతి, హద్దతి - వెళ్ళుట
 హయః - గుణము
 హరః.. ఊదకము, లోకము
 హరయాణః - శత్రుజీవితహర్త
 హరస్వత్యః - నదులు
 హరథి - జ్వలనం
 హరీశంద్రస్య - ఇంద్రుని వాహన
 ములు
 హరితః - ధిక్కలు
 హరితః - వెళ్ళుట
 శారితః - నదులు
 హరితాదిత్యః - నూర్యని హరితవర్ణ
 ములు
 హర్యతి = కాంతించు

హర్యతి = వెళ్ళుట
 హవిః - అన్నము
 హసం - ఇల్ల
 హస్తమ్మః - హస్తమందునారిచేత
 కొటుబడినకాయ
 హకండల - వధించు
 హసమానే - స్నార్థంతో, హృష్యంతో వా
 హికమ్ - అన్ని (చివరఁండె)
 హిదమ్యథా - వలె
 హినోత - ప్రపహిణుత
 హిమా - రాత్రి
 హిరణ్యవర్ణ - నదులు
 హిరణ్యము - సువర్ణము
 హిరంక - నిర్మితాంతర్థితము
 హుషతి - వెళ్ళుట
 హురశ్చత్త = చోరుడు
 హుశింజః - పేంధావి
 హుంణిః - కోవము
 హేతిః - వజ్రా యుధము
 హేమ - నీరు
 హేమ - బంగారము
 హేషతే = కోపగించు
 హేషః - కోవము
 హాత్తా - వాక్సు
 హాత్తా - యజ్ఞము
 హ్యాచ్యః - ప్రశస్యము
 హాత్తా - వాక్సు
 హేషతే - ఔపించుచున్నాడు
 ప్రహస్యః - పొట్ట
 హర్షాణిహి - జ్వలనం
 హ్యయతే - ఆర్థించును
 హ్యరః - కోవము
 హ్యరతి = తినుచున్నాడు
 హ్యర్యాణాం - గుణము